

HRVATSKI
PLANINAR

**3-4
1993**

HRVATSKI PLANINAR CROATIAN MOUNTAINEER

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Godište 85
Volume 85

Ožujak–travanj 1993
March–April 1993

Broj 3–4
Number 3–4

SADRŽAJ

Planinari i politika	49
XVII. skupština Hrvatskog planinarskog saveza	50
Dr. Borislav Aleraj: Naša GSS primljena u IKAR	52
Matjaž Deržaj: Stoljetnica slovenskog planinarstva	54
Drago Trošelj: Sunce na Schesaplani	56
Želimir Kantura: Male tajne Velike Kapele	59
Tomislav Jagačić: Zašto volim Ravnu goru	62
Darko Žubrinić: Pogled na Istru i Krk	66
Ana Lemić: Ponovno u zagrljaju Velebita	70
Vladimir Jagarić: Žokin kip na Žumberku	72
Ata Horvat: Virska "transverzala"	73
Lucijan Smokvina: Hrastov križ i pet mladih borova	74
Ing. Mira Buzuk-Baras: "Izgubljen na pustom otoku"	75
Damir Mahović i Bruno Šibl: Ravnogorski planinarski put	76
Miljenko Pavešić: "Put seniora"	80
Zdenko Kristijan: Novosti iz Samoborskog gorja	82
Dr. Božidar Kanajet: Spravica za procjenu udaljenosti	83
Urednički komentar uz ovaj broj	84
In memoriam	86
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu	87
Gorska služba spasavanja HPS	89
Speleologija	90
Alpinizam i sportsko penjanje	91
Markacije i vezni putovi	91
Orijentacijski sport	92
Publicistika	93
Vijesti	93

Slika na naslovnoj stranici:

Spomenik Mile Gojsalić, hrvatske Judite, u kanjonu Cetine između Poljičke planine i Omiške Dinare

Foto: Dr. Željko Poljak

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-41 000 Zagreb, A. Cesarsa 5

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, ing. Vlado Božić, Željko Gobec, Želimir Kantura, Jakša Kopić, dr. Milivoj Kovačić, prof. Krunoslav Milas, Tomislav Pavlin i prof. Josip Šintić

Godišnja pretplata za 1993. godinu: dinarska protuvrijednost od 10 DEM (za inozemstvo dvostruko), poštanskom uplatnicom na žiro račun Hrvatskog planinarskog saveza broj 30102-678-5535

IZDAVAČ I REDAKCIJA: Hrvatski planinarski savez, HR-41 000 Zagreb, Kozačeva 22, tel. 041/448-774 (8-14 sati). Fax 041/441-088. Izlazi u šest dvobroja godišnje. Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine".

Slog i prijelom na računalu: ELEMENT, Zagreb, Kneza Mislava 10-1

Tiskat: Štamparija "Spiridon Brusina", VI. Danica i Ante Pelivan, Lomnica D., Velika Gorica

Tiskanje časopisa omogućuje donacijama Tvorница boja "Chromos" Samobor

Planinari i politika

Za vrijeme pokojne Jugoslavije planinarska je organizacija bila pod budnom paskom komunističkog režima. On je to postizavao na dva načina. Jedan su bile tzv. partijske ćelije koje su u svakoj organizaciji okupljale komuniste. Takva je postojala i u nekadašnjem PSH (Planinarski savez Hrvatske). Sačinjavali su je oni članovi izvršnog odbora koji su bili članovi Saveza komunista. Sastajali su se vrlo diskretno i uglavnom vodili brigu da se izvršavaju partijske direktive koje su dolazile "odozgo" i budno su motrili na one koji bi ih u tome smetali. U novijem razdoblju ta je briga bila povjerena tzv. Socijalističkom savezu radnog naroda Hrvatske (SSRNH) koji je zapravo bio produžena i ne baš vješt maskirana ruka "partije".

Nominalno se SSRN trebao brinuti za razvoj samoupravljanja, a u biti je bio instrument Saveza komunista. U cijeloj je zemlji vodio kadrovsku politiku na temelju tzv. samoupravnog sporazuma o kadrovskoj politici (sjetimo se one zloglasne moralno-političke podobnosti i obveznih jednogodišnjih mandaata). Silom zakona PSH je morao biti članom SSRNH i potpisati taj samoupravni sporazum. SSRNH je imao gotovo diktatorska ovlaštenja, čak je mogao diktirati odredbe u statutu PSH. Pritisak kojim je postizao cilj najčešće je bio perfidan — o njemu su ovisile državne subvencije bez kojih planinarska organizacija sa svojih 80 kuća i domova ne bi mogla povezati kraj s krajem.

Velikoj je većini planinara ta diktatura i politizacija planinarske organizacije bila neopočudna i smiješna jer na izlete idu zato da bi uživali u svom hobiju pri čemu im je bila posljednja briga "stjecanje fizičke kondicije da bi postali dobri branitelji gorovitih granica naše socijalističke otadžbine". Treba priznati da su planinari, zahvaljujući svojoj poznatoj snalažljivosti, često iz te politizacije izvlačili i poneku korist, npr. financijsku i materijalnu pomoć pri održavanju "spomen-pohoda" memorijalnim spomenicima iz NOB-a, raznih "susreta bratstva i jedinstva", pri trasiranju transverzale tragom neke partizanske jedinice

i slično. Pri tom je donator znao i zažmiriti ako su planinari malo "odlatali" od prave trase prema nekom lijepom vidikovcu. Planinarima ne treba zamjeriti za tu malu dvoličnost, jer su znali da iz svoje kože ne mogu nikud, pa su se "snalazili".

Poslije prvih slobodnih izbora 1990. godine, kada se počela rađati slobodna Država Hrvatska, poveselili smo se što ćemo ubuduće planinariti bez političkih tutora. Na skupštini HPS 13. travnja 1991. izabrani su novi predsjednik i dopredsjednik Saveza, i novi predsjednik i članovi Izvršnog odbora, neopterećeni prošlošću, čija imena i podobnost nisu više morali biti potvrđeni "odozgo". Bili su izabrani na temelju svoga programa kao izraz slobodne volje delegata na Skupštini. Nadu nam je ulijevala i skupštinska odluka HPS 1991. godine da se planinarska organizacija ima depolitizirati kao što je to svojstveno svakom demokratskom poretku. Ali umjesto da smo odahnuli, uskoro su opet počele neprilike. Varate se ako mislite da su ih izazvali bivši komunisti. Oni su uglavnom začas preokrenuli kape, jer ionako većinom nisu bili "pravi" komunisti nego oportunisti koji su se prilagođavali klimi. Neprilike su počeli stvarati neki drugi, koji su pomisili kako je sada došao njihov trenutak da zamijene komuniste u sedlu i da preuzmu njihovu ulogu. Počeli su po starim otrcanim šablonama provizati pojedine njima nepočudne planinare i optuživati planinarsku organizaciju da je srbočetnička, ustaška, protuhrvatska, kako se već kome svidjelo bez obzira na logiku. U danju prostora takvim natpisima prednjačio je zagrebački "Večernji list" sa svojim "pis-mima čitatelja", a povremeno su i na adresu Izvršnog odbora stizala pisma sličnog sadržaja. Sve se svodilo na to da u Hrvatskom planinarskom savezu treba provesti političku čistku, istjerati neprijatelje, pozvati na odgovornost nepodobne (koje li sličnosti s nedavno prošlim vremenom!).

Planinari su se pitali, kako je to moguće, zar će opet biti istjerivanja vještica po nekadašnjoj šabloni? Nažalost, u svakom žitu ima kukolja, od toga nije imuna

ni planinarska organizacija. Neki pojedinci odgojeni u boljševičkom totalitarnom duhu nisu u novim prilikama uspjeli promijeniti dogmatski mentalitet koji im je bio usađivan desetljećima. Ostao je boljševički, samo s promijenjenim predznakom. Po njima bi se valjda na planinarskim izletima planinari trebali grupirati po političkim strankama. Nije važno zna li vođa puta put do vrha planine, nego je li "moralno-politički podoban". Oni jednostavno ne mogu smisliti da bi planinarska organizacija bila depolitizirana, da bi bila tolerantna za sve ljude, bez obzira na boju kože, narodnost, vjeru, političku pripadnost — osobina kojom se ponosi svjetska planinarska obitelj. Hoće li ikada takvi pojedinci

— malo ih je ali su vrlo bučni — hoće li ikada prihvati staru Voltaireovu misao: "Ne slažem se s tobom, ali ču se boriti za tvoje pravo da kažeš što misliš"?

Zaključak! Planinarstvo je hobi i u njemu tražimo užitak, priliku da se odmorimo od svakodnevnih nadmudrivanja, briga i politike. Dakako, planinar treba biti rodoljub i voljeti svoju zemlju. Sigurno je da nema hrvatskog planinara koji ne voli našu lijepu Hrvatsku. Mnogi su od planinara za nju dali i svoj život.

Onaj pak tko želi politizirati, slobodno mu je, neka politizira do mile volje, ali neka to radi izvan planinarske organizacije. Uostalom, na to nas obvezuje i naš Statut.

Uredništvo

XVII. Skupština Hrvatskog planinarskog saveza

Skupština je sazvana pismenim putem za subotu 30. siječnja 1993. godine u dvorani Društvenog doma HPS u Zagrebu, Kozarčeva 22, s početkom u 10 sati. Započela je u 10,20 sati pozdravom predsjednika HPS prof. dr. Marijana Hanžekovića i uvodnom riječi potpredsjednika HPS prof. dr. Zorana Gomzija, koji je predložio i članove radnog predsjedništva Skupštine. Aklamacijom je prihvaćeno predsjedništvo u ovom sastavu: Andelko Ivančić (PD "Višnjevica", Ravna Gora), Alojz Kranjec (PD "Gradina", Konjščina), Drago Erceg (PD "Biokovo", Makarska), Josip Jurasić (PD "Platak", Rijeka) i Darko Berljak (PS Zagreba).

U ime radnog predsjedništva Skupštine Darko Berljak predlaže za verifikacijsku komisiju Josipa Majnarića (PD "Zanatlija", Zagreb), Ladislava Janeša (PD "Sljeme", Zagreb) i Juru Bušljetu ("PD Novi Zagreb") te za ovjerovitelje zapisnika Karla Petrečiju (PD "Risnjak", Zagreb) i Miroslava Ratkovića (PD "Zagreb Matica") što je Skupština aklamacijom prihvatile.

Zatim je Skupština prihvatile ovaj dnevni red:

1. Donošenje statutarne odredbe o preobrazbi HPS

2. Donošenje izmjena i dopuna Statuta HPS radi uskladivanja sa Zakonom o športu i Pravilima Hrvatskog olimpijskog odbora

3. Izvješće o radu HPS u razdoblju od prošle Skupštine u travnju 1991. godine i

4. Primjedbe i prijedlozi.

Skupština je aklamacijom prihvatile taj dnevni red. Verifikacijska komisija je utvrdila da je od 85 društava (koja su podigla članske markice za 1993. godinu) prisutno 49 predstavnika, što je više od polovice, pa da prema tome Skupština može pravovaljano odlučivati. Osim toga, 13 društava se pismeno unaprijed suglasilo s predloženim statutarnim odredbama i s izmjenama i dopunama Statuta.

1. Statutarne odredbe o preobrazbi HPS

Dražen Zupanc obrazlaže da će se predloženom statutarnom odlukom o preobrazbi koja ima četiri članka Statut Saveza uskladiti s novim Zakonom o športu i Pravilnikom Hrvatskog olimpijskog odbora te će se HPS

iz društvene organizacije preobraziti u udruženje građana. (Prijedlog Odluke prilog je ovoga Zapisnika, a sva su ga društva dobila zajedno s pozivom na Skupštinu).

2. Izmjene i dopune Statuta HPS

Izvjestilac **Dražen Zupanc** obrazlaže da će se s predloženim izmjenama i dopunama izvršiti obveza koju zahtijevaju novi Zakon o športu i sadašnje društvene prilike. (Prijedlog izmjena i dopuna prilog je ovoga zapisnika, a sva su ga društva dobila kao prilog pozivu za Skupštinu.) Izvještava također da je član Nadzornog odbora HPS **dr. Ante Rukavina** pismeno uputio ove prijedloge: 1. da društvo može na skupštinu HPS uputiti i opunomoćenika koji ne živi u sjedištu društva, 2. da putne troškove predstavnika snosi društvo koje on predstavlja i 3. da se u slučaju hitnosti manje važne skupštinske odluke ubuduće mogu donositi i pismenim pristankom. Izvjestilac smatra da su 1. i 2. prijedlog vrlo prihvatljivi i preporučuje da budu ugrađeni u statute planinarskih društava. Prijedlog 3. nije moguće prihvati jer pitanja za koja je isključivo nadležna skupština HPS može razmatrati i donijeti o njima svoje odluke samo skupština HPS na svojem zasjedanju.

Nikolaj Levičnik (PD "Grafičar", Zagreb) predlaže da se u točki 11 predviđa odluka o vlasništvu planinarskog objekta u slučaju prestanka rada društva koje mu je vlasnik. Izvjestilac obrazlaže da je to već predviđeno izmjenama i dopunama.

Miroslav Ratković (PD "Zagreb Matica") predlaže da umjesto Hrvatskog planinarskog saveza naziv Saveza bude Savez planinarskih društava Hrvatske. Izvjestilac upozorava da bi se time onemogućilo učlanjivanje inozemnih hrvatskih društava.

Skupština je nakon toga glasovanjem jednoglasno usvojila prijedloge iz 1. i 2. točke dnevnog reda.

3. Izvještaj o radu HPS od prošle skupštine do danas, s raspravom

Predsjednik Izvršnog odbora **Darko Berljak** izvještava o akcijama Saveza u tom razdoblju (izvještaj je tiskan u "Hrvatskom planinaru" 1-2, 1993.). Posebno naglašava finansijske neprilike i razlog povišenja cijene članskih markica i vezanje te cijene uz čvrstu valutu, zbog čega su neka društva negodovala. Prihodi Saveza drastično su smanjeni, a broj članova opao je zbog teških ekonomskih prilika i posljedica rata. Godišnji troškovi Saveza su oko 70 000 DEM od čega je članarina pokrivala tek 20%, a ostatak dotacije i

vlastita djelatnost. Premda su troškovi Saveza jednaki kao i prije, dotacije su gotovo prestale. Novi Zakon o športu upućuje na vlastite izvore prihoda. Za normalno djelovanje Saveza i njegovih komisija treba, osim prihoda iz članarine, još oko 50 000 DEM godišnje. Iz članarina isključivo se isplaćuje osiguranje imovine, amortizacijski fond, osiguranje svakog člana za slučaj nesreće u planini i jedan dio sredstava za rad komisija HPS. **Zoran Lazić** (PD "Torpedo", Rijeka) pita na koji bi se način trebala registrirati četiri kluba odnosno sekcije za orientacijsko trčanje u Rijeci. **Darko Berljak** odgovara da postoje dvije mogućnosti: samostalno ili kao sekcije društava. U oba slučaja članovi se mogu kategorizirati kao športaši i pomoći u tome može im pružiti komisija koja postoji u Savezu. **Krunoslav Janušić** (PD "Grebengrad", Novi Marof) pita zašto se ne sastaje niti ne radi Komisija za markacije. D. Berljak i Nikola Aleksić odgovaraju da je Komisija bila prilično aktivna iako joj je predsjednik bio u vojsci, ali da nije sazivala sastanke jer ne može platiti članovima putne troškove. **Jure Marukić** (PD "Željezničar", Zagreb) predlaže da se putem Ministarstva prosvjete pokuša prodrijeti s planinarstvom u škole, a **dr. Milivoj Kovačić** (PD "Bilo", Koprivnica) upozorava da sami moramo prodrijeti u škole i to ilustrira uspjehom svojeg društva u kojem je 80% mladih. **Nikolaj Levičnik** (PD "Grafičar", Zagreb) upozorava da organi vlasti na temelju Zakona o športu mogu posvojiti planinarske kuće i pita kako regulirati status naših objekata. D. Berljak odgovara da je status naših objekata različit ovisno od mjesto do mjesto i da prema tome zajednička politika ne može biti jedino rješenje, već treba, ovisno o prilikama odlučiti što je za neki objekt najpovoljnije. **Željko Gobec** (tajnik PS Zagreba) misli da bi u prilikama kad su dotacije prestale, neki naši domovi, npr. na Medvednici, mogli postići status objekta od interesa za šport grada Zagreba, ako im se dodaju športski sadržaji. **Josip Jurasić** (PD "Platak", Rijeka) iznosi loša iskustva s domovima na Platku i Snježniku jer nije bilo na vrijeme regulirano pravo vlasništva, te predlaže da se putem državnih organa legaliziraju naša prava. D. Berljak upozorava da postoje razni modeli za rješenje, jer su i razni interesi društava. Savez se i ubuduće mora stalno baviti tim pitanjem a društva trebaju obavještavati Savez o svojim namjerama.

Krunoslav Janušić (PD "Grebengrad", Novi Marof) žali se na neprilike s pravnim statusom Planinarskog naselja pod Grebengradom koje je, osim toga, nerentabilno, a Darko Berljak upozorava na čest entuzijazam kod gradnje objekta pri čemu nitko ne razmišlja o potrebnoj dokumentaciji pa to u budućnosti izaziva teškoće. **Ivan Polić** (PD "Klek", Ogulin) iznosi dobra iskustva s domom na Kleku i o doprinosu Hrvatske vojske u njegovu održavanju. Predlaže da se 1994. na Kleku održi proslava 120-godišnjice organiziranog hrvatskog planinarstva. D. Berljak izvještava da mnoge naše kuće koristi vojska i policija te da su neke stradale u ratu. **Mijo Štrk** (PD "Sisak") izvještava da je njegovo društvo uredilo sklonište na Oltarima u Velebitu i otvorilo ga u rujnu prošle godine. Valja već sada misliti na program proslave naše 120-godišnjice. **Antun Kasapović** (PD "Sokol", Feričanci) predlaže da se osnuju sekcije i savezna komisija za brdski bicikлизam. D. Berljak podržava prijedlog i predložit će Glavnom odboru da se uz to osnuje i komisija za padobransko jedrenje jer su npr. Oštrelj i Ravna gora pos-

tali popularni tereni toga suvremenog sporta. **Ivan Martinov** (PD "Mosor", Split) govori o teškoćama obračunavanja članskih markica, o opasnosti gubitka društvenih prostorija (primjer PK "Split"), o ulozi članova Speleološkog odsjeka PD "Mosor" u ratu. **Anto Brejljak** (PS Gorski kotar, Ravna Gora) zalaže se da se uz pomoć HPS najprije riješi pitanje vlasništva zemljišta na kojem su naši objekti. D. Berljak smatra da će to biti važan budući zadatak Gospodarske komisije. **Josip Šintić** (predsjednik Komisije za propagandu HPS) govori o potrebi da se na željeznici ishodi popust za planinare, o mogućnosti da PDS "Velebit" privuče zagrebačke studente pri obaveznom usponu na Sljeme, o pohodu "Tragom hrvatske državnosti" u ožujku u organizaciji PD "Ante Bedalov" Kaštel Kambelovac i najavljuje novi broj "Vijesti HPS".

Skupština je završila rad u 12.20 sati pozdravom Darka Berljaka.

Zapisničar:
Željko Poljak

Ovjerovatelji zapisnika:
Karlo Petrečija i
Miroslav Ratković

Naša GSS primljena u IKAR

Dr. BORISLAV ALERAJ, Zagreb

U siječnju 1992. Gorska služba spašavanja Hrvatskog planinarskog saveza uputila je službeni zahtjev međunarodnoj spasavalačkoj organizaciji IKAR za primitak u članstvo, popraćen osnovnim podacima o GSS-HPS i obavljenim spasavalačkim akcijama. Kroz kasniju službenu korespondenciju i izravne kontakte s Predsjedništvom IKAR-a, GSS-HPS je informirana da će to pitanje biti raspravljeno na redovnom godišnjem sastanku IKAR-a u austrijskom mjestu Windishgarstenu, u listopadu 1992. godine.

Na taj sastanak su, u dogovoru s predsjedništvom IKAR-a upućena 2 predstavnika GSS-HPS: pročelnik Gorske službe spašavanja HPS i predsjednik Komisije za GSS-HPS te pročelnik Stanice GSS Zagreb ing. Vladimir Mesarić.

Godine 1992. sastanak je održan u planinskom hotelu Bischofsberg u Windisch-

garstenu u Gornjoj Austriji od 22. do 24. listopada. Sastanku su prisustvovali predstavnici spasavalačkih službi iz 18 zemalja svijeta. Mjesto sastanka bilo je obilježeno i svečano urešeno zastavama IKAR-a i zemlje domaćina – Austrije, te svih zemalja sudionica, a među njima i zastavom Republike Hrvatske.

Dana 22. i 23. odvijao se rad u stručnim komisijama, a za 24. je zakazana redovna 44. delegatska skupština.

Predstavnici GSS-HPS stigli su u Windischgarsten 23. navečer, da bi prisustvovali programu posljednjeg dana sastanka, a to je ujutro bila video-prezentacija nekih novosti u gorskom spašavanju i pokazna vježba helikopterskog spašavanja, a popodne redovna delegatska skupština.

Skupštini je predsjedavao predsjednik IKAR-a gospodin Martin Schori iz Švicarske. Nakon njegova godišnjeg izvještaja o radu te finansijskog izvještaja i njihovog prihvaćanja, gospodin Schori je ponovno izabran za predsjednika IKAR-a. Izabrana su i dva nova voditelja stručnih komisija, a ostalim funkcionarima je produžen mandat.

Tada je na red došla rasprava o prihvaćanju novih članova.

Na prijedlog predsjednika g. Schorija, koji je ukratko predstavio Gorsku službu spašavanja Hrvatskog planinarskog saveza i napomenuo da je Republika Hrvatska samostalna međunarodno priznata država, a Hrvatski planinarski savez član UIAA, jednoglasnom je odlukom svih prisutnih u 16.05 sati Gorska služba spašavanja Hrvatskog planinarskog saveza primljena za člana IKAR-a.

Uz pljesak svih prisutnih, predsjednik IKAR-a Schori čestitao je pročelniku GSS-HPS. Na to je Pročelnik GSS-HPS dr. Borislav Aleraj održao pristupni govor, koji je također pozdravljen pljeskom (u okviru).

Osim naše Službe na istom sastanku u članstvo IKAR-a primljene su i Gorska reševalna služba PZ Slovenije, rumunjska gorska spasavalačka služba i svaka zasebno češka i slovačka služba.

U nastavku sastanka prihvaćena je kandidatura slovenske Gorske reševalne službe,

Hrvatska zastava na zasjedanju IKAR-a

da se sljedeći sastanak IKAR-a održi 1993. godine u Sloveniji, u Kranjskoj gori.

Poslije sastanka predstavnici GSS-HPS primili su čestitke prisutnih spasavalačkih delegacija, izmijenili adrese i dogovore o suradnji. Predsjednik IKAR-a upoznao je naše predstavnike s daljnjim pristupnim formalnostima.

Govor dr. Aleraja na skupštini IKAR-a

Esteemed mister president Schori, dear mountain-rescue friends!

In the name of Mountain Rescue Service of Croatian Mountaineering Association I would like to greet this highest mountain rescue meeting.

I would also like to thank the organizers and the presidency for the warm and friendly hospitality at our first visit to IKAR meetings since our Service had been founded in 1950.

In our country, Republic of Croatia, mountains are not so high, like the Alps, so mountain dangers are less expressed and mountain accidents not so numerous as in some other countries. But our mountaineering organization has a long tradition, Croatian Mountaineering Club has been established in 1874. Today it has cca 20 000 active mountaineers.

Anyhow our Service makes about 50 rescues per year. Those are mainly ski-piste interventions but also hill walking, rock climbing and caving rescues.

Today, Service counts cca 200 rescuers, organized in 13 local rescue teams (stations). We have 10 medical doctors and 15 instructors of mountain rescue in our Service.

Joining the work of IKAR means very much for us and for the further theoretical and technical development and improvement of our rescue work. We have not been acquainted till now, but I wish and believe that our collaboration will be fruitful.

Once again thanks for your decision to accept Mountain Rescue service of Croatian Mountaineering Association as a member of IKAR.

Stoljetnica slovenskog planinarstva

MATJAŽ DERŽAJ, Ljubljana

Slovenski planinari slave ove godine velik jubilej: prije stotinu godina osnovano je Slovensko planinsko društvo. Dana 10. siječnja te godine vlast je potvrdila društvena pravila i započelo je razdoblje organiziranoga slovenskog planinarstva. Pridružujemo se veselju slovenskih planinara i upućujemo im srdačne čestitke. Odazivajući se pozivu Planinske zveze Slovenije, na svečanoj akademiji povodom stoljetnice održanoj 28. veljače u Cankarevom domu u Ljubljani, sudjelovala je i delegacija Hrvatskog planinarskog saveza na čelu s predsjednikom prof. dr. Marijanom Hanžekovićem. "Hrvatski planinar" obilježava ovu godišnjicu prijevodom povijesnog prikaza ključnih dogadaja te davne godine koji je za "Planinski vestnik" broj 1, 1993 napisao Matjaž Deržaj. Uz taj je članak "Planinski vestnik" objavio i faksimil člančića iz austrijskog "Touristen Zeitunga" u kojem je, u ono doba germanizacije, priznato da SPD postoji, iako pod neuglednim naslovom "Wegmarkirungen" (Obilježavanje puteva). Dopisnica na idućoj strani, upućena našim čitateljima, pokazuje da je povodom "sto let slovenskog planinstva" izведен, među ostalim, uspon na Snežnik i da je slavlju pridonijela i slovenska pošta prigodnim markama.

Ur.

27. veljače 1993. napunilo se 100 godina od osnutka Slovenskog planinskog društva. Malo kasno, ali s puno srca uspjelo je to i nama Slovincima. Prve poticaje za osnutak planinarske organizacije u nas dao je bohinjski kapelan **Ivan Zan** još godine 1872., čak dvije godine prije nego što su to na poticaj dr. **Johannesa Frischaufa** ostvarili Hrvati, ali mu nažalost okolnosti i vlast nisu bili naklonjeni. Njegovim službenim premještanjem (zbog davanja podrške pobunjениm bohinjskim seljacima) prestalo je djelovanje Triglavskih prijatelja, koji nažalost nisu dočekali potvrde od strane uredovnih vlasti.

Na izletu na Grintovec župnik **Simon Robič** (do 1865. godine se zvao **Rabič**) izjavio je: "Mi Slovinci tek onda nešto učinimo, kad nam stranci prstom pokažu što trebamo učiniti". Nakon što je prespavao u maloj planinarskoj kući na Grintovcu, koja je nosila ime dr. Johannesa Frischaufa, a bila vlasništvo Austrijskog turističkog kluba, razmišlja na sljedeći način: "Kada će se i među nama Slovincima stvoriti društvo koje će postaviti jednake planinarske objekte po našim prelijepim planinama?"

O povijesnom izletu na Stol, na kojem su navodno planinarski "Piparji" odlučili os-

novati Slovensko planinsko društvo, postoje dvije priče.

Henrik Lindtner (najstasitiji Pipar) zapisao je: "Hauptmanovo planinarsko društvo je značilo lijep napredak za slovensko planinarstvo. **Hauptman**, **Škof** i **Korenčan** su dana 23. srpnja 1892. godine pošli na izlet na Stol, koji je od povijesnog značenja. Na tom izletu su njih troje, oduševljeni ljepotama planina, svečano odlučili da će energično početi s propagandom za osnutak Slovenskog planinskog društva."

Dr. Vladimir Foerster opisuje malo drugačije svečani događaj u posebnoj brošuri, koju je izdao Središnji odbor Slovenskog planinskog društva: "Dana 23. srpnja 1892. g. popeli su se narodni planinari **Josip Hauptman**, **Ivan Korenčan** i **Anton Škof**, berući runoliste, svako s druge strane na visoku stijenu. Krasno vrijeme, prelijepi vidici i privlačan buketić runolista razveseljavali su mладa srca. Probudimo se, rekli su mladići, pružili si ruke, pobratimili se i čvrsto odlučili da će ustrajati na osnivanju slovenskog planinskog društva. U rujnu 1892. godine počeli su se okupljati istomišljenici. Po četiri, pet, šest ih se odazvalo pozivu osnivača. Zanimanje je bilo iz dana u dan sve veće, a s

njim i radost osnivača. Uskoro je osnovan osnivački odbor koji je sazvao više sastanaka; prvi 22. rujna 1892. godine. Na sastanku 13. studenog 1892. u privremeni odbor izabrana su gg. **Ivan Hrasky** (načelnik), **Vinko Boršner**, **Josip Hauptman**, **Anton Mikuš**, **Simon Rutar**, **Ivan Soklič**, **Franc Tavčar**, **Fran Triller** i **Jernej Žitnik**.

Taj je odbor sastavio pravila koja je potvrdilo slavno c. i kr. ministarstvo za unutarnje poslove 10. siječnja 1893. godine, br. 30637, i pripremio sve potrebno za konstituirajuću skupštinu koja je održana 27. veljače 1893. godine u vrtnom salonu kod 'Maliča' u Ljubljani."

Zanimljivo bi bilo saznati, zašto Foerster u svojoj poruci ne spominje pripremni skup koji je održan 15.10.1892. u gostonici Zajc na Rimskoj cesti br. 4. Više je publicista zapisalo da je to bilo u gostonici "Kod Mraka", što je pogrešno, jer je ta gostonica bila samo nasljednica gostonice Alojzija Zajca, koji je 1909. godine otvorio novoizgrađeni hotel i restauraciju Bellevue, koji su se u početku

zvali "Kod vidikovca sa Šišenskog brda" ("K razgledu na Šišenskom hribu").

Konstituirajuća opća skupština SPD održana je u danas već porušenom hotelu (na tom mjestu stoji danas Nama, prijašnja palača Bate) sa zvučnim imenom "Hotel Stadt Wien". Po domaće su ga zvali hotel "Kod Maliča".

Oesterreichische Touristen Zeitung (gođište 1893. str. 283) zabilježilo je za Slovence tako znamenit događaj tek u skromnoj napomeni ispod natuknice Wegmarkirungen (markiranje puteva). No ipak, Austrijanci su morali priznati da postoji također i "Slovenischer Alpenverein", za koji su u napomeni naveli pravilan naziv "Slovensko planinsko društvo".

Zanimljivo je također, da tadašnjim njemačkim tiskarima slovenska slova s kvačicama (š) nisu stvarala probleme. Iz tiskara su se na njemačkom govornom području izgubila tek dvadesetih godina sljedećeg stoljeća.

Prijevod JŠ

**STO LET SLOVENSKEGA PLANINSTVA
19. ZIMSKI VZPON NA SNEŽNIK
13. / 14. MAREC 1993**

20 LET PHD 5/93

OBLIKOVAL R. VOLK-4

**BRALCEM
„HRVATSKOG PLANINARA“
KOŽARČEVA 22
41000 Zagreb
REPUBLIKA HRVATSKA**

Sunce na Schesaplani

DRAGO TROŠELJ, Našice

Pozivu skupine njemačkih planinara u kolovozu 1989. godine za duži izlet kroz alpsku grupu Rättikon posebno sam se obradovao.

Prolazeći najčešće graničnim grebenom koji "dijeli" čuvenu i čudesnu državicu — kneževinu Lichtenstein od susjednih država Švicarske i Austrije, svaki dan bih započinjao ili završavao pogledima na neki od vrhova: Drei Schwester (2100 m), Schesaplanu (2964 m), Druzenfluh (2827 m), Naafkopf (2547 m), Drei Türme (2830 m).

Gledajući ovo gorje sa najčešće stožastih vrhova opazio sam da se dugačak niz starih stijena uvukao u vapnenasti masiv, što ovoj alpskoj skupini daje posebnu draž i neobičnost. Slike izbrazdanih stijena nadsejenjene privlačnim vrhovima i širokim kolos stijena-

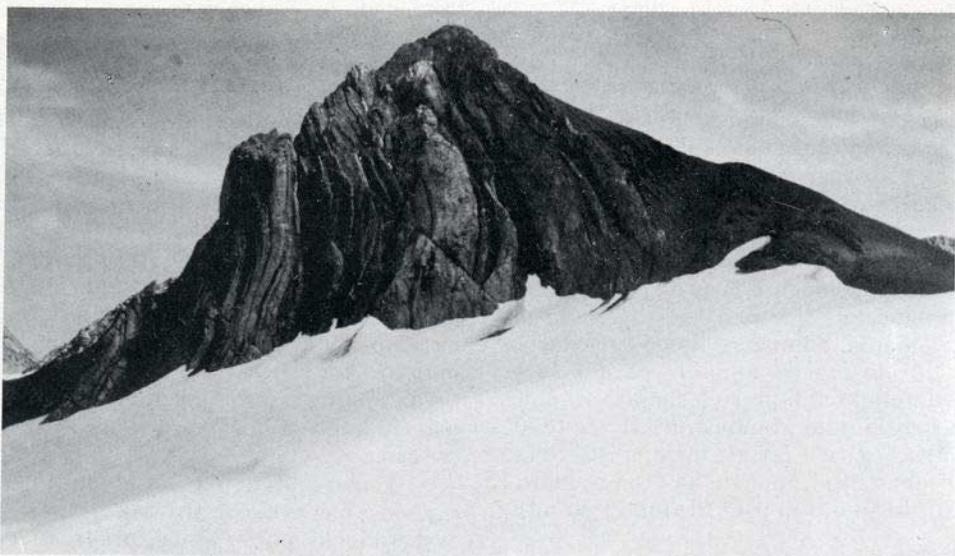
ma stalno su izranjale ispred nas. Planinarski obilazak započeli smo od malog naselja Planhena smještenog kraj lijepoga modernog i pre-skupog Vaduza, te udobnog doma Dafadura Hütte (1450 m), da bismo nastavili označenim putem "Lichtensteiner Weg im Rättikon" a potom dalje, prošavši više od 90 kilometara ovih Alpi. Tek kada sam dokučio najviši vrh Lichtensteina, pravi stožac Naakopf (2547 m) koji je ujedno granični vrh Retijskih Alpi, prestao sam se osvrtati na prijeđeni put u gornjem toku rijeke Rajne, koji dijeli ne samo usku aluvijalnu dolinu već i uski pojas stisnute male države.

Nevrijeme, koje se prijeteći približavalo u samo predvečerje, oduzelo mi je daljnju mogućnost uživanja u slobodi razmišljanja na

Liner See pod Schesaplanom

Foto: Željko Šarinić

Schesaplana (2964 m)

Foto: D. Trošelj

samom vrhu. To razmišljanje je oduvijek neko posebno pravo, i zapravo, nagrada planinaru za uloženi trud i napor, pa se u ovakvim neprilikama javlja osjećaj prevare. Prvi nalet hladne kiše i razmahanog vjetra zatekoše me na ulazu u Pfalzerhütte (2100 m), dom ispred kojeg je lepršala plavo-crvena zastava Lichtensteina.

U topлом domu primljeni smo srdačno. U knjizi boravka planinara nisam mogao naći neko naše ime¹⁾, a i domar je potvrdio da planinari iz naše zemlje ovamo ne svraćaju.

Simpatična planinarka Pia, bliža rođakinja kneze ove male ali bogate i lijepе brdske državice, odgovorila je na sva naša pitanja.

Kiša je tutnjala cijelu noć, a nama već poznati bezbrojni taktovi kišnih kapi, uz ugodan umor pristigao tog dana i razigranost novih razmišljanja, otklanjali su brigu o neizvjesnosti sutrašnjeg puta.

Jutro je svanulo da nije moglo gore. Hoćemo li u guste oblake iz kojih je izvirala kiša praćena grmljavom ili poslušati savjet da im se uklonimo? Odluka je bila da ipak kreнемo dalje. Prstom sam pokazivao Herbertu (našem vođi) na prijeteće gusto crnilo neba

iza nas. — Die Seite zieht uns nicht an!²⁾ — odgovorio je kratko i samouvjereno.

Novi dan vodio nas je u više predjele. Okrenuo sam se još jednom prema domu s privlačnim i toplim sobama. Iza prozorskog okna svojim škrtim ali toplim osmjehom ispraćala nas je samo Pia.

Oblaci i hladna kiša prali su i nas i skliske stijene, pa smo na ulazu u visoke stijene — Mala i Velika Furka — odlučili da se spustimo u prvi dom na švicarskoj strani.

Dom švicarskih planinara Schesaplana Hütte (1908 m) blistao je od čistoće.

Za naše društvo domar nije pokazivao osobito zanimanje, ali kad je video Željkovu i moju člansku iskaznicu, neobično se nasmijao. Poslije smo slično, kao i prije kod drugih, "ispuslovali" 50%-tni popust za noćenje, jednako kao i u našim domovima!

Odmorni našli smo se u svježem jutru na vlažnim i od jučerašnje kiše opranim stijenama Aipstiga. U navezu, s očito različitim mislima, trebalo je svladati vrletnu stijenu od nekih 700 metara. Rado prihvaćamo Herbertov savjet da se oprezno krećemo jer je mnogo lomljivih stijena. U udubinama i sjenovitim žlebovima, čiju hladnoću osobito osjećam u

¹⁾ Od 1898. godine, kada je naš časopis počeo izlaziti, u njemu je objavljen samo jedan putopis iz Lichtensteina. Bio je to članak dr. Marijana Kerekovića "Narod koji hodočasti u svoje planine" (1982, br. 5/6 str. 100)

²⁾ Ta nas strana ne zanima!

koljenima, nailazimo na kupove cvijeća. Ovaj dio puta ukrašen rukom nevidljivog vrtlara prelazimo s osjećajem ljepote i ugode.

I onda se, u dugom napetom izvlačenju na rub stijene, prisjećam rečenice napisa u knjizi Z. Smerkea: Svladavajući teškoće i opasnosti planinar i alpinist potiskuje strah da bi osjetio apsolutnu slobodu i radost života.

Za koji tren osjetio sam jedno i drugo jer smo konačno nakon četiri i po sata izašli iz stijene na široku zaravan odakle mi se učinilo da Schesaplanu mogu dohvatići rukom. Vrh, obasjan suncem i ispružen kao u želji za još većim visinama, doimao se lijepo i privlačno. Još nisam bio previše umoran, pa dok su se moji prijatelji kretali preko ledenjaka Brandera u austrijski dom Manhattmer Hütte (2701 m) udaljen još sat i četvrt, meni je isto toliko bilo potrebno da se popnem na vrh po siparu i po uskoj stazi koju su označile mnoge umorne noge.

Boje planina i neba upijao sam s osjećajem neke nove slobode i stvaranja. Sada sam tek počeo shvaćati sve one ljude koji u sebi nose sposobnost zapažanja u susretima s prirodom. Nije dovoljno biti pjesnik nego i slikar, zaključio sam iskreno.

Na zapadu sam lako otkrio visoke vrhove Silvrette koji dosežu 3500 metara, dok su se na sjeverozapadu ocrtavali bezbrojni vrhovi austrijskog alpskog gorja podsjećajući me na vesele igre razigranih konjanika.

Okretao sam se prema jugu gdje sam preko udaljenih vrhova tražio božanstveni lik moje najveće planinarske ljubavi — Bernine (4050 m). Vrh uzdaha i potvrde. Gotovo ispod samih vrhova mojih otucanih cipela, duboko ispod ove gromade, ogledalo se jezero Liner See u svoj čistoći i izazovu. Sjene obližnjih vrhova utapale su se do dna toga prelijepog gorskog oka.

Sigurno sam prešao Brander Gletscher i, iznenađen veličinom, sadržajem i toplinom ušao u dom. Odisalo je sve po privrženosti planini i ljudima.

Odlazak ujutro iz ovoga središnjeg dijela našega puta bio je ubrzan jer je barometar jako pao, pa je ljubazni domaćin na odlasku bio malo zabrinut. Ako se požurite, možda ćete uspjeti da se sklonite negdje od nevremena, doviknuo je za nama. Prešli smo greben Gafaljock (2239 m) kada su nabujali kišni oblaci zapeli za visok bedem Drusefluha (2827 m) i Drei Türme (2830 m), koji započinje još kod prijelaza Schwizertor. Dugo smo se provlačili ispod bedema nazubljenog šiljcima iza čijih je divovskih stijena tutnjalo i prijetilo. Ubrzavali smo hod kroz goleme kamene blokove između kojih su mirno protjecali mali vijugavi potočići.

U sigurnosti doma Garschina Hütte (2223 m), slušajući zvukove alpskog vjetra i iz doline zvezek klepki, počeo sam se prisjećati Velebita i u njemu jedne stare i napuštenе kućice na Crnom Sinokusu (Trošeljovi stanovi).

Uskoro smo napustili Rätikon, oduševljeni mnogim vrhovima i stijenama, livadama i jezerima, cvijećem i gostoprimstvom ove planine, u kojoj dobro smisljena mreža planinarskih puteva povezuje oko 50 skloništa i kuća, 26 vrhova od 2000–2500 i 33 vrha od 2500–3000 metara. Posebnu draž pruža u ovoj skupini bogata flora s livadama posebnih boja i nedirnute ljepote.

Odlazeći iz ovoga velikog vrta divljenja i čeznuća, na rastanku smo Željko i ja radosno mahali Herbertu, Rudiju, Gizeli, Karlu, Sieglindi i žuto-crvenom suncu što je čučalo u svom zalasku na Schesaplani.

Zurili smo prema Velebitu i proslavi Velike Gospe na Velikom Rujnu.

Na Sv. Geru 17–18. srpnja

Dana 18. srpnja 1993. g., uoči blagdana Sv. Ilike, uzoriti Franjo kardinal Kuharić posvetit će kapelu Sv. Ilike. Bit će to veliko misno slavlje Žumberčana. Tom prigodom HPD "Kapela" (ranije "Končar") i HPS organiziraju dvodnevni pohod na Sv. Geru.

Polazak ZET-ovim autobusom u subotu, 17. srpnja 1993. g. od Savskog mosta u 8.35 sati, a potom autobusom Palma Toursa u 9.30 iz Jastrebarskog za Oštarc, otkuda produžavamo do Sošica, a potom do Sekulića. Noćenje u domu HPD "Monter" u Sekulićima i/ili na Sv. Geru u šatorima.

Nakon misnog slavlja posvećenja kapele, povratak u Sošice na autobus u 18.00 i/ili u Gornju Vas na autobus ZET-a u 19.00.

Detaljnije obavijesti u idućem broju.

Male tajne Velike Kapele

Staza hrvatskih himalajaca na Bjelolasici

ŽELIMIR KANTURA, Zagreb

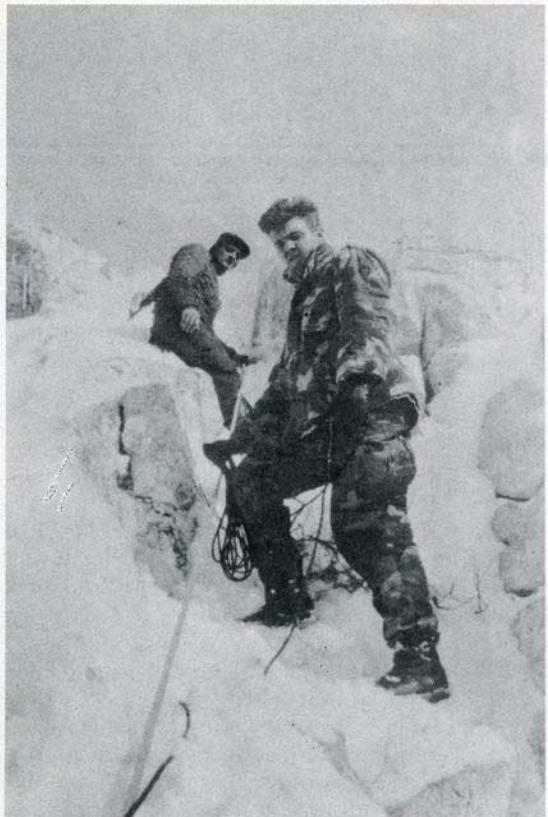
Na TV-u je program iz studija Rijeka. Dah mi zastaje. Hrabri vojnici podigli su hrvatski stijeg i zastavu na najviši vrh Gorskog kotara, na mojoj Bjelolasici. Tek je mjesec dana nakon što sam bio operiran. Dobro se osjećam. Ne bi to morallo biti preteško. Moram tamo! Moram još jedanput na Bjelolasicu. Strah me to predložiti Vesni jer još ni naprtnjača ne mogu nositi. Vjerna moja suputnica nakratko me začuđeno pogledala. Nije ti to pametno — reče, svjesna da ja zapravo već putujem. Do Karlovca sreli smo samo dva automobila. Od Karlovca malo više, ali samo onih koji voze prema Zagrebu. U pravilu bili su bez tablica ili s oznakom HV. Nakon Stubice napuštamo riječku cestu i skrećemo u Vrbovsko. Autobusi ne prometuju. Mrka lica ljudi što rane u dučan govore sama za sebe. Rat je!

Prelazimo Dobru koja djeluje nekako nestvarno u prelijepom zimskom dekoru. Plav-kastozelena matica preko zaledenih slapova žurno teče prema Ogulinu. Uspinjemo se strmo, teškim vozilima, oštećenom cestom. Prelazimo kroz selo Jablan. Prema sjeverozapadu se otvaraju predivni vidici. Snježna glava Skradskog vrha (1044 m) i jelama potamnjena Javorova kosa (1016 m). Začas smo u Staroj Sušici i slijeva nam ostaje prelijepi Nugentov dvorac izgrađen na ruševinama Frankopanske gradine, koju ni Turci u provali 1768. godine nisu uspjeli zauzeti. Prelazimo Ponte Sušicu, most podignut kada je gradena karolinska cesta (1726–1732., za vrijeme Karla VI). Karolina je bila prva značajna prometnica Hrvatske, koja je povezivala Karlovac s Bakrom. Visoko iznad nas s lijeve strane redaju se šumoviti vrhovi Debele kose (1169 m), Uglješa (1048 m) i Turmina (1085 m) na kome je KT-8 Ravnogorskog planinarskog

puta. Osebujan je po duhovitom vidikovcu što je kao čeka smješten u krošnji velike bukve. Prolazimo pokraj prelijepo crkve sv. Terezije Avilske kroz slikovitu Ravnu Goru te strmo uz brijeđ do sela Stari Laz. Spuštajući se prema Mrkoplju s uzbudnjem smo promatrali zasmiježeni Burni Bitoraj (1385 m), Čelimbašu (1085 m) i vrh Maj (1269 m).

Zaustavljamo se u Mrkoplju ispred kuće dragih nam planinarskih prijatelja Seke i Brane Blaževića. U predvorju negdašnje lijepe oštarije toplo nas dočekuju domaćini. Obazrivi Brane ne pita me za zdravlje. Preplanuli 70-godišnjak dobro zna da će odmah reći da sam zdrav. Drži se on strogo kućnog reda. Gorim od znatiželje, ali Seka već iznosi vruće mljeko a Brane svečanim gestama toči rakiju. Ipak moram pitati smijemo li na Bjelolasicu. "Ću ti reći, će ti reći" — polagano cijedi Brane. "Samo da nazdravimo. E, pa živili vi meni i dobro nam došli." Mislio sam da će stvar ubrzati ako naglo nagnem čašicu. Nipošto! Brane je odmah natočio i "za drugu nogu". Konačno je izustio: "Sve je u redu. Imamo dozvolu i pratnju Hrvatske vojske."

Opraštamo se sa Sekom i sjedamo u naš "ugo". Prekrasan je vidik sa ceste za Begovo Razdolje na Mrkopaljsko polje obrubljeno Čelimbašom i Majom. S prijevoja se otvara pogled na Begovo Razdolje. Iz kuća što su se stisnule uz cestu uzdiže se dim okomito uvis. Bit će lijep dan. Ali, nigdje nema čovjeka. Samo ispred hotela "Jastreb" užurbano jure vojna vozila i prolaze vojaci. Kratki razgovori i odsječene zapovijedi, ali i toplo i prijateljski: Bog, Dobro jutro! Odmah su nas doveli do zapovjednika. Kratka radio najava i napuštamo Begovo Razdolje. Kad se samo sjetim onih divnih mirnodopskih dočeka novih godina na Bjelolasici ili Jančarici! Ovdje bismo ostavljali automobile, navukli skije

"Staza hrvatskih himalajaca"

Foto: Ž. Kantura

i zasjekli prvu prtinu netaknutog snijega. A sada sam zbnjen visokom snježnom ogradom gotovo ulaštene ceste. Valja pravodobno otkriti možebitni prodror neprijatelja iz pravca Drežnice ili Jasenka. Stoga treba održavati komunikacije brzim i prohodnim.

Ubrzo je iz šume izronila Vrbovska poljana. Jelove šume što je obrubljuju prekrasne su u bogatom snježnom ogrtaju. Tamo gdje cesta kreće prema Jančarici, gdje se ljeti vide ponori što halapljivo gutaju škrte vode, izvire magla i pomalo pokriva dno doline. Od snijega se jedva nazire kuća na Jančarici. I cesta prema njoj je očišćena. Srce mi zaigra kada iz snijega iznikne smjerokaz. Viri upravo toliko da se mogu pročitati upute: Bjelolasica 1 h, Jasenak, Begovo Razdolje. Koliko puta smo ga dosad popravljali od 1979. godine kada je prvi puta postavljen! S lijeve strane ostaje smjerokaz starog uzlaza za Kulu, duhovito nazvanog "ritoplaz" i nakon tristo metara stajemo pred zidanom šumarskom kućom. U vrijeme izgradnje skloništa na Bjelolasici bila

nam je i dom i hotel. Popularno smo je zvali "štala".

Vedra posada srdačno nas je primila. Smjena im traje deset dana. Odavno sam naučio da je ovdje vrijeme prevrtljivo pa bismo odmah gore. Ali ne! Ovdje, u osami divlje planine, dolazak gostiju je svečanost. "Nikud! Kava!" — rekne crnomanjasta ljudina. Po tonu nam je jasno da je pred nama zapovjednik. Upoznajemo prisutne. Henrich, Vlado... Uz kavu doznačujemo da je sklonište "Jakob Mihelčić" u redu. Ophode ga uredno i svakodnevno hrvatske postrojbe.

Ubrzo se složila mala skupina dobrovoljaca. Nastavljamo cestom prema Jasenkou kojih dvadesetak minuta i skrećemo u vlaku broj XIV. U teškim danima iznašanja materijala na gradilište koristili smo se tom vlakom jer je bila pogodnija od markirane staze. Jedino je ovaj prvi dio izrazito strm. Mladi vojaci, prepuni kondicije, jurnuli su uz brijeđ. Odmah sam uočio Henrika. Snažan plavokosi mladić natovario je na rame alpske skije, na leđa naprtnjaču i skijaške cipele, a preko grudi strojnicu. Na začelju Brana, Tomo i ja. Nosim samo fotoaparat i štapove.

Brana ide polako, odmjereno, ali čvrsto. Pa jedva mu je sedamdeseta prošla. Prisjećamo se našega prvog susreta 1985. godine. Trebalо je izgraditi serpentine da bi konji mogli iznositi građu za sklonište na Bjelolasici. Išao sam naprijed i trasirao. Brana bi svako toliko zapalio motornu pilu i uklanjanao stablo koje bi smetalо. Kod svakog stabla sam jaukao: "Zar ga baš moramo odsjeći?" Jadna bukva, uvinuta zbog stalnih vjetrova, dijelom je smetala stazi. Brana ju je iznenada odrezao na oko metar iznad tla. Najprije sam prosvjedovao a onda zamolio da je iskroji kao sjedalicu s naslonom. Evo je i sada viri iz snijega. Nazvali smo je "fotelja". Kada smo iznasajući teret vidjeli fotelju znali smo da je mukama kraj.

Blješti se krov suncem obasjanog skloništa "Jakob Mihelčić". Imenovali smo ga u počast prvoga hrvatskog planinskog vodiča. Lugara koji je kroz tada neprohodne, divlje i nepoznate predjele Bijelih i Samarskih stijena vodio velikane hrvatske planinarske misli Dragutina Hirca, Ivana Krajača i Josipa Poljaka. Naši pratitelji odavno su već provjerili da je sklonište slobodno od neželjenih posjetitelja. Iz dimnjaka je sukljao dim. Duša mi pjeva a srce likuje. Ulazim u kuću. Osjeća se onaj tako svojstveni miris planinske kuće. Madraci su izbušeni tunelima nevidljivog naselja

puhova. Ne ljutim se na njih, ta oni su jedini pravi stanari ove kuće.

Od Henrija doznajem da je alpinist. Bio je u ophodnji kuća na Bijelim stijenama. Zna da su provaljene, ali stoje i nisu spaljene. Hvala ti bože!

Znao sam da mi desna ruka nije za neke jače napore, ali mi srce nije dalo mira. Predložio sam da im pokažem Stazu hrvatskih himalajaca. Henrik je oduševljeno ideju prihvatio, a onda Vlado, Vesna, Brane i Tomo. Strojnice na grudi i pokret. Od kuće smo se uspeli prema Kulskim njivicama. Kod prvog zavoja valja poći desno, strmo uz brije prema rubu šume.

Iz snijega viri vrh smjerokaza. Tu ga je 1987. godine postavio Tomo Cuculić, taj dragi tvrdi drvosječa. Rijetko kada govor, a i to samo ako ga se baš izravno pita. Od prvog dana pridružio se gradnji skloništa. Cijele je dane radio u šumi a onda, kad bismo došli mi preko vikenda, umjesto nužnog odmora prihvatio bi se posla. I danas. Brane je rekao da Tomo sigurno neće ići s nama jer ga je pritisla kostobolja. Stradao je u voljenoj šumi. Bio je to jedan od onih zastrašujućih padova posjetenog stabla. Onaj najopasniji trenutak kada odskače u zrak. Trupina je zahvatila Tomu i nanijela mu teške ozljede. Kada smo ga jutros zazvali pred kućom, izišao je na balkon jedva se vukući. Na upit hoće li s nama samo

je tvrdo i kratko rekao: "Čekajte me!" I evo ga s nama. Strojnica preko grudi i obvezatna cigareta.

Prtimo dubok snijeg do podnožja stijene. Iznad nas стоји stjenovita glava 1530 m. Još kada smo tražili lokaciju budućeg skloništa 21. travnja 1985. godine, bio sam oduševljen stijenama što su se s vršne zaravni strmoglavu obrušavale prema jugu. U proljeće 1986. godine, sjedeći medu prelijepim irisima na istom ovom mjestu, zatekao sam se u mislima na naše hrvatske alpiniste. Koliko su ti smioni ljudi ispenjali stijena i osvojili vrhunaca, pronoseći slavu i ime svoga naroda. A tako se malo o tome znalo. Neki od njih bili su već i na "krovu svijeta". Pripreme za treću zagrebačku himalajsku ekspediciju na Ama Dablam (6812 m) bile su u punom zamahu. Kako bi bilo da ovdje na najvišem vrhu Gorskoga kotara posvetimo jednu stazu baš njima? Dragi prijatelj Edo Geber odmah je ponudio da pribavi čelično uže. U tridesetak tona materijala što ga je beskrajna vrpca ljudskih ruku podizala na gradilište skloništa, predavan je iz ruke u ruku i kolut od 50 m sajle. Onaj najgori komad iznio je pod stijenu orijaš Jure Bušljeta s prijateljem. Na upit što će nam uže odgovarao sam u šali: za žičaru.

Osvojen je u Himalaji i Abu Dablam, i to prvenstvenim usponom u južnoj stijeni.

Hrvatska zastava na vrhu Bjelolasice

Foto: Ž. Kantura

Bio sam na dočeku himalajaca. U silnoj aerodromskoj gužvi, zagrljajima najmilijih i čestitkama prijatelja nisam ni mogao reći — hvala junaci, dižemo vam spomenik. U siječnju 1987. godine, zamolio sam Ž. Gobeca i D. Berljaka da pogledaju vrh 1530 m i vide može li se tamo trasirati penjačka staza. U travnju 1987. godine obavijestili su me da je trasa određena. U srpnju postavljamo uže. Sudjeluju D. i J. Mataja i M. Lakotić iz Mrkoplja te M. Dlouhi i ja iz Zagreba.

Junaci Himalaja odabrali su najljepšu stijenu. Meni se učinilo da je ulaz suviše nježan. Treba nešto žešće, nešto što će bar malo naznačiti svu strahotnost Himalaja. Promijenio sam ulaz tako da ide kroz malo prevjesnu stijenu. Nisam ni slutio kako će biti među onima za koje će to danas biti ozbiljna prepreka. Najprije je Vlado mačjim zahvatom svladao taj ulaz. Za njim je i Vesna bila uspješna. Ja se nisam mogao podići iz duboka snijega. Ustupio sam mjesto Henrihu. Ostali su pošli naokolo. Čekao sam da Henrik stane na sigurno mjesto. Poviknem Vesni neka iz naprtnjače izvadi uže. Znao sam da će mi trebati. Dobro su se napregnuli Vlado i Henrik da izvuku mojih 80 kilograma.

Udivljenje na preplanulim licima ovih dragih mladih ljudi govori mi više od riječi. Nadzirući redovnom ophodnjom pristupne

gorske prijevoje nisu ni znali niti otkrili Stazu hrvatskih himalajaca. A sada njihovu veselju nije bilo kraja. Za to vrijeme ostali su već budno motrili dalekozorom prema dalekom jasenačkom Vrelu, Mirkovici i serpentinama ceste što iz Vrela vodi prema Ravnoj Gori. Obzorje je bilo nezaustavljivo. Zasneženi Velebit protezao se u svoj svojoj dužini. Gola Plješivica, Klek, Risnjak, Kamniške i Julijiske Alpe, Učka i otoci.

Brzo smo se spustili na prijevoj Kulske Njivice pa u sklonište. Vesna je časkom skuhalo vino. Nastupio je onaj divni trenutak sreće i zadovoljstva. No, vrijeme je neumitno protjecalo. Krećemo na glavni vrh. Vjetar koji je nedužno puhao donosio je prve oblake sa zapada. Vičući sam ih požurivao jer će nam oblaci zasjeniti vrh i nećemo moći slikati. Nažalost, kao i bezbroj puta do tada, priroda je bila jača. Obzorje je nestajalo u plavičasto sumaglići. Pa ipak. Izlazak na vrh Kulu (1533 m) bio je za me posebno svečan. Sada već žestok vjetar pucao je krajevima zastave. Nisam mogao ne izreći svoja čuvstva: Dragi hrvatski vojnici! Dragi hrvatski himalajci! Iznjijeli ste hrvatsku zastavu na najviše vrhove svijeta i na ovu planinu. Iznesite je na sve krajeve svete nam grude Hrvatske. Evo me ovdje da vam izrazim svoje poštovanje. Bilo je to 21. veljače 1992. godine.

Zašto volim Ravnu goru

TOMISLAV JAGAČIĆ, Varaždin

Prvi susret — kako sam je upoznao

Prvi put sam na Ravnu goru došao 1954. godine kao delegat PD "Jelengrad" koje sam samo godinu dana prije toga osnovao u Kutini. Došao sam na proslavu 35. obljetnice PD "Ravna gora" u Varaždinu. Tada sam, kao rođeni Varaždinac, uspostavio veze sa svojim Varaždincima, da bih već u jesen 1956. po dolasku na rad u Varaždin postao članom upravnog odbora PD "Ravna gora". Tako

je Ravna gora postala moja matična planina. Planina mojeg društva. Planina za koju je vezan velik dio moje planinarske djelatnosti.

Nisam se zaljubio u Ravnu goru odjednom, na prvi pogled, ona me osvajala postepeno. Poslije svakog posjeta, nikada istim putem, upoznavao sam je sve više. Dolazio sam joj u pohode po svakom vremenu, u sva četiri godišnja doba i sa svih strana. Znalo je biti i po tri sata hoda od željezničke stani-

Sunce zalazi i čudnim žarom osvjetjava magleno more pod Ravnom gorom

Foto: T. Jagačić

ce Lepoglava preko uzvisine zvane Babica ili kroz selo Kamenicu pa dalje Predragovim putem ili od Trakoščana kroz šume i vinograde sela Meljana. Uspinjao sam se često od sela Cvetlina i pri tom uvijek navraćao na Velike pećine, najprivlačniji dio Ravne gore.

Pokazali su mi najprije što je ostalo od nekada lijepog "Filićevog doma", spaljenog u ratu 1944. godine, zatim dom na Pustom duhu, uređen 1950. u kući koju je nekada koristio župnik iz Bednje za vjersku službu u crkvi "Tri kralja".

S Ravne gore, pogotovo s piramide podignute 1965., otvaraju se daleki razgledi: Ivanščica, Strahinjčica, šumovita Maceljska gora, Boč, Donat i vinorodne Haloze u Sloveniji. Ravna gora je granična planina prema Sloveniji.

Čudilo me u početku zašto Varaždinci s prof. Krešimirovom Filićem na čelu svog društva od osnivanja 1919. nisu "zauzeli" Ivanščicu kao najvišu planinu (1061 m). Ta nisu ni mogli, jer je ona već bila "osvojena" od Ivančanaca, koji su svoje društvo "Ivančica" (po cvijetu) osnovali 1898., a na samom vrhu sagradili planinarski dom "Josip Pasarić" 1929. godine.

Je li samo to bio razlog da Varaždinci bace oko na Ravnu goru, nju odaberu za svoju matičnu planinu i na njoj izgrade 1932. prvi dom? Možemo se s time i složiti, što ipak ne znači da na jednoj planini ne može i više društava sagraditi svoje domove. Naša Medvednica je za to najbolji primjer.

Postoji još nešto, ja tako mislim, po čemu se Ravna gora razlikuje ili odlikuje pred Ivanščicom, iako je 374 m niža od nje (687 m). Nije sve u visini!

Nakon duljeg upoznavanja s Ravnom gorom kao da nam ona otkriva svoje pravo porijeklo. Kao da nam nudi ovakvo objašnjenje: "Nekada, vrlo davno, prije milijune godina živjela sam i ja u sastavu Alpa, a onda su me neke nevidljive sile svom snagom istrgle iz zagrljaja Alpa, spustile me i usadile uzu rub ovoga zelenog panonskog krajolika. I zato ja imam sve ono što imaju Alpe. Imam stijene, pećine, crnogorične šume, livade, potoke, u zavjetrini vinograde i voćnjake, u podnožju naselja. Baš zbog toga sam mogla još u davno doba dati sklonište i prehranu ljudima u Mačkovoј špilji i Vindiji. Kada mi dođeš u posjete, pogledaj s koje god strane hoćeš. Kao dijelovi ogrlice oko djevojačkog

vrata nanizala su se u mojem podnožju i pod mojom zaštitom pitoma sela s bijelim kućama na kojima je crveni crijeplje odavna zamjenio slamnate krovove."

Sjednite jednom za vrijeme svog posjeta Ravnoj gori u podne ispod križa na Velikim pečinama. Promatrajte razigrane kuće u selu Cvetlinu. Osluhnите malo! U crkvama koje su ukrasile okolne brežuljke zvoni. Podne je!

Ako drugom zgodom budete na južnoj strani, zaustavite će se vaše oči i pogled na tornju crkve Sv. Jelene povrh sela Kamenice. Ovu crkvu i onu u Lepoglavi, pa u selu Purgi oslikao je pavlin Ivan Ranger. Zbog toga su i dali novoj školi u Kamenici njezino ime. Ražalostit će se kada saznete kako je malo i kratko živio taj naš zagorski Michelangelo. Samo 53 godine (1700–1753). A kolike je crkve oslikao! Kako i kada je sve to stigao uraditi? Jedan planinarski izlet koji sam vodio nazvao sam: "Rangeru u posjete!". Razgledali smo njegove freske u crkvici Sv. Ivana Krstitelja na Gorici, poviše Lepoglave, one u samostanskoj lepoglavskoj crkvi, u kapelici sela Purge, u crkvi Sv. Jelene iznad sela Kamenice. Tko nije čuo za prvu gimnaziju i sveučilište u Hrvatskoj, djelo pavlinskog reda u Lepoglavi?

To su bile teme o kojima sam znao govoriti planinarima i njihovim prijateljima kada su dolazili na Ravnu goru i u naš novi dom, što smo ga izgradili pod vodstvom tadašnjeg predsjednika Mirka Ivića-Šilje 1963. godine.

Na svom putu za Ravnu goru ne smijemo mimoći ni Trakoščan, taj lijepi i najbolje uščuvani dvorac-muzej s ujezerenom rječicom Bednjom. Sirotica Bednja! Tek je počela živjeti, a već joj grofovi Draškovići, vlasnici dvorca, zatvaraju put i primoravaju da najprije svojom vodom dolinu napuni jezerom, kako bi ovaj dvorac, biser Hrvatskog zagorja, još više došao do izražaja.

Trakoščan, Lepoglava, Rangerove oslike na crkve, paleontološki nalazi u špiljama... Sve su to prave turističke i planinarske poslastice.

Planinarstvo i turizam

Ravna gora s dva planinarska doma zastava može opravdati povjerenje planinara svih uzrasta i lijepo udomiti svakog gosta i posjetitelja. Tome doprinosi i put, šumska cesta što ju je Šumarija iz Ivana probila sve do planinarskog doma.

Cesta do doma? To je ustupak vremenu u kojem živimo. Eh, da je postojala prilikom

gradnje novog doma 1962–63. na proširenim temeljima nekadanog "Filićevog doma"! Ne bismo mi planinari imali tolike muke s do-premanjem građevnog materijala, a naročito vode. Voda je ostala još uvijek problem novog doma. No, kada je šumski put kojim može proći manji autobus već tu, pristup domu je olakšan i onima s manje kondicije kojima se baš ne pješači.

Svojevremeno sam slušao prigovore da je dom prevelik, da je stari, "Filićev dom" bio intimniji, simpatičniji, manji.

— "Ma nije uopće riječ o veličini" — branim ja novi dom u čijoj sam izgradnji i sam kao tadašnji potpredsjednik društva sudjelovao. Stvar je u našem zanimanju i dolaženju na Ravnu goru. Kada bi na svakoj školi, recimo, postojala planinarska družina, a u programu godišnjih izleta imala i posjet Ravnoj gori, onda bi dom bio premalen. Dodajmo k tome i zagorska planinarska društva, te ona u bližim mjestima susjedne Slovenije barem s jednim izletom godišnje, onda ovakav sadašnji dom odista ne bi bio prevelik.

Očito da u našim društvima nedostaju pravi planinarski animatori, koji bi ulazili u škole, razrede, nastavničke zbornice. Ne vjerujem da bi se ijedan ravnatelj škole, razrednik, nastavnik ili roditelj protivio organiziranom vođenju mladih u prirodu. Najprije u obliku školskog izleta, a poslije s organiziranim družinom mladih planinara. Za početak predlažem najbližu planinu, a to je u nas Ravna gora. Onda dolazi na red Ravnogorski pa Zagorski planinarski put (ZPP). Učenici planinari ljubomorno će čuvati svoje planinarske iskaznice i dnevničke da bi se mogli pohvaliti s utisnutim žigovima. Treba i tu motivaciju znati iskoristiti.

Ove moje preporuke nisu proizvod nekoga teoretskog razmišljanja ni puko sanjarenje već rezultat dugogodišnjega planinarskog iskustva i zapažanja. Sve sam to tako osobno radio kao prosvjetni radnik planinar.

Čovjek se osjeća iskreno nagrađenim kada mu poslige mnogo godina negdje u planini pristupi odrasli planinar, predstavi se i veli: "Vi ste me oduševili za planine."

Sletovi mladih planinara Hrvatskog zagorja

Ova i ovakva moja razmišljanja nisu od danas niti od jučer. Još daleke 1957. godine pokrenuo sam s planinarima iz Ivana Sletove mladih planinara Hrvatskog zagorja. Pošao sam od činjenice da budućnost svakog

društva, pa i našega planinarskog, leži na mlađima. Zbog toga smo i naše zagorske sletove posvetili u samom nazivu MLADIMA.

Ideja sletova je prihvaćena, svake je godine organizator drugo zagorsko društvo. Ove će godine, u nedjelju 6. lipnja, biti Slet, 36. po redu, na našoj Ravnoj gori.

Moram reći da sam na jednom sastanku ZPP-a prigovorio što je iz naziva Sleta otpao izraz mladih. Dok s jedne strane vapimo za mlađima, oduzimamo im u nazivu planinarsku manifestaciju koja je već od samog početka 1957. bila najviše njima namijenjena. Pokušajmo zamisliti da u svakoj školi imamo planinarsku organizaciju! Kako bi onda izgledao naš slet i što se tiče broja sudionika i samog sadržaja. Možda previše tražim i očekujem, ali, mislim, da bismo samo tako mogli oživjeti našu planinarsku organizaciju.

Iznadenje i prizor koji se pamti

HPD "Ravna gora" iz Varaždina namjerava ove godine izvesti "alpski" put na Velike pećine: "Desetak klinova i nekoliko metara sajle, i planinari će imati atraktivni put prilikom uspona od sela Cvetlina" — tako kaže poduzetni varaždinski planinar Dubravko Šincek čija ekipa će izgraditi ovaj put, jedini takav u Zagorju. To bi trebalo biti iznenadnje za idući Slet, nešto novo, dosad neviđeno na Ravnoj gori.

Ali ono što sam doživio na Ravnoj gori sa svojim prijateljem Dragom Marčecom u listopadu prošle godine, kada smo poslije podne došli posjetiti članove Gorske službe spasavanja na tečaju što ga je vodio dr. Borislav Aleraj iz Zagreba, bilo je stvarno nešto neviđeno, nepredvidivo i već bi se samo zbog toga jedinstvenog doživljaja isplatio pješačiti pa makar iz udaljenog Varaždina.

Kada dodete na Ravnu goru u naš dom, nemojte zaboraviti poći do vidikovca zva-

nog "balkon", a zatim odšetati mimo crkvice "Tri kralja" do starog doma na Pustom duhu. Tako smo učinili i nas dvojica. Ali umjesto dalekih vidika, ispod nas se pružilo nepregledno magleno more. Nagomilani oblaci izgledali su kao golemi valovi iz kojih su na dalekom obzoru izvirivali vrhovi kao neki otoci ili veliki brodovi na uzburkanom moru. Još dalje, na zapadu, tonula je na svom zalazu sunčeva kugla i osvjetljavala narančastim žarom ovo čudesno magleno more. Vladala je neka čudna tišina. Tek je na večernjem vjetru treperilo zaostalo lišće na šumskom drveću. Nikako da se otkinemo od ovog prizora. Podsjeoćao me na putovanje avionom iznad oblaka ispod kojih žive svojim životom sela i gradovi. Nikada dosad nisam nešto slično doživio na Ravnoj gori. Prizor koji se pamti (sl. na str. 63).

Proljeće

Svaka planina ima svoje čari, drugačije u svaku godišnje dobu, ali, mislim, da bi u jednoj anketi ipak pobijedili proljeće i jesen. Zar ne da različito dočekujemo proljeće i — zimu? Zime kao da se pribavljamo i plašimo. Kakve nam sve brige nameće samo približavanje zime — od nabave zimnice i ogrjeva do tople obuće i odjeće. Proljeće se veselimo i radosno ga dočekujemo. Ono zapravo i naglo nailazi. Najavljuje ga propupalo drveće, visibabe, jaglaci na poljima, uz potoke. Kako je samo lijepo prolaziti kroz rasvjetani voćnjak, ispod raskošno procvjetale trešnje ili breskve. Zastati, zagledati se u marljiv rad i zuj pčela, let šarenog leptira...

Eto, na vašem putu na Ravnu goru u proljeće, kada se sva priroda tako naglo probudila iz zimskog sna, čeka vas pregršt njezinih darova.

I mi ćemo vas pričekati u domu ako nam najavite svoj dolazak.

Posjetite

36. slet mladih planinara Hrvatskog zagorja

u nedjelju 6. lipnja na Ravnoj gori

Pogled na Istru i Krk

DARKO ŽUBRINIĆ, Zagreb

Za planinarstvo u Istri posebnu važnost imaju Učka i Ćićarija, jer su u planinarskom smislu najzanimljiviji dijelovi Istre.

Zadržimo se trenutak na podrijetlu naziva Ćićarije. Smatra se da ono potječe od doseljenika s područja Velebita. Naime, nakon prodora Turaka tijekom XV stoljeća Frankopani su stanovnike Velebita, romanizirane prastanovnike Balkana, naselili najprije na Krk, a zatim u Istru. U njihovoj staroj postojbini zvali su se Vlasi, a u novoj su prozvani Ćići. Naziv dolazi od izraza za broj 5 – ‘činč’ (isto kao u rumunjskom, gdje se to piše kao cinc, odatle i riječi ‘Cincar’, ‘cinkati’, ‘cicija’). Danas se Ćići osjećaju Hrvatima, ali još uvijek ima dvojezičnih sela, kao Žejane i Šušnjevica, u kojima su se očuvali ostaci rumunjskoga narječja. O tome vidi opširinije u knjižici Ž. Poljaka “Učka i istarske planine” (Zagreb, 1967). Podrijetlo naziva Učke još je uvijek nejasno.

Iz povijesnih razloga planinarstvo je u Istri bilo prilično zapostavljeno, iako za njegov razvoj postoje uvjeti. Kao zanimljivost spomenimo ekspediciju godine 1838. na čelu sa Friedrichom Augustom II., saskim kraljem i strastvenim botaničarem, u čijoj se pratnji nalazio i pukovnik Jelačić, poslije hrvatski ban.

Na populariziranju planinarstva u Istri do sada je najviše napravilo HPD "Željezničar" iz Zagreba počevši od 1979. g. Tu u prvom redu treba istaći neumornog planinara *Josipa Sakomana*. Od velike je pomoći bilo razumijevanje općina Labin, Pazin, Buzet i Koper, te Rijeke, potom planinarskih saveza Hrvatske i Slovenije. U Istri postoje planinarske organizacije u Puli, Pazinu, Lupoglavi itd.

Vrh Učke (Vojak, 1400 m) kontrolna je točka nekoliko transverzala: Po planinama Hrvatske, Riječke transverzale te Istarskog planinarskog puta (IPP). Odатле se po lijepom vremenu pružaju nezaboravni vidici:

Grintavec, Snežnik, Obruč, Risnjak, Bjelolasica, Viševica, Mali Rajinac, Televrin, Sispol, Slavnik, Triglav, Nanos, Planik, te čitav Kvarnerski zaljev sve do 125 km udaljenosti.

Spomenimo i naše otočne planine vidljive s vrha Učke: Sis na Cresu, Obzovu na Krku, Kamenjak na Rabu, Osoršćicu na Lošinju.

Na Ćićariji su kontrolne točke IPP-a, najprije Slavnik (1028 m) i Kojnik (802 m) u Sloveniji, zatim u Hrvatskoj Žbevnica (1014 m) Gomila (1000 m), Račja Vas (692 m), Orljak (1106 m), Brajkov vrh (1092 m), Planik (1273 m), Poklon (922 m). Istarski planinarski put (IPP) otvoren je 1. svibnja 1971 g. i obišlo ga je dosad preko 1800 registriranih planinara.

Kao planinara su me pored prirodnih ljepota uvijek zanimali povijest, spomenici i legende vezani uz neki kraj. Npr. nedavno sam pročitao da je čuvena Diva Grabovica dobila ime po mladoj kćeri Grabovčevoj (diva = djeva), koju je na Dugom polju na Cvrsci prije mnogo godina zadavio jedan Turčin. Njezin grob na mjestu tragične smrti i danas posjećuju pastiri. Mislim da je planinarstvo imalo oduvijek veliku ulogu na širenju spoznaje o povijesnoj baštini, a to naročito vrijedi danas. Tako sam na jednom lijepom izletu koji je na Krk vodio Želimir Kantura spoznao da Hrvati posjeduju svoje nacionalno pismo glagoljicu – .

Malo je poznata tisućljetna tradicija Istra i Krka na promicanju pisane hrvatske riječi. Istra i Krk slove kao matica glagoljice i eldorado hrvatske glagoljaške knjige. Po riječima Zvane Črne glagoljaštvo je u hrvatskoj kulturi možda najljepši i najoriginalniji spomenik.

Naziv otoka Krka potjeće od starog ilirs-koga imena Kurik. Odatle grčko ime Curikta, talijanski naziv otoka je Veglia (od Porfiroge-netovog – Vekla). Dolaskom Slavena u VII stoljeću na otok počela je ubrzo prevladava-ti hrvatska glagoljaška tradicija. Izuzetak je

mjesto Krk, koje je bilo pod većim utjecajem krčko-romanske manjine. Ipak, u mnoštvu različitih običaja, nošnji i pjesama razaznaje se i danas da su na otoku bili jaki utjecaji starosjedilaca, kao i višekratna naseljavanja raznih slavenskih plemena.

Otok Krk ima nekoliko glavnih dijalektalnih skupina: to su čakavci, čokavci i čekavci, koji nikada nisu bili skloni učenju talijanskog jezika, te mala grupa Talijana u mjestu Krku. S nekadašnjih 30 000 stanovnika, Krk je danas spao na svega 15 000 stanovnika.

O njihovoj marljivosti govori mnoštvo gromača (meda od kamenog suhozida). Otok je nekada bio bogat hrastom meduncem, koji se rabio za gradnju lađa.

Krk je gotovo cijelu svoju povijest, sve do XIX stoljeća, živio kao mala državica. Njegova povijest od dolaska Hrvata do danas ima nekoliko glavnih razdoblja:

- a) vrijeme narodnih vladara, zatim od oko g. 1000. do 1059. pod Venecijom
- b) razdoblje najvećeg procvata otoka pod Krčkim knezovima Frankopanima, velikim mecenama glagoljice (od 1115. do 1480.), istina, ne uvijek neovisnog od Venecije
- c) razdoblje Mletačke republike (od 1480. do 1797.) koja je bila prisiljena tolerirati glagoljicu i staroslavensku liturgiju; ipak, hrvatsko je ime potisnuto i govori se o ilirskom pismu i ilirskom narodu
- d) 1797–1806, razdoblje pod Austrijom
- e) 1806–1813, razdoblje pod Napoleonom, u kojem je otok preživio bestijalna pljačkanja crkava i ukinuće bratovština
- f) od 1815. (Bečki kongres) do 1918. Krk je pod Austrijom
- g) 1918–1921, talijanska okupacija
- h) razdoblje pod Jugoslavijom i gotovo potpun nestanak glagoljice kao uporabnog pisma, ali ne i glagoljaštva kao dijela tradicionalne liturgije.

Jedan od najstarijih pisanih spomenika Hrvata je Baščanska ploča iz početka XII stoljeća, na kojoj se glagoljicom spominje ime Zvonimira, hrvatskoga kralja. Glavna središta glagoljaške pismenosti na Krku bila su Omišalj, Baška, Vrbnik i Dobrinj.

U vrijeme kad je rođen Sv. Ćiril (825), pokrštavanje Hrvata bilo je već dovršeno. Na tlu Hrvatske postoji bogata multiortografska tradicija pisanih dokumenata (latinička, glagoljička i čirilička), koja je jedinstvena u Europi i koja je tokom ranog srednjeg vijeka bila dominantno glagoljska. Sve to, zajedno

s tisućgodišnjom poviješću tog pisma upućuje na to da je glagoljica možda *autentično hrvatsko pismo*. U svakom slučaju od XII stoljeća glagoljica poprima novu formu po kojoj je poznata kao *hrvatsko pismo*.

Glagoljica se iz Istre i Krka raširila u mnoge druge naše krajeve (čak do Dubrovnika) i zadрžala sve do danas, dakle kroz više od tisuću godina!

Jedan od njenih oblika, prema najstarijoj tiskanoj knjizi u Hrvata – čuvenom "Misalu" iz 1483., tiskanom po svojoj prilici u Kosinju u Lici (samo 37 godina nakon prve Gutenbergove knjige), dan je sljedećom tablicom:

Ⰱ	A	1	Ѡ	O	80
Ⰲ	B	2	Ѽ	P	90
Ⰳ	V	3	Ѽ	R	100
Ѽ	G	4	Ѽ	S	200
Ѽ	D	5	Ѽ	T	300
Ӭ	E	6	Ѽ	U	400
Ѽ	Ž	7	Ѽ	F	500
Ѽ	Dz	8	Ѽ	H	600
Ѽ	Z	9	Ѽ	Ot	700
Ѽ	Iže	10	Ѽ	Št, Šć, Ć	800
Ѽ	I	20	Ѽ	C	900
Ѽ	J	30	Ѽ	Č	1000
Ѽ	K	40	Ѽ	Š	2000
Ѽ	L	50	Ѽ	Jer	3000
Ѽ	M	60	Ѽ	Ja, Je	4000
Ѽ	N	70	Ѽ	Ju	5000

Kao što vidimo, pojedina slova označavala su i glagoljaške slovčane brojke. Npr. godina 1992. pisala bi se kao •Ѱ•Ѱ•Ѱ•Ѱ•. Citatelj može za vježbu napisati sam svoje ime na glagoljici. Svako slovo imalo je i svoj starohrvatski (staroslavenski) naziv: Ⰱ = az (ja), Ⰲ = buki (slovo) – odатle potječe naziv azbuka, Ⰳ = vjedi (znam), Ⰴ = glagoli (govorim), Ⰵ = dobro itd. Pritom su nazivi slova u azbuci bili poredani tako da su se mnemotehnički mogli lako pamtititi, te bi u slobodnom prijevodu ona redom značila: ja, koji slova znam, govorim da je dobro živjeti s tim djelom na zemlji... Staroslavenska riječ 'az' očuvala se još jedino u slovenskom jeziku kao 'jaz'.

U glagoljici su vidljivi utjecaji grčkog pisma (npr. slovo Φ). Slovo III došlo je u glagoljicu vjerojatno iz hebrejskog, a odatle u cirilicu, koja je malo mlađa od glagoljice.

Dana 22.veljače 1993, točno na 510. godišnjicu prve tiskane hrvatske knjige, osnovano je u Zagrebu *Društvo prijatelja glagoljice*. Ono će na prijedlog akademika Eduarda Hercigonje pokrenuti postupak da se 22.veljače slavi kao *Dan hrvatske kulture*. Pozivamo čitatelje da se upišu u to Društvo u tajništvu Matice hrvatske, Strossmayerova 4.

Čuveni *Istarski razvod*, pisan je 1275. u tri primjerka: na hrvatskom glagoljicom, latinskom i njemačkom. On je imao za cilj da odredi točne granice između raznih vladara u Istri. Sačuvan je jedino hrvatski prijepis originala pisan glagoljicom u XIV stoljeću. Zanimljivo je da su talijanski i latinski prijevodi tog teksta iz XVI stoljeća zadržali izvore hrvatske nazive za mnoge toponime, što je dokaz da je stanovništvo Istre u srednjem vijeku bilo dominantno hrvatsko. Istarski razvod (dakle i glagoljica) imao je presudnu važnost u priključivanju Istre Hrvatskoj. Prema mišljenju nekih stručnjaka (npr. dr. Marije Pantelić – sestre Agneze) Istra, Krk i Cres bili bi sigurno otrgnuti od Hrvatske da nije bilo glagoljice. Po svojoj pravnoj i književnoj vrijednosti Istarski razvod predstavlja jedan od najzanimljivijih dokumenata tog vremena u Europi. Raniji dokumenti dokazuju prisutnost Hrvata u Istri od sedmog stoljeća.

Upravo je nevjerojatno kolika je kroz povijest bila žestina napada na glagoljicu, uvijek u neposrednoj vezi s napadima na sam opstanak Hrvata. Talijaniši u Puntu početkom dvadesetih godina batovima su uništili neke od najvrednijih natpisa na glagoljici. Isto se desilo i u Humu u Istri.

Unatoč zabranama Splitskoga sabora i unatoč papi Nikoli II, koji 1056. šalje opata montekasinskoga da ukine slavensko bogoslužje, narod ostaje vjeran svom jeziku i pismu, pa im konačno g. 1248. papa Inocent IV dopušta uporabu slavenskog jezika prema njihovo želji, jer da su Slaveni, da imaju *svoj jezik i svoje pismo*, a latinskoga ne mogu naučiti... Takav privilegij je jedinstven slučaj u europskoj povijesti.

Treba imati na umu da otok Krk kao središte glagoljice Venecija nije uspjela uništiti, iako je pod njom bio punih 616 godinu (računajući s prekidima od god. 1000.), dok je pod hrvatskim i poslije hrvatsko-ugarskim

vladarima bio svega 181 godinu. Kako lijepo kaže Gjuro Szabo, upravo elementarnom silom javljaju se glagoljica i narodni jezik, koje ne mogu nikakve odredbe ni sabora, ni papa, ni duždeva utamaniti...I ta je upravo gigantska otporna snaga nešto tajanstveno: Krk je postao, bio i ostao posve hrvatski otok.

Podrijetlo prvih krčkih knezova ostaje tajnom, premda je vjerojatno da potječe od četiri stara plemenita hrvatska roda: Doganića, Tugomirića, Šubinića ili Jurinića. Glagoljicu su rabili Krčki knezovi Frankopani u javnim i privatnim poslovima.

Pop glagoljaš bio je u pravilu seoski svećenik (pop – od grč. *papas* = otac) koji se često bavio poljodjelstvom i obrtom, te je zbog svoje učenosti i bliskosti s narodom bio vrlo omiljen. Osim pisanja liturgijskih knjiga glagoljaši su se mnogo brinuli i o podmatku – to su bili žakni ili žakani. Postojalo je na Krku mnoštvo glagoljaških škola koje su brinule da se kroz glagoljašku liturgiju održi nacionalni i vjerski identitet pučanstva. Da se glagoljica kroz tolike vjejkove očuvala, znak je da je bila posijana na plodno tlo i gojena od vjerne djece do mučeništva (riječi Don Luke Kirca).

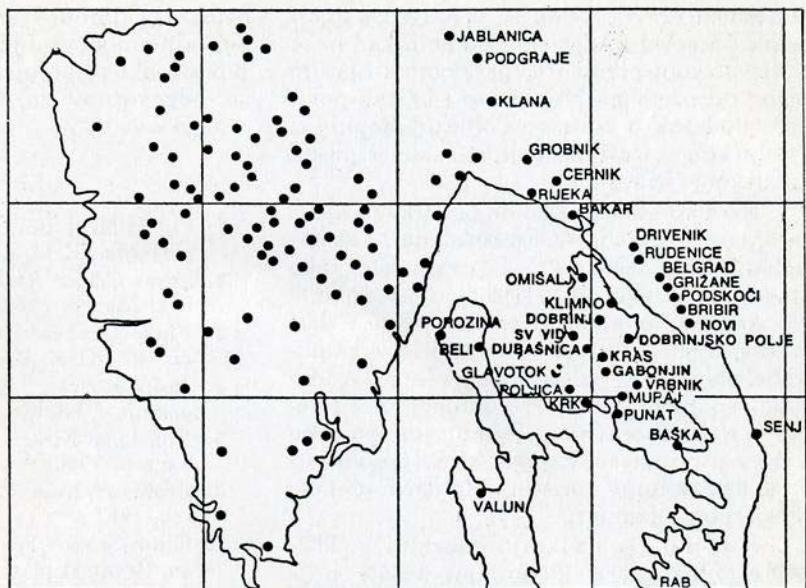
Glagoljicom su u *Мисал Хрвата* 1386. g. pisani i najstariji poznati hrvatski stihovi. Spomenimo da je vjerojatno najljepši poznati tekst pisan na glagoljici – čuveni *Ладишава мисал* (Misal Hrvoja Vukčića Hrvatinića), koji je rukom pisao pop glagoljaš *Ладишава* 1404. g. Misal su odnijeli Turci i on se danas čuva u Istanbulu kao jedini poznati primjerak. Možda je on na taj način i spašen od uništenja.

Glagoljica je bila kao izvor pismenosti veoma cijenjena i među Zapadnim Slavenima. S dopuštenjem Pape češki je kralj Karlo IV osnovao kod Praga glagoljaški samostan, gdje su pozvani kao učitelji i hrvatski popovi glagoljaši (1347). Poljski kralj Vladislav II osniva 1390. g. u Krakovu glagoljaški samostan.

Posebno je zanimljiva sudbina glagoljskog evanđelja pisanog na Krku u XIV stoljeću, koje je nakon Praga dospjelo u Reims. Na tu svetu knjigu pisani hrvatskom glagoljicom francuski su kraljevi stoljećima polagali prisegu prigodom krunidbe (Texte du Sacre)!

Hrvatske glagoljske knjige i dokumenti čuvaju se, osim u Hrvatskoj, u nacionalnim bibliotekama i muzejima širom svijeta. Navedimo neke od gradova: Rim, Sankt Petersburg, Berlin, Beč, Innsbruck, Moskva, Kopenhagen, London, Oxford, Carigrad, Pariz,

Lokacije kamenih glagoljskih spomenika po akademiku Branku Fučiću

Tours, New York, Krakow, Porto, Budimpešta, Trento, Padova, Sienna itd.

Po riječima etnologa Ivana Radića nigdje narod bolje ne sudjeluje u liturgiji nego baš u glagoljaškim župama... Pjeva se na sve grlo, pjeva muško i žensko, staro i mlado. Glagoljsko pismo bilo je veoma rašireno u narodu, a ne samo među povlaštenima. Pučani pjevaju i znaju napamet sve psalme koje popovi pjevaju u crkvi na narodnom jeziku. U literaturi se s pravom govorio o 'Krčkom kulturnom krugu', poznatom po bogatoj djelatnosti na širenju glagoljskog pisma.

Može se govoriti, po riječima Vatroslava Jagića, o glagoljaškoj Slavoniji, koja je obuhvaćala sjevernu Dalmaciju, Hrvatsko primorje, Liku, Krbavu do Kupe, Cres, Lošinj, Rab, zadarsko područje i, naravno, svoju kolijevku – Krk i Istru. Naime, nekoć su Slavonijom ili Ilirijom naši zapadni susjedi zvali općenito sva područja naseljena Slavenima. Hrvatska glagoljica je bila raširena čak preko Drave, u Kranjskoj, južnoj Štajerskoj, a učila se neko vrijeme na zahtjev seljaka čak i u Gružu pored starog Dubrovnika.

Zanimljiv je slučaj vezan uz pokušaj Austrije da sasvim uništi glagoljašku tradiciju postavljanjem prof. Antuna Mahniča, Slovenca, za Krčkog biskupa. Na njegovo zaređenje u Gorici 1897. g. došla je delegacija krčkih popova koji su mu kao poklon donijeli prekrasnu glagoljašku knjigu (čuva se i danas u Krku). Budućeg biskupa se ta gesta duboko

dojmila i on je, suprotno očekivanju i nastojanju Austrije, mnogo učinio na očuvanju glagoljaških spomenika. Osnovao je znamenitu Staroslavensku akademiju u Krku 1902. g.

Pretežno zbog namjernog uništavanja, ali i neznanja, nestalo je mnogo glagoljaških knjiga. Don Kirac je npr. djelomično spasio jedan neobično vrijedan rukom pisani *Makabili* čiji pergament se rabio u dučanu za zamatanje robe!

Najbrižniji čuvari glagoljice tokom njezine duge povijesti bili su benediktinci, franjevci trećeredci i pavlini. Na otoku je u vrijeme Frankopana djelovao relativno velik broj popova glagoljaša.

Jedina bratovština koja danas postoji na Krku je "Brašćina sv. Ivana Krstitelja" u Vrbniku, osnovana još godine 1323. 'U staro vreme' u Vrbniku je bilo čak 29 bratovština. Svaka je imala svoj statut ili matrikulu, pisani hrvatskom glagoljicom, usprkos zabranama mletačkih vlasti. Bratovštinu treba gledati kao skupinu svjetovnjaka, dobročinitelja, koji postaju njeni članovi kroz poseban ritual, gaje vjerski život, skrbe za siromašne, pomažu pri ukopu, pjevaju prastare pjesme (tzv. poljubice ili pojubice – pogrebne pjesme), pomažu sve kulturne i narodne akcije itd. Oni u svečanim prilikama nose posebna odijela od bijelog domaćeg sukna (kape, odatile naziv 'kapari' za članove) s crvenim križićem na prsima i na ledima.

Spomenimo da je glagoljica imala priličan utjecaj i na oblikovanje hrvatske cirilice

ili bosančice. Njome su se u najvećoj mjeri služili bosanski franjevcici. Volio bih kad bi se u 'Hrvatskom planinaru' paralelno s opisom nekog od izleta na Mosor dao i kratak povijesni dodatak o čuvenoj Poljičkoj Republici i Poljičkim statutima, koji su također pisani hrvatskom cirilicom.

Iskoristio bih priliku da pozdravim našeg dragog prijatelja Јанка Јакшића na Јакшићевим памћењима. Pozivam isto tako dragog prijatelja Јанка Јакшића Младеновића da, kad za to nađe vremena, pokuša dati kratak pregled kulturne povijesti Istre za potrebe planinara. Izleti koje je Јанко водio ostali su meni, a sigurno i mnogim čitateljima, u nezaboravnom sjećanju upravo zbog izvrasnog poznavanja povijesti i sposobnosti da je na zanimljiv i pristupačan način prenese prosječnom planinaru.

Htio bih se na kraju zahvaliti g. Јанку Јакшићу (želim mu da što prije

ozdravi) i prof.dr Љубица Фрајловић (autoru značajne monografije "Glagoljski natpisi") na pomoći oko pripreme ovoga članka. Razumije se, odgovornost za propuste pada jedino na autora.

Literatura

1. Fra Mihovil Bolonić: *Otok Krk – kolijevka glagoljice*, Kršć. sadašnjost, Zagreb, 1980.
2. Zvane Črnja: *Kulturna povijest Hrvata*, Globus, Zagreb, 1965.
3. Vinko Grubišić: *Grafija hrvatske lapidarne cirilice*, KHR, München – Barcelona, 1978.
4. Josip Horvat: *Kultura Hrvata kroz 1000 godina*, I, Globus, Zagreb, 1980.
5. Don Luka Kirac: *Crtice iz istarske povijesti*, Zagreb, 1946.
6. Zvonimir Kulundžić: *Knjiga o knjizi*, Zagreb, 1957.
7. Gjuro Szabo: *Spomenici prošlosti otoka Krka*, Hrvatski planinar, 5, svibanj 1930.

Ponovno u zagrljaju Velebita

ANA LEMIĆ, Gospic

Već sam mislila da će mi jesen 92. proći a da ne odem na Velebit. Ratna jesen, pa rodna, plodna. Nema slobodnog vremena. Ako bi se i odvojio koji sat, ne dopušta kiša. Mjesec i pol gotovo svakodnevno pada. Ali posrećilo mi se. Petnaesti je studenoga. Nedjelja. Svi radovi pri kraju, a ni kiša ne pada. Tmurno je. Oblaci visoko pa zaključujem da ne bi bilo loše odlutati nekuda na srednji Velebit. Srećom nisam jedina koja koristi svaku priliku za odlazak u planinu. Zato sam se brzo dogovorila sa svima koji boluju od iste "bolesti" kao i ja — kronične i neizlječive ljubavi prema planini. Među takvima je i dobar dio mojih učenika.

Obično, kad izlet nije unaprijed planiran, odemo do Oštarija pa tek tamo prema vremenskim prilikama razradimo plan. Tako je bilo i ovaj put. Dogovaramo se ispred prekrasnog Hotela "Velebitno" koji je Industriogradska prkoseći ratu sagradila na istim temeljima, još veći i ljepši, kao znak prkosa zločincima, koji su zrakoplovima porušili stari

hotel prošle jeseni. Budući da je snijega malo, odlučujemo se automobilom do Dabarske kose, a odatle pješice do Baćić kuka.

Jugo je jako, gotovo olujno, pa ne idemo Premužićevom stazom, južnom padinom Velebita, nego cestom jer je donekle u zavjetrini. Otprilike kilometar hoda od Dabarske kose s lijeve strane ugledamo svježu markaciju i široku stazu. Na kamenu piše "VISIBABA". Netko od prisutnih kaže da je to dr. Nenad Vađić markirao stazu za Visibabu (1160 m). Nismo odoljeli znatiželji, mijenjamo plan i krećemo tom stazom.

Snjeg je do gležnja pa se lako hoda. Svakim korakom razmjerno raste i oduševljenje. Staza pročišćena. Blago se penje u laganim zavojima. Dobro je označena. Za otprilike sat hoda bili smo na vrhu Visibabe. A tek tada oduševljenja! Odavno nisam imala priliku uživati u tako lijepom vidiku. Teško je reći na koju je stranu ljepši, prema unutrašnjosti u široka njedra Velebita ili prema moru.

Pogled od Solina na Visibabu. U podnožju ruševina doma na Bačić kosi Foto: A. Lemić

Dolazeći iz mog porušenog Gospića izgleda mi nestvarna ova netaknuta ljepota. Bože, kako je lijepa naša domovina! Svagdje, na svakom svom dijelu. Valjda nigdje na svijetu nema na tako malo prostora toliko puno ljepota. Doktore Vađiću, hvala Vam što ste nam označivši stazu za Visibabu omogućili još jedan užitak. Razmišljam o Visibabi. Penjem se i zamišljam pravi velebitski vrh, strm, kamenit. Međutim, vrh Visibabe onako zaravnat i travnat podsjetio me na omanje nogometno igralište. Kako li je tek ovdje lijepo s proljeća ili ljeti kad je okićena cvijećem, ako nas je očarala u poznu jesen kad prevladavaju samo dvije boje: žuto-smeđa boja gologa travnatog vrha i crno-sivo drveće s podnožja.

Ne želimo istim putem natrag, neka izlet bude ljepši i bogatiji. Zato produžujemo prema Čopinom vrhu (1186 m). Snijeg je ovđe dublji i propadamo preko koljena. Nema staze na tom dijelu pa se provlačimo između kamenja i kroz grmlje. Snijeg je sve poravnao i bojimo se da negdje ne propadnemo. Primjećujemo dva traga divljih svinja i jedan vučji. Slijedimo te tragove jer, ako su mogle proći životinje, moći ćemo i mi.

Najednom se jače naoblaci i dogodilo se ono čega smo se i bojali: kiša! Dosadna, jesenska, nošena jakim jugom. Opet mijenjamo plan, kao da smo se danas pretplatili na promjene planova. Opraštamo se od Čopina

vrha koji zapravo više i ne vidimo jer ga je sakrio oblak. Spuštamo se prema Premužićevoj stazi pod Visibabom do ruševina Đačkog doma Škole narodnog zdravlja iz Zagreba iz 1936. godine. Goli zidovi sablasno strše i kao da opominju na nebrig. Zar se zaista nije moglo ništa učiniti da se sačuva takva zgrada? Brzo se rješavam tih misli da ne kvarim raspoloženje.

Ispod te kuće primjećujemo u šumi širok prolaz. Znamo da je tu postojala stara staza koja se koristila i pri gradnji doma. Idući dalje sve smo sigurniji da smo na pravom putu, što dokazuju urezani i već prilično obrasli inicijali i ostali znakovi u kori drveća uz stazu. Lagano se spušta i dosta je široka. Skraćuje put od Bačić kose prema Bačić dulibi. Naročito je pogodna ljeti, jer vodi kroz prekrasnu bukovu šumu. Hodajući tako puna dojmova jedva i osjećam kišu što mi se slijeva niz lice. Zapravo, razmišljam kako ću prvom prilikom dovesti ovamo svoje učenike planinare da svu ovu ljepotu podijelim s njima. Znam da će ih jako veseliti.

S tugom se prisjećam prošlih izleta. Tada nas je bilo mnogo više. Sad je broj učenika planinara gotovo prepovoljen. Zar su i djeci, koja su se lijepo slagala, morali razdvojiti. Ima ih sada i na drugoj strani. Odveli ih njihovi roditelji. Oprosti im Bože, jer ne znaju što čine!

Žokin kip na Žumberku

VLADIMIR JAGARIĆ, Zagreb

Planinareći, često prolazimo pored predivnih razgleda, prirodnih rijetkosti, etnografskih zanimljivosti i kulturnopovijesnih spomenika ne znajući da se oni tamo nalaze. Želio bih napisati nekoliko riječi o takvom jednom seoskom sakralnom obilježju na Žumberačkoj gori, koji je zanimljiv za posjetioca, a mnogi planinari za nj uopće ne znaju. A koliko li su samo puta prošli u njegovoј neposrednoj blizini!

Predio prostranih livada zvanih Kolićevi krči nalazi se na glavnom grebenu Žumberačke gore, uz samu hrvatsko-slovensku granicu. U blizini livada prolazi trasa Žumberačkog planinarskog puta, što dolazi s bila Sljemena i produžuje livadom Kaštanicom na vrh Sv. Gere. Ovuda prolazi i Trdinova pot, te Europski pješački put E-7. U tom se predjelu odvaja i planinarska staza prema Miklavžu.

Livade su dobile ime po negdašnjim vlasnicima, Kolićima, čiji malobrojni potomci i danas žive u jednom zaseoku u gornjem dijelu toka Kupčine, u blizini Kostanjevca.

U gornjem dijelu livada, tridesetak metara od kolskog puta i markacije (ovdje je i natpis "državna meja"), pored niskog javorova grma, стоји dva metra visok drveni križ s minijaturnom skulpturom Krista. To raspelo, otkud se pruža pogled na Sv. Geru, pučanstvo ovog kraja naziva "Žokin kip". Raspelo je udaljeno 30 minuta od Kaštanice, a od planinarskog doma "Monter" u Sekulićima, preko udoline Kuti, dva i po sata.

Po pričanju starijih Sošičana, na toj livadi od davnine postoji svetačko znamenje. Vjekoslav Novotni, planinarski pisac, u knjižici "Vodič na Plješivicu i Sv. Geru" (HPD Zagreb, 1906. godine) spominje veliki križ pod istim nazivom.

Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, Kolići su rasparceliranu livadu prodali Sošičanima, među kojima je bio i jedan iz obitelji Garapić, s nadimkom "Žoka".

Na Garavskom brdašcu, u napuštenom sošičkom zaseoku Garapići, u blizini Gornjeg sela, živjele su nekad u tri kuće tri obitelji Garapić. Obitelji i kuće bili su poznati po nadimku najstarijeg muškog člana. Tako su nastali nadimci Šišina, Trdina i Žokina kuća. Pretpostavlja se da je prvo raspelo, otprilike na mjestu bivšega svetačkog znamenja, na Kolićeve krči postavio upravo netko iz Žokine kuće.

Nisu nam poznati motivi postavljanja raspela. Možda je postavljeno u znak zahvalnosti za neku preživjelu nesreću, ili kao božji znak protiv udara groma. Nedaleko od raspela nalazio se, naime, drveni "šajer", kako Žumberčani zovu sjenik.

U rodu Garapića bila su i tri svećenika, pa je vjerojatno jedan od njih utjecao na postavljanje raspela.

Budući da je staro raspelo s vremenom propalo, Janko Garapić-Žoka, jedan od posljednjih Garapića koji je živio u Sošicama,

načinio je 30-tih godina dva raspela: jedno je postavio u Sošicama, na ulazu u Gornje selo, a drugo na svoju sjenokošu na Kolićeve krči i postavio ga na mjesto dotrajalog. To je raspelo postojalo još i nakon Drugog svjetskog rata, sve do sedamdesetih godina, kad se od starosti srušilo. Ponovo je postavljeno na Veliku Gospu, 15. kolovoza 1988. godine. Obnovili su ga tzv. "ključari", članovi crkvenog vijeća iz Orehovice, slovenskog sela podno Gorjanaca. Tako naime piše na limenoj pločici u podnožju raspela.

Planinari, kad grane proljeće, zaustavite

se ovdje! Okitite raspelo poljskim cvijećem, jer ono je sada i vaše. HPD "Monter" iz Zagreba preuzeo je brigu nad njim, čuva ga i redovito obilazi.

Prolazeći Žamberkom, ne žurite. Odmorite se malo ovdje i uživajte u idiličnom krajoliku. Prepustite se maštanju i lijepim snovima, uz pjesmu ptica i zrikavaca i pratnju madrigalske glazbe povjetarca. Sve je ovdje pomalo tajanstveno, pobožno i umirujuće. Upravo ono što nam treba nakon gradske buke i svih naših teškoća, da se rasteretimo i barem na trenutak odmorimo.

Virska "transverzala"

ATA HORVAT, Zadar

Stoji vjetruška visoko na kristalnom, modrom nebu. Slika zaustavljena u vremenu i prostoru. Na "brdu" stojimo Ante, Tatek, Mirko i ja. Oko nas tišina, oko nas more i modro nebo. I tišina. "Virska transverzala". Prije jedan sat ostavili smo Vir, Mirkovu drvenu kolibicu u borovoј šumi na pitomoj plaži. Ostavili smo baku koja sakuplja ogrce po plaži što ih je more napustilo za oseke.

— Idemo hodati — kaže Tatek. I tako smo sada ovdje na brdašcu, na "Virskoj transverzali", bez planinarskih markica. Kome one trebaju? Odozdo vidiš vrh, uspenješ se, a tada vidiš cijeli otok, ili gotovo cijeli, i kao što si se uspeo bez staze, puta, tako ćemo krenuti dalje. Hoćemo li malo desno? Ne, malo lijevo pa zatim desno, a može i obrnuto. Kuda te volja. Kako te volja.

Razmišljam o tome dok gledam Velebit. Moju ljubav, moju čežnju. Drage vrhunce pod snijegom. Srce mi se steže, ruke se u mislima pružaju. Kad bih te mogla pomilovati, Velebite! Moje je srce sada tamo negdje na Stapu, a noge zaljubljene u hodanje, na kamenjaru otoka Vira.

Zalutala u vlastite misli, kao izdaleka čujem Tateka. Drži dalekozor i promatra čas Velebit, čas bitku tamo oko našeg Zadra. Lete rakete, čuju se potmule eksplozije, vidi se dim.

Ako se dim brzo razide — promašaj. Kada se nakon toga vine ponovo dim, gušći — nešto su pogodili. Tamo su naši mladići, tamo se gine. Tuku četnici. Žele povratiti izmučena i davno razorena hrvatska sela. Ginu naši momci pred svojim pragom ("ovde je nekada bila moja kuća — ovdje su mi ubili čaču"). Znaju oni što brane. Ne samo djedovinu već i dostojanstvo cijelog naroda.

— Ispalite gadovi sve što imate, nećete nikad više, i tisuće će godina proći, nećete nikad više.

— Ponovo mi pogled luta Velebitom.

— Ono je Stapina! Kako se dobro vidi, kao na dlanu.

— Ono je Višerujno, a Visočica je glatki bijeli vrh lijevo. Je li ono tamo, zadnje što se vidi prema sjeverozapadu, Alan?

— Ovo su Dabrovi. Šatorina izgleda kao nacrtana.

— Pokret! Krećemo dalje kao na pravoj turici. Tatek, Mirko, Ante i ja. Jedan za drugim ili svaki svojom "stazom".

Koraci željni planine gaze smilje, bukavac, vrijesak i kamenje Vira, na nepostojećoj "virskoj transverzali" — 31. siječnja 1993. godine.

Hrastov križ i pet mladih borova

LUCIJAN SMOKVINA, Varaždin

Skupina seniora PD "Ravna gora" u Varaždinu, dogovorila se na povratku s prethodnog izleta, da će u nedjelju 12. siječnja 1992. u zimsku šetnju na Grebengrad. U tijeku tjedna iznenadila nas je poražavajuća vijest, da je u ponедjeljak 7. siječnja kod Zagreba oboren helikopter europskih promatrača. Svaka iduća vijest označavala je lokaciju preciznije, od okolice Varaždina, do okolice Novog Marofa i, konačno, kraj Madareva. Gledali smo i na HTV promatrače u bjelini, kako se spuštaju kroz neku šumu i skaču preko potočića. Cijelo nam je to područje poznato u tančine, a kako je riječ o zaseoku Kamena Gorica, preostaje samo da ustanovimo, je li to dolinica istočno od Kamene Gorice kroz koju protjeće potočić Lojnica (Lonjica), ili dolina zapadno, kroz

koju protjeće potočić Ivanščak. No kad smo u nedjelju 12. siječnja u Podrutama izašli iz vlaka, odmah smo saznali da je mjesto tragedije uz potočić Ivanščak. Tako smo tamo i usmjerili. Iako su do tada već odvezli posmrtnе ostatke nastradalih, bilo je razbacano na površini od više stotina kvadratnih metara raznih sitnih dijelova letjelice i opreme, zgužvana kabina, rep letjelice. Naišli smo na sjedalo pilota isprepleteno nebrojenim žicama, začadeni izgorjeli pogonski stroj, bezbroj raznih sitnih metalnih dijelova. Od mještana iz najbližih kuća, koji su bili prvi na mjestu nesreće, čuli smo i razne druge detalje, da su dvojica nastradalih bili u kabini, dvojica kraj kabine, a peti u komadima na bukvama s desne obale potočića. Slika je i nakon nekoliko

Hrastov križ

Foto: Velimir Posavec

dana bila grozna. Tako su mogli postupiti s mirotvorcima samo plaćeni ubojice i zločinci. Zahvaljujući prebjeglim hrvatskim zrakoplovima, sada se već znaju imena nalogodavca i izvršitelja zločina, pa očekujemo da taj zločin neće proći bez kazne.

Na povratku s Grebengrada obišli smo u Madarevu i drugi, spašeni helikopter, koji je također trebao biti oboren, ali ga je pilot vještim manevrom izvukao iz raketnog snopa napadača. Čuvala ga je naša policija a morao je čekati da od istih tih ubojica (koji su još tada gospodarili našim nebom) dobije dozvolu leta do Zagreba.

U tijeku idućeg tjedna čuli smo da se sljedeće nedjelje na mjestu nesreće organiziraju zadušnice, pa smo pohod ponovili te

prisustvovali i toj vjerskoj svečanosti. Cijela livadica bila je puna mještana. Na mjestu pada kabine bio je improviziran oltar.

Još u tijeku 1992. godine, a i ove godine, nekoliko smo puta obišli ovo tužno mjesto. Tu je postavljen velik hrastov križ, a oko njega posađeno pet mlađih borova u sjećanje na te mlađe ljude koji su pali kao žrtve u međudržavnoj mirotvornoj funkciji. Na križu su njihova imena: Enzo Venturini, Marco Matta, Fiorenzo Ramacci, Silvano Natale, sve Talijani, i Francuz Jean Loup Eychenne, a uz svako ime i njegova fotografija. Prilazni put do tog mjeseta se nasipa, a odvaja se od asfaltne ceste kraj stare podrutske škole. Mještani najavljuju, da će na mjestu pogibije mirovorne misije sagraditi kapelicu.

“Izgubljen na pustom otoku”

O Stanici vodiča Split još će se čuti

Ing. MIRA BUZUK-BARAS, Split

Stanica planinarskih vodiča Split prošle je godine (5. prosinca) proslavila petnaestogodišnjicu svoga djelovanja. Kao da joj je novi Statut, koji je tada usvojen, udahnuo novu snagu i dao krila, krenula je poletno naprijed. Njezin polet nisu mogli obuzdati u to doba prisutni rafali, eksplozije i zvuci sirena opće opasnosti. Nije joj smetalo i to da je velik dio, uglavnom mlađih čalnova, bio na bojištu, ni to da je izbor planina bivao sve manji te se na koncu sveo na Mosor, Omišku Dinaru, dio Kozjaka i otočke visove, ne samo zbog rata, nego i ekonomskih uvjeta — skupog prijevoza brodom i autobusom.

Kad je jednom krenula radom, poput za mašnjaka sve se više zahuktavala. Stanica je pronašla sebe u akcijama prehrane iz prirode, a krenula je isprva stidljivo, vodeći Spiličane na Mosor u berbu čajnih biljki — majčine dušice, kadulje, primorskog vriska...

Svoje smo akcije obznanjavali u dnevnom tisku i na radiovalovima. Zatim smo krenuli

dalje — ciljanim vođenjima građana ne samo na branje, nego i na degustaciju ubranih biljki u obliku čajeva, salata, juha i variva, do konačne ponude čitavih ručkova u prirodi. Odaziv ljubitelja prirode i zdrave hrane bio je neočekivano dobar, nerijetko je na takvom objedu bilo i preko pedeset ljudi, tako da ih je lonac “bronzin” jedna uspijevala nahraniti.

Iz ovakvih se akcija, kojih je do sada bilo sedam s ukupno preko 300 sudionika u dobi od sedam do preko sedamdeset godina, skupio krug istinskih zaljubljenika prirode i planinarenja toliko “zaraženih” Stanicom vodiča da nisu propuštali niti jednu našu akciju, uključujući čak i vježbe vodiča! Treba istaknuti da su to mahom bili neplaninari, obični građani, i da ih se dio već učlanio u planinarska društva.

U vrijeme kada je u Splitu, a vjerojatno i u čitavoj Hrvatskoj, zamrla planinarska aktivnost i po kamenu Mosora sve rjeđe odzvanjala planinarska cipela, jedina su aktivna jezgra

planinarstva ostali planinarski vodiči. Naše priredbe planiramo svake nedjelje, a tijekom ljeta barem smo jednom mjesечно upriličivali i dvodnevni vikend-izlet. Prošlog smo ljeta imali pet višednevnih tura. Njima smo ciljano obuhvatili otoke Brač, Šoltu, Fumiju i Čiovo — prehranom u prirodi, iz prirode.

Naša su hrana bile biljke krša, halofitne biljke morske obale i životinje iz mora — ježinci, vlasulje, puževi, školjke, ribice... Sudionici su naučili kako raspoznati jestive livadne biljke i kako od njih prirediti ukusan obrok, te koja im je hranjiva vrijednost. U obliku zabavnog kviza održali smo natjecanje i testiranje usvojenih znanja, a nagrada, majica s amblemom naših akcija — Izgubljen na pustom otoku — maslačak i volak, potaknula je svakog sudionika da okuša svoje znanje.

Na ljetnim vikend-akcijama vrlo je atraktivno, pored kupanja u čistom moru daleko od gradskih plaža, udičarenje, berba školjki sa hridina, vadenje puževa iz mora, skidanje vlasulja s kamenih valutica, branje biljki na žalu. Nakon toga slijedi pripremanje ulovljene i skupljene hrane. To se radi timski. Dok jedni sakupljaju drva za vatru, drugi prire-

đuju ulovljene životinjice, treći čiste ubrane biljke. Uskoro plane vatra, a u bronzinu, na verigama "komoštrama" već vrije voda i širi se miris čaja od netom ubranog lista kupine, metvice, vriska, kadulje... Očekujemo prve jesenje kiše i već najavljujemo berbe gljiva, jasno, uz prigodne degustacije i ručkove s gljivljim specijalitetima.

Izleti su vrlo dobro posjećeni jer su se Splićani navikli da na svojim šetnjama gradom pogledaju oglasnu ploču na kojoj obznamujemo program, poznate su im i obavijesti tiska i radija koje počinju riječima: "Stanica planinarskih vodiča Split vodi...", a zapamtili su i telefonski broj 529-222 kojim mogu saznati što im nudimo na idućem pohodu.

Za naredno ljeto planiramo niz dvotjednih akcija pod mottom "Izgubljen na pustom otoku" na kojima ćemo "preživljavati" na nekom od naših otoka koristeći gotovo isključivo ono što nam priroda nudi — vodu, floru, faunu, sol, uz minimalne dopune sirovinama kojih nema dovoljno u takvoj sredini — šećer, masnoće, ugljikohidrati.

Uostalom, o našoj Stanici vodiča Split, još će se čuti.

Popularna akcija tipa "preživljavanje u prirodi", kao što je i "Izgubljeni na otoku" što ga priprema Stanica vodiča Split, nisu po volji ekologima i pristašama zaštite prirode jer su prijetnja flori i fauni izabranog područja. Planinari su po svom uvjerenju pobornici zaštite prirode a na to ih obavezuje i njihov statut. Zato bi se prije organiziranja takvih akcija valjalo posavjetovati s nekom stručnom službom za zaštitu prirode ili s Komisijom za zaštitu prirode Hrvatskog planinarskog saveza kako se ne bi dogodilo da nas optuže za pokušaj iskorjenjivanja biljnih i životinjskih vrsta. (ŽP)

Kamo na izlet

Ravnogorski planinarski put

DAMIR MAHOVIĆ i BRUNO ŠIBL, Zagreb

Zadnji vikend u studenom 92. Nas 25 planinara iz Omladinske sekcijske HPD "Zagreb - Matica" sastalo se na kolodvoru i vlakom u 6,22 krenulo za Gorski kotar. Idemo u dvodnevni obilazak Ravnogorskog planinarskog puta.

Sa stanice u Skradu penjemo se cestom,

pa desno preko magistrale puteljkom kroz park do crkve i groblja. Dalje, dio puta vodi po asfaltu kroz selo Veliko Selce. Za petanestak minuta dolazimo do šume. Cijelim putem imamo lijep vidik prema sjeveru i zapadu, s pogledom na moge vrhove, čak do Slovenije. Dalje idemo šumskim putem stalno uzbrdo i za ukupno sat i pol laganog hoda smo na

Kuća na Javorovoj kosi

Foto: D. Mahović

SKRADSKOM VRHU (1044 m). Neposredno ispod vrha prošli smo mimo drvene kapelice na proplanku, koja je prikladna kao sklonište u slučaju lošeg vremena. Na vrhu je žig Goranskog planinarskog puta (KT 7). Sa samog vrha baš se ne vidi mnogo, ali već malo daleće, pri spuštanju na drugu stranu, otvara se pogled na sela Hribac, Divjake i Ravnu Gori. Nakon kraćeg odmora spuštamo se jugoistočnom stranom grebena strmo dolje na šumsku cestu. Želimo na Kiclav vrh.

Naš put slijedi markacije RGPP-a koje su izvedene već sa Skradskog vrha, pa nas vode kroz šumu bez velikih uspona. Za 45 minuta dolazimo na križanje: južno prema Ravnoj Gori, istočno za Kiclavje jame i Javorovu Kosu. Odlučili smo se za Jame, pa idemo na istok. Na odvojku puta se penjemo desetak minuta na V. KICELJ (901 m). Dosad je snalaženje bilo prilično lako jer su na križanjima postavljene ploče s natpisima. Ovdje, međutim, treba pripaziti jer nacrtana strelica na pola uspona upućuje lijevo. Ipak markacija vodi desno i za nekoliko minuta smo na stjenovitom vidikovcu Kiclavog vrha. Slikanje, žig u dnevnik RGPP-a i upis u teku.

Od Skradskog do Kiclavog vrha treba 1,15 h. Vraćamo se natrag do odvojka. Mali

odmor. Otvaramo ruksake i u njima nalazimo — hranu. Kad je već tu, malo klopamo...

Nakon ove tjelesne okrijepne slijedi spuštanje do Velike (Bijele) KICLJEVE JAME. S Kiclavog Vrha treba nam pola sata. Ulaz u jamu nalazi se između vrha Kicla (901 m) na sjeveru i vrha Poletina (918 m) na jugu, na dnu velike vrtače do koje vodi makadamska cesta. Isplatiло se doći. Teško je opisati opasnu ljepotu strmog ulaza u podzemlje. To treba doživjeti. Pet minuta od Velike nalazi se Mala (Crna) Kiclavova jama. Malo je manja, ali isto tako lijepa i opasna. Obje jame ograđene su čeličnim užetom pa oprezan posjetitelj ne može pasti u ponor. Neoprezen može. Nakon divljenja i uživanja, napuštamo jame. Došli smo zbog vrhova. Iako su jame na 800 m/nm, mi želimo na više. Tako se upućujemo na istok. Željeli bismo najkraćim putem na Javorovu kosu, da se smjestimo u sklonište prije mraka.

Međutim, put od jama izravno na Javorovu kosu (preko izvora Božjeg studenca) nije označen, a pošto nemamo detaljnije karte, slijedimo markirani put po šumskoj cesti i za sat vremena dolazimo na križanje kod lovačke čuke ispod vrha Vijenca. Od čuke do skloništa na JAVOROVU KOSI ima još sat uspona po

lošem šumskom putu (1,5 h prema putokazu). Pri vrhu društvo odlazi do skloništa, a Damir se odvaja i spušta za 20 minuta do kuće Vrh broj 67, gdje živi Ivica Erjavec koji ima ključ od skloništa. Predaje mu slike i izručuje pozdrave planinara "Tesle", dobiva ključ, pa nazad. Za pola sata je natrag do skloništa gdje ga nestrpljivo očekujemo. Smještamo se, ložimo peć.

Već smo se rasporedili po krevetima. Ima ih deset, točno koliko i nas. Ha, ha, da ne bi! Naglo se otvaraju vrata i upada društvo (njih 15) iz druge skupine, koja je išla na Lokandu. Lokanda se preuređuje pa su došli k nama. Sada nas je dvadesetipet. Poslovici znate: "Gdje čeljad nije bijesna..." Po dva na krevet, ostali na pod, dvoje na balkon i jedan na trijem pred sklonište. Hvala Bogu, imamo vreće. Nakon večere pjesma, čaj s rumom, rum bez čaja i vicevi. Ima i vina. Konačno, svladava nas umor. Kraj prvog dana.

NEDJELJA. Ustajanje. Spremanje. Dručak. Plan je da društvo iz Lokande ide na vrh Vijenca (899 m), pa u Skrad putem kojim smo mi došli — preko Kicljevih jama i velikog Kiclja. Naša pak skupina ide na Turmin najkraćim putem — iz Vrha na Bajt preko Bregi, pa poslije u centar Ravne Gore.

Proučavamo vojnu kartu (1 : 50 000) iz 1970. godine i uspoređujemo je s vodičem RGPP-a. Nalazimo grešku koja nas je čitavo vrijeme zbunjivala. Naime, sjeverno od Javorove kose nalazi se vrh VIJENAC (899 m) koji se u vodiču spominje kao Rudač-Vijenac. Međutim, vrh Rudač (819 m) je zaseban vrh koji se nalazi sjeverno od Ledene jame, dok se spomenuti vrh Vijenac nalazi južno od Ledene jame i vrha Paleža (909 m). Na vrhu Vijencu (899 m) je KT-5 RGPP, ali žig KT-5 nosi naziv Rudač (819 m). Ova greška se odražava i na preglednoj skici RGPP-a gdje je umjesto vrha Vijenca pogrešno upisan vrh Rudač — što ne odgovara zemljovidu i dovodi do zabune.

Naše društvo se podijelilo. Damir je bio na Turminu pa se odlučio da će na Vijenac, zatim u Staru Sušicu do dvorca i tek onda u Ravnu Goru. S njim ide još jedan mladi planinar. Do vrha Vijenca stiže se za manje od sat vremena.

Od svih vrhova u ovom kraju Vijenac je najljepši. Obrastao je travom i rijetkom šumom, tako da pruža prekrasan vidik na sve strane, na sva sela u okolini. Pri spuštanju sreću naše "Društvo iz Lokande", koja će u Skrad. Spust do čeka traje 15 minuta.

Sada počinje orijentacija. Put između Vijenca i sela Stara Sušica nije markiran. Njih dvojica kreću cestom kroz kamenoom na jug. Nakon desetak minuta skreće se desno u jarugu Ovčeg potoka bogatog vodom.

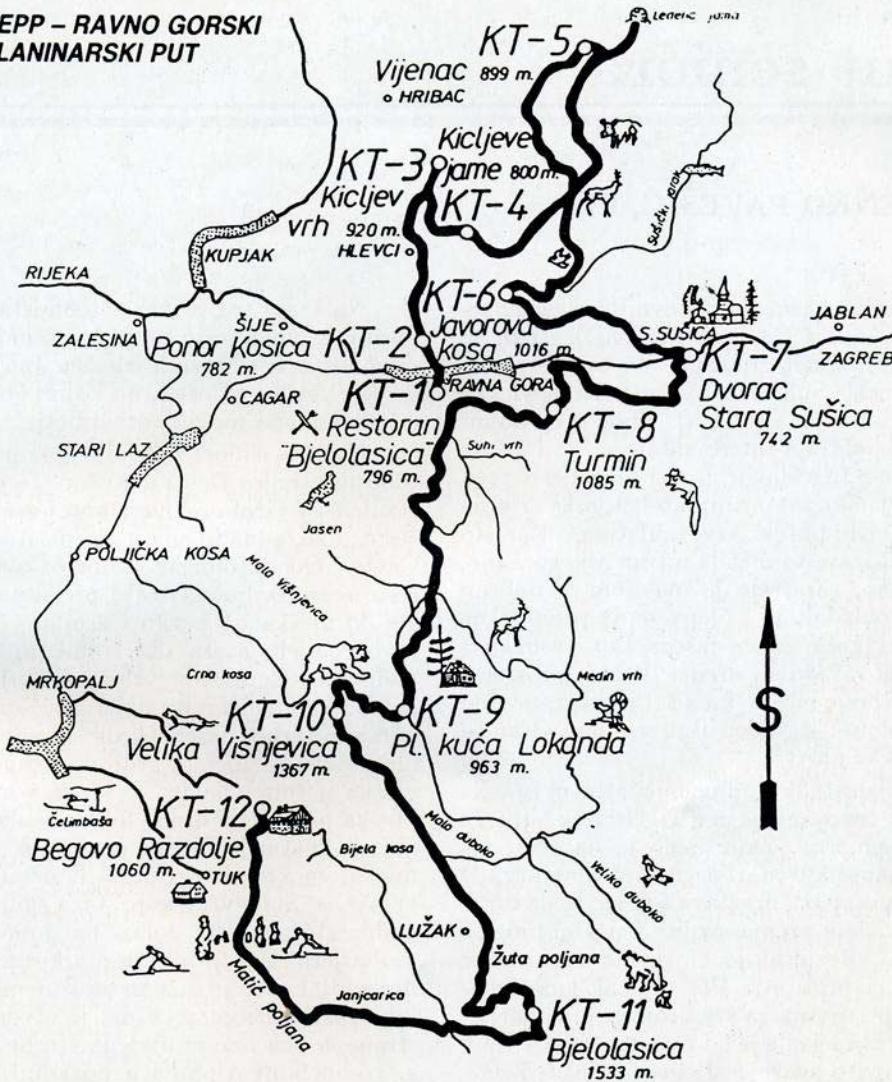
Lijevo-desno kroz jarugu potoka u gustoj šumi dolazi se do mosta. Nakon nekoliko manjih, ovdje se ulijeva veći potok. Zajedno skreću ispod mosta u oštrom zavoju na istok. Put se nastavlja preko mosta na jug. Nakon kraćeg vremena u kanjonu nestaje vode i onda se ide dalje uz suho korito sve do brane i prekrasnog plavog jezerca ispred sela STARU SUŠICA. Šteta što planinare ovim putem ništa ne upućuje, jer je doživljaj izvanredan.

Od Vijenca do Stare Sudice ima sat i pol uz pomoć karte. Do dvorca ima još desetak minuta. U selu je konoba u kojoj se može osvježiti. Povratak je markiranim putem u Ravnu Goru po staroj cesti. Usponom od mosta u St. Sušici do Ravne Gore ima jedan sat.

Glavnina grupe spušta se s Javorove kose za dvadesetak minuta do mjesta Vrh. Predajemo ključeve skloništa domaru g. Erjavcu i poprijeko preko livada, u smjeru juga, spuštamo se te za 20 minuta dolazio do kuća u podnožju Turmina — do križanja ulica Bajt 39 i Pod Rub. Odmah u blizini, kojih stotinjak metara dalje, izvor je pitke vode koja se izlijeva u korito. Iznad izvora ide markirani put oštro užbrdo i za 30 minuta stalnog uspona izlazi na kameniti vidikovac s najljepšim pogledom na Ravnu Goru i okolna brda. Za ukupno sat vremena dolazi se na vrh TURMIN (1085 m) na kojem vidikovac u krošnji stare bukve pruža široke vidike. S vrha Turmina silazi se na drugu stranu prema centru Ravne Gore, tako da se izbjije na asfaltну cestu Ravna Gora — Lokanda — Vrelo. Od vrha Turmina do restorana "Bjelolasica" u središtu mjesta treba sat i dvadeset minuta. Svi zajedno nalazimo se u "Bjelolasici" — i ručamo. Nakon objeda krećemo put Kupjaka. Usput posjećujemo g. Ivančića, predsjednika PD "Višnjevica".

Za sve informacije o RGPP, o mogućnosti korištenja skloništa i o nabavci vodiča-putopisa treba se javiti g. Andelku Ivančiću na adresu: 51314 Ravna Gora, Ulica I. G. Kovačića 271, odnosno na telefon 051/810-440.

**REPP - RAVNO GORSKI
PLANINARSKI PUT**

Daljinat

Ž. st. Skrad - Skradski Vrh	1h 30 min
Skradski vrh - Kicljev vrh	1h 15 min
Kicljev vrh - Kicljeve jame	30 min
Kicljeve jame - lovačka čeka ispod vrha Vrijenac	1h
Lovačka čeka - sklonište na Javorovoj kosi	1h
Sklonište na Javorovoj kosi - Vrh 67 (ključ)	20 min
Javorova kosa - Vrh Vrijenac	1h
Vrijenac - Stara Sušica	1h 30 min
Stara Sušica - Ravna Gora	1h 30 min
Javorova kosa - Bajt/Pod Rub	40 min
Bajt (izvor) - vrh Turmin	1h
vrh Turmin - restoran "Bjelolasica"	1h 20 min
Restoran "Bjelolasica" - ž. st. Kupjak	1h 30 min

“Put seniora”

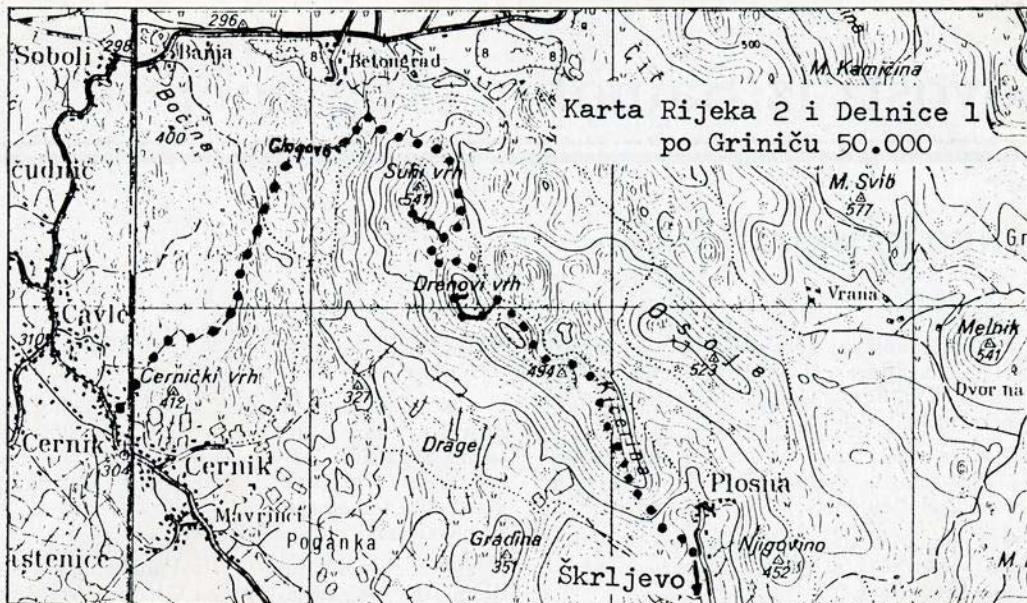
MILJENKO PAVEŠIĆ, Rijeka

U trokutu između cestovnih pravaca Škrlevo – Čavle i Čavle – Kamenjak ističe se usamljeni i izrazit greben sa tri karakteristična vrhunca: Suhu vrh (547 m), Drenovi vrh (544 m) i Kičerina (494 m). Zbog svog dominantnog položaja interesantan je bio i vojsci Kraljevine Jugoslavije pa su izgrađene pred drugi svjetski rat armirano-betonske utvrde kao i prilazni putevi, tzv. mulatijere. Kao što je poznato, sve to nikada nikom nije koristilo. Napušteno, zaraštalo je makijom, a dobrim dijelom ovladala je i lijepa šuma primorskog hrasta kvrgaša, crnog jasena kao i veliki grmovi, gotovo stabla drena. U tom prostoru, odnosno bolje rečeno kroz taj prostor, uređen je a dijelom i izgrađen Put seniora. Otkud i zašto takav naziv?

Krajem 1985. godine inicijativom Branka Lončara osnovana je u PD "Platak" Rijeka sekcija seniora. Zamišljeno je da se u toj sekciji okupljaju starija godišta planinara iz svih planinarskih društava Rijeke, te da organiziraju izlete prema svojim fizičkim mogućnostima. Rezultat je bio iznad očekivanja. Društvena prostorija PD "Platak" uskoro je postala pretjesna za sve brojnije planinarke i planinare, a sekcija je od prvog sastanka otpočela redovito svake nedjelje održavati izlete. Pored toga, redovito se na tjednim sastancima petkom prikazuju dijapositivi s planinarskom, no i sa drugom tematikom. Mnogi članovi sekcije službovali su po raznim kontinentima i, jasno, snimali ljepote i znamenitosti tih zemalja. Oni su sada česti demonstratori svojih dijapositiva pa time omogućuju foto-putovanja širom svijeta. Djelovanje sekcije nije se ograničilo samo na izlete i prikazivanje dijapositiva. Dio članova angažirao se na uređenju i izradi planinarskih staza. Tako je izgrađena i markirana staza kroz veličanstvenu Mudnu dol u Grobničkim Alpama, a zatim je uređen, izgrađen i markiran Put seniora od mjesta Cernika na Grobinšćini do sela Plosna u blizini Škrleva.

Na kraju tog prikaza treba istaći da djelovanje seniora često i nije baš seniorski. Bilo je podosta višednevnih izleta u Julijce, Karavanke, Velebit i Bosnu, na kojima bi i znatno mlađa godišta mogla pozavidjeti.

Na Put seniora najbolje je krenuti sa autobusne stanice Delta u Rijeci. To je polazna stanica za Grobinšćinu i autobusne veze su česte. Prikladna je ona u osam sati do mjesta Čavle. Od autobusne stanice Čavle krenuti cestom za Škrlevo (istok) preko poluautoceste do markacije u selu Cerniku (700 m). U prvom dijelu staza ide kolnikom zapadnim padinama Černičkog vrha (412 m). Nakon jednog kilometra puta ulazi se u šumu hrasta kvrgaša i crnog jasena kroz koju Put seniora ide praktično cijelom svojom dužinom. Prije ulaska u šumu nalazi se lokva vode no ona nije za piće. Kod druge lokve zvane Glogovo, koja je znatno veća i ne presušuje, ugodno je mjesto za kratak predah. Istočno od lokve uzdiže se Suhu vrh, koji staza obilazi sa zapadne strane, gdje dolazi na dobro građenu mulatijeru. Uspon na vrh markiran je po južnoj padini. Vrh je sazdan od kamenih blokova kiklopskih razmjera. Vidik je otvoren na sve strane, a posebno je lijep na Grobničko polje, s Grobničkim Alpama u pozadini. Posebno se lijepo vidi Mudna dol. Mislim da je to najljepši vidik na Mudnu. Učka i Riječki zaljev s otocima pljeni pogled, a sve to upotpunjuje starac Velebit. Silazak je istom stazom kao i uspon. Dalje je kretanje pravi užitak. Staza gotovo da i nema uspona, a krošnje stabala dodiruju se i tvore zeleni tunel. Svako toliko otvaraju se vidici prema Kamenjaku i rubnim vrhuncima Gorske kotare: Sljeme (1327 m), Treska (1234 m), Mlični vrh (1234 m), Veli Pliš (1141 m), Tuhaboć (1109 m). Posebno je lijep vidik na poluautocestu Kikovica – Oštrovica koja svojim skladnim vijaduktima preskače brojne jaruge. Nakon malo više od jednog kilometra udesno (jug) odvaja se staza koja s južne strane obilazi Drenovi vrh. Kod

porušenog bunkera gdje staza i završava, valja krenuti užbrdo i nakon pedesetak metara "alpinizma" eto nas na vrhu! Vrijedi poduzeti to skretanje jer ga bogato nagrađuje veličanstveni vidik na sve strane. Spust s vrhunca na stazu i dalje kretanje ide "čarobnom stazom" duž koje je neprekidan vidik na zapad, od masiva Učke pa preko Riječkog zaljeva i otoka do Velebita. Dolaskom do omanje zaravni na južnoj padini Kičerine, gdje su ostaci porušenog bunkera, završava najljepši dio Puta seniora. Tu počinje spust prema zaseoku Plosni odakle na jug vodi asfaltirana prometnica do 2,5 km udaljenog Škrljeva. Sa kraja puta seniora, na Kičerini, pogled nedoljivo privlači velika ponikva sa zaseokom Ponikvom. Ponikva ima nadmorsku visinu 96 metara i u kišnim razdobljima često je pop-

lavljena kristalno čistom vodom. Nerijetko, pogotovo ljeti, dogada se da je ponikva do ruba ispunjena gustom maglom dok se sve ostalo kupa u obilju sunca.

Put seniora posebno je lijep zimi i u rano proljeće. Već u veljači tu cvjetaju visibabe, pojavljuju se i prvi cvjetovi drena. Odmah zatim tu su i prve ljubičice, jagorčevina, a onda, dok se snijeg uvelike bjelasa na obližnjim vrhuncima, tu izbijaju i prvi listići na stablima.

Ukupna dužina puta od Čavli do Škrljeva iznosi oko 12 km tako da je put vrlo povoljan za izlete zimi i u rano proljeće.

Dodite i uvjerite se u ljepotu tih malo poznatih predjela!

Novosti iz Samoborskog gorja

ZDENKO KRISTIJAN, Samobor

● U planinarskoj kući pod Okićem uz piće nudi se i jelo. Rezervni žig je otuđen. Ostale informacije kod domara Stjepana Jandričića iz Samobora na tel. 781-785.

● Planinarski dom Veliki dol ima od siječnja 1993. novog domara Daniela Kalaicu iz Samobora (tel. 780-636).

● Planinarski dom "Šoićeva kuća" otvoren je samo subotom i nedjeljom. Za sada nema uređenog prenočišta.

● Lovački dom na Poljanicama otvoren je samo vikendom. Domar Ivan Oslaković ima u domu bežični telefon 041/838-423.

● Radi bolje opskrbe planinarskog doma na Oštircu i dovoza robe traktorom, proširen je kolni put od Prekrižja (odakle je domar Mrakužić) uz Presek u doma. Unutrašnjost doma djelomično je obnovljena, a sanitarni čvor uređen.

● Obavijesti o domu na Japetiću daje domarka Ruža Novosel iz Črnilovca kod Jastrebarskog – telefon 041/832-349. Otvoren je vikendom.

● Kontrolna točka 9 Kružnog pl. puta promjenila je naziv. Novo ime je SLANI DOL. U buffetu "Dom" (tel. 153-671) dobije se novi žig KT-9.

● Autobusne linije ZET-a imaju nekoliko manjih izmjena. Linija 442 za Klake produžena je do zaseoka Gornji Terihaji. Uvedena je nova linija Samobor-Galgovo. Linija 445 na Slani Dol produžena je i zadnja stanica je nedaleko buffeta "Dom" na Slanom Dolu. Linija 166 Zagreb-Repišće je produžena do Novog Sela pa je kraći prilaz kući pod Okićem.

● Samoborski muzej je zatvoren ponedjeljkom, umjesto četvrtkom. U toku je obnova zgrade muzeja, pa se muzejski prostor može pogledati samo djelomično.

● Prigodne pješačke pohode Samoborskim gorjem organizira Društvo za športsku rekreatiju Samobor. Pohod s Norvežanima više se ne održava. HPD "Željezničar" organizira pohod na Oštrec u listopadu prigodom Dana željezničara Hrvatske.

● Obnovljene su markacije na dijelu trase: Samobor – Grgosova špilja – Slani Dol; Slani dol

– Dragonoš; Smerovišće – Veliki dol i Smerovišće – Cerinski vir – do izvora potoka Javorca.

● Markirana je staza na Veliki Črneč. Od postojeće staze Samobor – Veliki dol, 20 minuta iza Palačnika odvaja se novomarkirana staza kojom se za 30 minuta može popeti na šumoviti vrh Veliki Črneč (607 m). S vrha je moguć silaz nemarkiranim putem u Rude.

● U planinarskoj karti Vodiča nije ucrtan dio markiranog puta Dom na Oštircu – Vel. Vrata – Japetić. Prije vrha Preseko odvaja se markacija i vodi grebenom do Kovinšćice.

● Poučna staza Otruševec započinje i završava kod buffeta "Šipila" u Otruševcu, a može se obići za 1 sat i 10 minuta. Označena je putokazi-ma, a na 9 točaka su table s prigodnim opisima. Manjim dijelom Poučne staze, uz točku II-Šuma, I-Poljoprivreda, VII-Puhaljka do VIII-Šipila vode markacije od Samobora do Grgosove špilje. Stazu održava Ekološko društvo Samobor, a otvorena je 1990. godine.

● Povodom 750. obljetnice Samobora, 1992. godine izdano je nekoliko novih knjiga o Samoboru: 1. Milan Lang: Samobor — narodni život i običaji, reprint iz 1915. godine (1060 stranica), 2. Sanja Dular-Cucolić: Samobor 1242-1992. (54 stranice), 3. Vjekoslav Nosić: Samobor-Grad, povijesne crte o njemu i njegovim gospodarima (144 stranice), 4. Ranka Novosel: Samoborci u anegdotama.

● Informacije o Samoborskem gorju tijekom tjedna i subotom ujutro u Samoboru, Frizerski salon Žarko Adamek, Trg Kralja Tomislava 1, a telefonski kod Zdenka Kristijana 782-886 i Vladimira Novaka 041/781-736.

● Cijena dnevnika (vodič, devnik, karta) "Kroz Samoborsko gorje" približno je 4 DEM u dinarskoj protuvrijednosti. U Zagrebu se prodaje u ovim knjižarama: Mladost, Ilica 30; Mladost — Znanstvena knjižara, Preradovićev trg 3; Naprijed i "Miroslav Krleža", Trg bana Jelačića 17. U Samoboru se dnevnik prodaje u Samoborskem muzeju, Frizerskom salonom Adamek i u Robnoj kući SAMA – odjel papirnica.

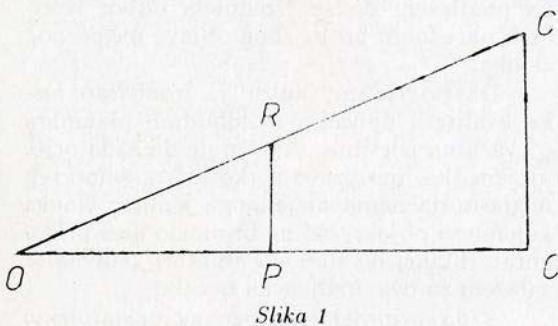
Javite nam se sa svojim prijedlozima i zapožanjima.

Spravica za procjenu udaljenosti

Dr. sc. BOŽIDAR KANAJET, Zagreb

Iako su nam na raspolaganju raznorazni daljinomjeri visoke točnosti, i danas postoje potreba za procjenu približne udaljenosti jednostavnim i jeftinim pomagalima. Zato predlažem korištenje spravice koja znatno pojednostavljuje procjenu udaljenosti od promatrača do objekta. Spravica se sastoji od tri jednakih paralelnih smještene ljestvice (skale). Ljestvica ① za procijenjenu visinu predmeta 1 m, a ljestvica ③ i ⑤ za visine 3 m odnosno 5 m. Ljestvice su dugačke 60 mm, a podijeljene su na 12 dijelova od po 5 mm. Izvedene su na pločici koja ima mali izdanak na gornjoj lijevoj strani.

Konstrukcija i uporaba ljestvica za procjenjivanje udaljenosti temelji se na poznatim svojstvima o sličnosti trokuta (slika 1).

Trokut $\triangle OPR$ sličan je trokutu $\triangle OCC'$ odakle slijedi da je

$$\overline{OP} : \overline{PR} = \overline{OC} : \overline{CC'}$$

ili

$$\overline{OC} = \frac{\overline{OP} \cdot \overline{CC'}}{\overline{PR}} \quad (1)$$

Uvedemo li sljedeće oznake i iznose u (1)

- na temelju iskustva pretpostavljena visina objekta

$$\overline{CC'} = V \text{ (u metrima)}$$

- udaljenost od našeg oka do ljestvice koju držimo u ruci

$$\overline{OP} = 0,5 \text{ m}$$

- udaljenost od našeg oka do promatrano objekta

$$\overline{OC} = d \text{ (u metrima)}$$

- duljina dužine $PR = k \cdot 0,005 \text{ m}$ (gdje je k broj reda podjeljka na ljestvici)

$$d = \frac{0,5 \cdot V}{k \cdot 0,005} \quad (2)$$

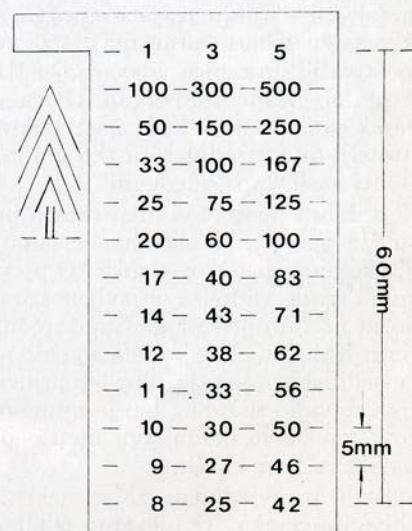
Koristeći formulu (2) za karakteristične vrijednosti od V imamo ljestvicu:

$$V = 1 \text{ m (čovjek koji čuči)}$$

$$V = 3 \text{ m (kamion)}$$

$$V = 5 \text{ m (prizemna kuća)}$$

Ljestvicu (slika 2) možemo fotokopirati (1:1) i nalijepiti (npr. na neku pločicu) pa imamo gotovu spravicu.

Slika 2

Spravicu uzmemo u ruku ispruženu 0,5 m od oka. Postavimo je tako da promatrani predmet (na slici 2 – bor) vidimo ispod izdanka. Predmet gornjim rubom (vrhom) dodiruje izdanak. Zatim horizontalno položenim palcem klizimo po ljestvici do donjeg ruba predmeta.

Primjer. Ako je objekt visok 3 m, očitavanje se vrši na ljestvici s oznakom ③. Ako palac ruke kojom držimo spravicu pokazuje da promatrani predmet seže do petog odjeljka, udaljenost iznosi 60 m.

Procijenjena visina objekta ne mora biti 1, 3 ili 5 m kako su označene ljestvice. Ako je visina 4 m (1+3), a palac pokazuje 5. podje-

ljak, udaljenost do tog objekta dobije se, ako se zbroje vrijednosti na ljestvicama ① i ③, tj. udaljenost je 80 m ($20 + 60$ m).

Drugi primjer. Za objekt procijenjen na 30 metara visine, očitavanje udaljenosti vrši se na ljestvici ⑤ i očitana vrijednost množi se sa 6 i iznosi 600 m. Udaljenost procjenjujemo opisanom spravicom ako nemamo nikakvo sredstvo, a ne zahtjeva se posebna preciznost. Služeći se ovom spravicom omogućuje se određivanje udaljenosti u kritičnim situacijama kod ad hoc orientiranja u prirodi. Može poslužiti i pri izradi približnih crteža krajolika.

Urednički komentar na ovaj broj

Jedan je od glavnih urednikovih zadataka da komunicira na liniji suradnici — čitatelji, te da istodobno pokuša zadovoljiti i jedne i druge. To nije uvijek lako jer često čitateljima nije važno ono što se autorima čini bitnim. Osim toga, urednik mora više-manje poštivati i mišljenje uredničkog odbora, koji posljednjih godina nije više samo slovo na papiru (sjednice znaju trajati i po tri sata, nerijetko sa žustrim raspravama). Uza sve to valja poštivati i smjernice izdavača, jer HP nije samostalno glasilo nego organ HPS-a. Ipak je urednik prvi na meti kada nisu zadovoljni bilo čitatelji bilo suradnici, ta tko mu je kriv kad se kiti naslovom "odgovorni".

Kao dobra ilustracija uređivačkih poteškoća može poslužiti neslaganje u samoj redakciji oko humorističkog članka "O pjevanju u planini" Igora Andreisa objavljenog u prošlom broju na moj prijedlog. Član uredništva g. Želimir Kantura zbog bolesti nije bio prisutan na sjednici kad je taj prilog bio prihvaćen, a kad ga je vidio tiskanog bio je njime toliko nezadovoljan da je uredništvu uputio pismo koje završava ovim riječima:

"Ostro prosvjetujem zbog nekritičkog objavljivanja članka "O pjevanju u planini", energično se ograjujem od idejnog stanovišta članka a posebice od ocjena (urednika, tj. me, ŽP) da članak odiše svježinom i humorom,

već naprotiv, tvrdim da vrvi uvredama planinarskoj organizaciji i planinarskoj javnosti, kalja tradiciju hrvatskog planinarstva i nanosi veliku štetu hrvatskom planinarstvu u cjelini, pa predlažem da se Urednički odbor ispriča u narednom broju zbog objave navedenog članka."

Da podsjetim, autor je ironizirao nisku kvalitetu pjevanja nadobudnih planinara pjevača na izletima. Nije moje da sada ocjenjujem tko ima pravo a tko krivo, samo bih naglasio da nema ni jednoga jedinog članka kojemu se objektivno ne bi moglo naći prigovora. Budući da smo svi amateri, odavna se zalažem za ova uređivačka načela:

- da primljene priloge ne ocjenjujemo profesionalnom oštrinom,
- da budemo široko otvoreni raznim, pa i suprotnim mišljenjima,
- da svakome damo priliku da iznese što misli uz uvjet da to čini na doličan način,
- da osobito damo priliku početnicima (u svakom broju uvijek bar jedno novo ime!),
- da prilozi budu raznoliki tako da u svakom broju za svakog čitatelja bude ponešto zanimljivo,
- da što više poštujemo suvremeno žurnalističko načelo "više slika, manje riječi"
- da ne ozlovoljimo suradnike preugim čekanjem na objavljivanje njihovih članaka,

– da u svakom broju bude poneka izazovna tema koju će poslije planinari među sobom prepričavati,

– da poštujemo želje izdavača i, prije svega,

– da časopis ne bude dosadan.

Ako mislite da je sve to lako provesti u djelo, jako se varate i gotovo sam siguran da će i ovom broju, koji je pred vama, biti mnogo raznih prigovora i to — protuslovnih!

Pa eto, da pokušam iznijeti koje su nas misli vodile pri izboru priloga za ovaj broj.

● Na uvodnik "Planinari i politika" primorale su nas opće prilike i učestala pitanja kako se valja odnositi prema političkom djelovanju u planinarskoj organizaciji. Znali smo da će se taj članak čitati "s povećalom u rukama" pa smo svi zajedno na sjednici uredništva članak dotjerivali tako da svaka riječ bude na svom mjestu i — u skladu sa Statutom Saveza.

● Zapisnik XVII. skupštine HPS arhivski je dokument povijesnog značenja i premda će ga većina čitatelja preskočiti, mjesto mu je u časopisu, makar i u ovako skraćenom obliku.

● Naša je Gorska služba spašavanja primljena u međunarodnu organizaciju IKAR i taj smo značajni uspjeh zabilježili na istaknutom mjestu.

● U svakom broju donosimo poneki putopis po inozemstvu, ako je moguće o nekoj manje poznatoj planini, ovaj put je to Trošeljev članak o planinama državice Lichtenstein.

● Slijede opisi hrvatskih planina, pri čemu su prednost dobili članci koji se vežu uz neki značajan dogadjaj. Tako Kanturine "Male tajne Velike Kapele" (duhovit naslov!) govore o izradi klinčanog puta pod vrhom Bjelolasice, a Jagačićev prilog "Žašto volim Ravnu goru" treba čitatelje animirati za slet koji se tamo održava 6. lipnja.

● Žubrinićev "Pogled na Istru i Krk" pokazuje kako planinari nisu fanatici koji samo misle kako bi se popeli na neku čuku, nego da su pristupači svemu onome što razumijevamo pod pojmom kulture. Zar nije zanimljivo odgonetavanje glagolskih tekstova uz pomoć priložene abecede?

● Rat se itekako odrazio na naše planinarstvo i ne možemo izbjegći tu gorku temu. Planinarke Ana Lemić i Ata Horvat ženski emotivno reagiraju na ratna zbivanja i "ratno" planinarenje. Planinari na razne načine

sudjeluju u obrani domovine, ali detalji o njihovim organiziranim akcijama još ne mogu u javnost — shvatite, rat još nije završen.

● Prilozima o našoj planinarskoj prošlosti njegujemo tradiciju koja će iduće godine zabilježiti 120-godišnjicu osnutka HPD-a.

● Prijevodom Deržajevog članka iz "Planinskog vestnika" obilježavamo stoljetnicu slovenskoga organiziranog planinarstva. Iako je danas riječ o drugoj državi, Slovenci i njihove planine oduvijek su nam bliski i u tome nas nikakva državna granica neće pokolebiti.

● Rubrika Kamo na izlet, s praktičnim savjetima "kamo i kuda", osobito će nam dobro doći u sadašnjim prilikama kad je zbog rata i neimaštine jako sužen izbor planinarskih ciljeva. Tome pridonose i Pavešićevi prilozi o nepoznatim prilazima poznatim planinama.

● Zagrepčanima će biti vrlo korisne "Novosti iz Samoborskog gorja" Zdenka Kristijana, jer su ovo područje, zbog ratnih ograničenja, počeli masovno posjećivati.

● Da bi bilo "za svakoga ponešto", pogotovo za planinare početnike, iskusni planinari i znanstvenik Božidar Kanajet daje savjet kako konstruirati jednostavnu originalnu spravicu za procjenu udaljenosti.

● "Tko je tko u hrvatskom planinarstvu" nema za cilj kult ličnosti kako to u svom pismu naslućuje dr. Ante Rukavina iz Gospića (inače, naš vrlo marljivi kritičar), nego time ispunjavamo statutarnu dužnost o javnosti rada — neka se zna za što je tko odgovoran.

Jedino što nije prošlo kroz urednički odbor jest ova moja Urednička riječ — iskoristio sam pravo koje mi daje naslov "glavni" da bih rekao ono što osjećam.

I na kraju, ne možemo izbjegći standardnu žalopojku o financijskim neprilikama. Unatoč sniženju pretplate, mnogi sa žaljenjem otazuju časopis jer su doslovno gladni kruha. Obični pretplatnik ni ne sluti kakvi su sve napori nužni da se časopis ne ugasi nakon gotovo stotinu godina izlaženja i da još k tome bude sve bolji. Hrabri nas primjer samoborskog "Chromosa" koji nas pomaže donacijama na poticaj člana Izvršnog odbora HPS Vladimira Novaka.

Molimo sve ljubitelje planinarstva da nam pokušaju pomoći u ovom teškom razdoblju na bilo koji način, makar i najmanjim novčanim prilogom, u našem zajedničkom interesu.

MARKO MATEČEK

Istaknuti planinar i planinarski radnik **Marko Mateček**, dugogodišnji tajnik i "duša" PD PTT "Sljeme" Zagreb, umro je u 89. godini u Zagrebu dana 27. veljače 1993. Njegova smrt duboko je ožalostila sve članove društva, sve znance i prijatelje, kao i mnoge planinare širom Hrvatske, napose one iz niza društava koja okupljaju planinare iz PTT struke.

Rodio se u Zagrebu 1904. godine. Započeo je s planinarstvom još 1934. učlanjenjem u HPD, da bi odmah nakon 1945. sudjelovao u obnovi planinarstva kroz razne sekcije tadašnjih "fiskulturnih" društava, te u osnutku PD Zagreb. Godine 1949. jedan je od pokretača osnutka PD PTT "Sljeme" Zagreb, a od osnutka društva 11. svibnja 1950. prvo je dvije godine ekonom, a potom punih 38 godina tajnik društva. Sudjelovao je u svim važnijim

akcijama društva, a bio je i članom Upravnog odbora PSH, Upravnog odbora PSZ, te dugi niz godina član Suda časti PSH.

Pokrenuo je mnoge akcije na republičkom i tada saveznom planu, među kojima posebno organizacije Sletova planinara PTT Hrvatske i Jugoslavije, planinarske marševe i orijentacijska natjecanja. Posebno je brinuo o radu s mladima i nastojao da društvo što više okupi omladinu. Zato je nastojao da društvo razvija orijentaciju u prirodi, te su "sljemeniši" postali po tome poznati u cijeloj zemlji.

Posebna briga Marka Matečeka bilo je organiziranje društvenih ogranačaka izvan Zagreba među ptt-radnicima. Tako je on radio na osnutku ogranačaka društva u Rijeci, Varaždinu, Križevcima, Bjelovaru, Sisku, Karlovcu, Ogulinu, Vugrovcu i Šestinama. Iz nekih ogranačaka s vremenom su postala samostalna društva, kao PD PTT "Učka" Rijeka i PD PTT Varaždin.

Tijekom punih četrdeset godina rada bio je u PD PTT "Sljeme" duša društva i organizator okupljanja četvrtkom, kada se na društvenim sastancima dogovarao rad, izleti, slušala lijepa predavanja i slično. Bili su zaista rijetki četvrtci kada Marka nije bio u društvu. Bio je na preko 2000 takvih sastanaka.

Za svoj predani rad bio je nagrađivan nizom priznanja raznih planinarskih društava, bilo zlatnim znakovima PSH, PZS, PSZ, PSJ... Za sav trud, mar i rad hvala Marku Matečeku.

(JM)

ANDREJ PETRIĆ

Prošle je godine u 23. godini života poginuo kao pripadnik Hrvatske vojske mladi karlovački planinar **Andrej Petrić**, član PD "Dubovac" i PD "Vinica" iz Duge Rese. Još kao dječak propješačio je s majkom, prof. Blaženkom, sestrom Erikom i poznatim, danas pokojnim karlovačkim planinarem Ivom Ottom mnoge naše i inozemne planine. Dobitnik je zlatne značke za austrijski dio E-6, a obilazio je i E-5 i prošao cijeli slovenski dio E-6.

Slovenska planinarka Danica Zorko objavila je povodom njegove smrti svoja sjećanja u glasniku Komisije za E-puteve Planinske zvezde Slovenije "Obvestila" u broju 29. za 1992. godinu. Uspomena na njegov mlad i tragično okončan život nadvit će se nad sve one planine kojima je prolazio a značke koje je skupio na svojim pješačenjima podsjećat će nas da je nekada bio s nama. (Dr. Ante Starčević)

Pročelnici stručnih komisija HPS

U prošlom broju objavili smo životopise članova Izvršnog odbora Hrvatskog planinarskog saveza. Ličnosti predsjednika i potpredsjednika Saveza, prof.dr. Marijana Hanžekovića i prof.dr. Zorana Gomzija, prikazali smo prilikom njihova izbora (u broju 5-6, 1991, str. 110-111). U ovom broju započinjemo s pročelnicima stručnih i organizacijskih komisija HPS. Komisija ima šesnaest, a pročelnike one biraju među svojim članovima, uz suglasnost Izvršnog odbora. U idućem broju slijede pročelnici ostalih komisija.

VLADO BOŽIĆ, pročelnik Komisije za speleologiju, dipl. ing. brodogradnje, Zagreb, Braće Cvijića 17, tel 566-783. Roden 17. siječnja 1936. u Križevcima. Diplomirao na Fakultetu strojarstva i brodogradnje u Zagrebu 1962. Radi u Glavnim radionicama Hrvatskih željeznica (bivša tvornica "Janko Gredelj") od 1965. do danas, rukovodeći Službom za razvoj željezničkih vozila. Objavio je dvadesetak stručnih radova o željezničkim vozilima.

Speleologijom se bavi od 1952. godine. Započeo je špiljarići s pokojnim Vladom Horvatom na Medvednici. Od 1955. član je Špiljarske sekciјe, kasnije Speleološkog odsjeka PD "Željezničar" do danas.

Više od 750 puta ulazio je u podzemlje, od čega oko 450 puta kao istraživač u novootkrivene špilje i jame. U špilji Veterinci kraj Zagreba bio više od 50 puta, u inozemstvu posjetio petnaestak špilja i jama. Kao član Međunarodne speleološke ekspedicije sudjelovao je 1961. godine u istraživanju jame Sniežne u Poljskoj. Sudjelovao je na tridesetak speleoloških savjetovanja, simpozija i kongresa (tri puta u inozemstvu) i na njima održao 21 predavanje. Objavio je 457 speleoloških napis, od čega osamdesetak stručnih članaka, najviše u časopisima "Speleolog", "Naše planine" i "Hrvatski planinar" te u zbornicima sa speleoloških kongresa i simpozija, od čega nekoliko i u inozemstvu (u Francuskoj, Engleskoj, Belgiji i Nizozemskoj).

Speleološki suradnik postao 1955, speleološki pripravnik 1956, alpinistički pripravnik 1956, speleolog 1970, speleološki instruktor 1979. i instruktor PSH 1980. U svom SO-u obnašao dužnost tajnika (1955-1958), tehničkog referenta (1958-1962 i 1973-1974), člana redakcije časopisa "Speleolog" (1968-danas); u upravi PD-a bio je član UO-a (1970-1971) i predsjednik Suda

časti (1974-1980); u PSH (HPS) tajnik Komisije za speleologiju (1960-1962) i predsjednik (1962-danas); u PSJ bio predsjednik Potkomisije za špiljarstvo (1964-1967), predsjednik Koordinacijske komisije za speleologiju (1967-1991). Član je uredničkog odbora "Hrvatskog planinara" (1968-danas), član Predsjedništva PSH (1964-1987), predsjednik Komisije za spašavanje Saveza speleologa Jugoslavije (1968-1976), član Komisije za spašavanje Međunarodne speleološke unije (1971-1976), predsjednik Potkomisije za speleološko obrazovanje SSJ (1986-1988) i član Radne grupe za umjetne speleološke objekte Međunarodne speleološke unije (1992-danas).

Zajedno s Ivicom Posarićem konstruirao je padomjer (1961), instrument za mjerenje nagiba kanala u špiljama koji se koristi i danas, a 1967.

je konstruirao vitlo s dvije brzine za istraživanje jama. U Mehaničkom laboratoriju radionice gdje radi obavio je opštežna ispitivanja razne speleološke opreme, naročito užeta (preko trideset vrsti) radi provjere sigurnosti opreme, te izradio nacrte za vlastitu izradu opreme za penjanje i spuštanje po užetima.

Kao pedagog i instruktor bio je inicijator brojnih speleoloških udžbenika, a kao predavač, instruktor i organizator sudjelovao u radu sedamdesetak škola, tečajeva, seminara i savjetovanja. Održao je brojna popularna predavanja o speleologiji u zemlji i inozemstvu (Bugarskoj, SSSR-u, Belgiji i Italiji).

Primio je tridesetak raznih priznanja, tako zlatni znak PSH (1968), PSJ (1975), PS Srbije (1981), Planinske zveze Slovenije (1986), plaketu PSH (1987), plaketu PS Zagreba (1989), srebrni znak s vijencem PS Zagreba (1990), diplomu zasluznog člana SSJ (1976) i diplomu počasnog člana SSJ (1988).

DARKO LUŠ, pročelnik Komisije za vodiče, Zagreb, Pantovčak 190. Roden u Zagrebu 11.1.1945. Završio srednju građevinsko tehničku školu i diplomirao na Građevinskom fakultetu

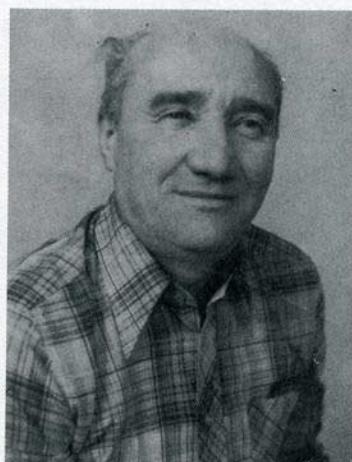

u Zagrebu. Član je planinarske organizacije od 1952. godine i to u PD "Zagreb", gdje planinari sa svojim roditeljima. Kao srednjoškolac učlanjuje se u PD "Grafičar" i aktivno se bavi planinarstvom u omladinskoj sekcijsi, te visokogorskim skijanjem. U Društvu je bio tajnik 1965-1966. Godine 1971. i 1972. pohada ljetnu i zimsku školu za vodiče te nakon položenih ispita stjeće naslov vodiča HPS. Od 1973. do 1975. je pročelnik Stanice vodiča Zagreb, a od 1976. vodi Komisiju za vodiča HPS. Godine 1980. postaje instruktor HPS, a 1987. završava tečaj za čuvara gorske prirode.

Instruktor je, organizator i voditelj više vodičkih ljetnih i zimskih škola, seminara za vodiče

društvenih izleta, planinarskih škola; predavač je uz dijapositive iz planina. Kao vodič-organizator proveo je na više visokogorskih uspona i pohoda u europskim Alpama mnoge hrvatske planinare.

IVAN STOŠIĆ, pročelnik Komisije za zaštitu prirode (Novi Pazar, 1929), magistar eko-

nomskih znanosti, Križevci, Zakmardijeva 21, telefon 043/842-390. Član je PD "Kalinik" Križevci od 1957, bio je predsjednik 1971-1975, a sada je tajnik (od 1990) društva. Transverzalac, planinarski publicist i planinar-ekolog. Od 1972-92. godine član Međudruštvenog savjeta PS ZPP-a, dugogodišnji član njegova predsjedništva, a neko vrijeme i njegov predsjednik. Zalađao se za okupljanje i obuku planinarskog podmatka. Bavio se planinarskom publicistikom: Planinarske informacije, Križevci (urednik), Drugi program Radio Zagreba (1990-91 vodio je rubriku o zaštiti planinske prirode "Tri minute za čiste planine"), Vrijesti HPS-a (stalni izvještac o zaštiti prirode), Hrvatski planinar, Radio Križevci (sada uredjuje emisiju o zaštiti prirode i čovjekova okoliša). Od 1988. član je Komisije za zaštitu prirode, a od 1990. i njen pročelnik. Kao planinar ekolog zalađao se za zaštitu i afirmaciju zaštićene planinske prirode i za promicanje zaštite planinske prirode. Inicijator je regionalnih skupova o zaštiti prirode, autor Zelenog plakata i dr.

TOMISLAV PAVLIN, pročelnik Komisije za planinarske puteve i označavanja, Zagreb, NFŽ 27b, telefon 525-598. Roden u Zagrebu, 24.11.1942. godine, djelatnik HŽ-a. Član planinarske organizacije od 1961. godine (PD "Zagreb-Matica", PD "Željezničar", HPD "Stanko Kempny"). Jedan je od osnivača Ski-sekcije i sekcijs "Goran" u PD "Željezničar", gdje je bio pročelnik sekcijs "Goran" i član uprave. Jedan je od osnivača HPD "Stanko Kempny", gdje sada djeluje. Vodič je društvenih izleta HPS. Vodio je brojne izlete po planinama Herceg-Bosne,

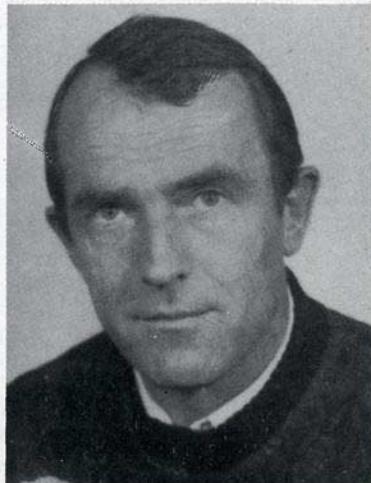
Slovenije i Hrvatske. Ima posebnu sklonost za uređivanje planinarskih puteva i smisao za organizaciju. Kao pročelnik Komisije osobito djeluje na boljoj organiziranosti i stručnosti markacista i uredivanju planinarskih puteva, posebno velebit-

skih. Jedan je od autora priručnika za markaciste "Označavanje i registriranje planinarskih puteva i transverzala", te drugih pravilnika. Član je uredničkog odbora HP. Sudionik je domovinskog rata, gdje je predvodio grupu dragovoljaca u planinskoj postrojbi HV na Velebitu.

ANTUN STARE, pročelnik Gospodarske komisije, Zagreb, Voćarska 28a, tel. 444-135 i 706-376. Roden u Zagrebu 9.8.1947, diplomirao geografiju na PM fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, radi kao profesor u Centru za odgoj i obrazovanje

"Vinko Bek" i u Osnovnoj školi "Grigor Vitez" u Zagrebu. Član je više zagrebačkih planinarskih društava još od srednje škole, od 1976. aktivran kao osnivač PD "Bedeckovčina" i PD "Duga" u Zagrebu. Kao zaljubljenik u Velebit od 1983. sam preuzima brigu o skloništu na Velikom Alanu koje otada postaje sigurno odmorište planinara.

Dežurstvo u skloništu proširuje sa 60 na 90 dana ljeti i uz to na blagdane, u slučaju povoljnog vremena. Član je Gospodarske komisije od 1986. i pročelnik od 1991. godine. Osnivač je Sekcije dežurstava u Gospodarskoj komisiji kojom želi unaprijediti održavanje nerentabilnih planinarskih kuća u Hrvatskoj. Okuplja poduzeća i ustanove radi pomoći u održavanju i opremanju planinarskih kuća. U znak priznanja za planinarske zasluge dobio je od PSH zlatni znak.

Gorska služba spašavanja

● **Intervencije u 1991. godini.** Svake godine Gorska služba spašavanja HPS u planinarskom tisku objavljuje podatke o obavljenim spašavnjima u nesrećama planinara, izletnika i drugih u brdima, da budu upozorenje i pouka, da se izbjegnu nove nesreće. Objavljujemo ih i ove godine za proteklu 1991, iako zbog rata podaci nisu kompletni.

Registrirano je 18 intervencija na skijalištima. Ozljede koje su se dogodile pri skijanju vide se na tablici 1. (Tablice su na 3. str. omota.)

Na planinskom, teško pristupačnom terenu

bilo je ukupno 14 intervencija (vidi preglednu tablicu 2), većinom pri nesrećama nečlanova planinarske organizacije (prometna nesreća, samoubojstva skokom u jamu). Među ozljedama je stoga dosta smrtnih (4). Pri planinarenju uglavnom su stradali gležnjevi zbog krivog koraka na planinarskom putu, no takav krivi korak može naglim trzajem tijela prouzročiti i uklještenje lumbalnih živaca i jaku lumbalgiju, osobito kod starijih planinara. Bilo je i nekoliko potraga zbog nedolaska kući na vrijeme, u kojima se na kraju sve dobro završilo, no moglo je biti i drugačije,

pa je poziv za intervenciju GSS-a bio sasvim opravдан. Najteža i najkompleksnija akcija bilo je spašavanje unesrećenog sa slomljenom nogom iz vršnog dijela stijene Šibenika na Biokovu. U akciji su kao i više puta ranije zajedno sudjelovale stanice Makarska i Split, a upotrebljen je i helikopter.

U ove 32 akcije bila su angažirana ukupno 183 gorska spasavaoca s ukupno 890 sati njihova

dobrovoljnog, za spašene besplatnog rada.

U ratnim je okolostima koje su pogodile Hrvatsku, više stanica (Split, Rijeka, Zadar, Zagreb, Makarska i dr.) pružilo pomoć ljudima u nesrećama prouzročenima ratom. Za taj je rad Služba dobila i javno priznanje, brončanu plaketu lista "Arena" za humanitarni podvig godine 1991.

(Dr. Borislav Aleraj)

Speleologija

● **Speleo'zin** (skraćeno od Speleo magazin), Karlovac, 1993, br. 1. To novo glasilo karlovačkih speleologa uredili su Hrvoje Cvitanović, Renata Riss i Neven Bočić u vlastitoj nakladi na svega 7 listova papira formata A-4 umnoženih fotokopiranjem. Kako su u uvodniku naglasili, namjera je isključivo ozivljavanje speleološke djelatnosti u Karlovcu, i to nije glasilo SO PD "Dubovac" čiji su svi troje članovi, a Hrvoje Cvitanović i njegov pročelnik. Ovaj, prvi broj posvećen je samo istraživanjima karlovačkih speleologa u okolini Karlovca. Tekstovi su bez potpisa (što znači da su ih napisali urednici) pod naslovima: Jama u kamenolomu, Faraonova špilja, Pećina Gornji brije, Jama vepar i Živi kristali, a Mladen Kuka je napisao priloge: Ratne godine (gdje saznajemo da je u ovom domovinskom ratu, braneći domovinu, poginuo njihov član Vladimir Vojnić – Pejo, a nekoliko članova je ranjeno) i Neka razmišljanja o 35 godina rada PD "Dubovac" (pregled 35-godišnjeg rada), te prikaz H. Cvitanovića, R. Riss, N. Bočića i B. Bukovčaka Drugog otvorenog velebitaškog natjecanja u spel. orientaciji održanog 14. listopada 1992. u Špilji u kamenolomu Tounj. Članci o špiljama i jamačima popraćeni su nacrtima (4 nacrti) i fotografijama (11 fotografija).

(Vlado Božić)

● **Speleolog**, glasilo speleološkog odsjeka HPD Željezničar iz Zagreba nastavlja već 39-godišnju tradiciju objavljivanja najvrednijih rezultata istraživanja krškog podzemlja. Broj 38/39 (1991–1992) izašao je početkom ožujka, na 72 stranice s naslovnom stranicom u boji. Sadržaj broja predstavlja i oproštaj s našim prijateljem i pročelnikom Ozrenom Lukićem-Lukom kojeg smo izgubili u protekloj godini — poginuo je u obrani domovine na kršu Velebita. Citamo njegova dva iscrpna i zanimljiva članka o detaljnim speleološkim istraživanjima Nacionalnog parka "Krka", s

85 obrađenih objekata, većinom prvi puta istraženih, i opis dva zanimljiva objekta, Jame Crnuše (–187m) i Jame pod Sladovačom (–186m) na području Baških Oštarija. B. Jalžić daje prikaz biospeleoloških istraživanja Nacionalnog parka "Krka" sa svim do sada utvrđenim vrstama podzemne faune od kojih neke zahtijevaju posebnu zaštitu. Rezultate sustavnih istraživanja masiva Crnopca opisuje M. Kuhta; istraženo je 18 objekata sa tri jame preko 100 m dubine. Isti autor prikazuje i novija istraživanja Istre i osvrt na dosadašnja mjerena poznatih objekata koja su iziskivala korekciju. U ovom se broju nalazi i popis najvećih objekata u Republici Hrvatskoj (jame i jamski sustavi dublji od 250 m, te špilje i špiljski sustavi duži od 1250 m). Č. Josipović piše o Fantomskloj jami, objektu koji je nakon višegodišnjih istraživanja završen na dubini –447m i predstavlja po dubini drugu jamu u masivu Velebita. V. Božić daje u dva članka ponešto o prošlim stoljećima, o najstarijim podacima o poznatoj špilji Tounjčici, te o starim natpisima u Vlaškoj peći kod Senja. I na kraju D. Lacković u članku o samospašavanju daje vrlo instruktivan i iscrpan prikaz tehnike. Tu su još i stalne rubrike Vjesti, Kronika, In memoriam te prikazi literaturte.

(Vladimir Lindić)

● **Speleološki priručnik**, 2. svezak, Komisija za speleologiju HPS, Kozarčeva 22, 41 000 Zagreb, tiskan na 16 stranica, s naslovnom stranom u boji, u nakladi od 400 primjeraka. Sastoji se od ranije objavljenih članaka koji sada čine jednu cjelinu. H. Malinar piše o bivakiranju u prirodi, a D. Lacković o tehniči samospašavanja iz speleoloških objekata metodom protutatega.

(Vladimir Lindić)

Alpinizam i sportsko penjanje

● Sastanak CEC UIAA u Amsterdamu održan je 15.-17. siječnja. Na sastanku je bio naš predsjednik Ivica Piljić. CEC UIAA će primiti dvanaestak novih članova i promijeniti način upravljanja komisijom. O novim zemljama članicama i članicama Glavnog Odbora glasovat će se na narednim sastancima. Vjerojatno je da će Hrvatska biti članica Glavnog odbora. Međunarodnom Olimpijskom Odboru poslan je zahtjev za prijem u olimpijske športove. IOC je prijavni dokument ocjenio visokom ocjenom i sada se čeka konačna odluka. (Vjeko Prvan)

● Kategorizacija športskih penjača. Komisija za športsko penjanje HPS izvješće sve športske penjače da sve svoje penjačke rezultate (fotokopiju penjačkog kartona) i najveće uspjehe u toku 1993. pošalju na adresu dopročelnika komisije: Hrvoje Kamenjarin, Kliška 15, Split. Na temelju postignutih rezultata Komisija će poslati zahtjev za kategorizaciju Hrvatskom olimpijskom odborom. Za prošlu godinu predložena su za kategorizaciju četiri športska penjača: Silvija Hižman, Boris Čujić, Slavica Podgornik i Krešimir Doždor. Težak je propust što nije poslan zahtjev i za Ivicu Matkovića. (Vjeko Prvan)

● AO "Kamenjak" Rijeka organizira zimske i proljetne tečajeve alpinizma. Mogu se predbilježiti čak i mlađi od 18 godina starosti, uz

pismeni pristanak roditelja. Tečajevi se sastoje od teorijskog i praktičnog dijela. Prema riječima pročelnika AO Valtera Zubovića, polaznici stječu osnovne vještine penjanja na ledu, hodanja po snijegu, te snalaženja u prirodi u zimskim uvjetima. Po završetku proljetnog tečaja, polaznici stječu status pripravnika-alpinista, na osnovi kojeg mogu pohadati alpinistički tečaj u Zagrebu. Alpinističku opremu polaznici dobivaju od AO. Prilikom upisa valja uplatiti 2 000 HRD što je cijena zimskog tečaja koji se zasniva na volonterskom radu (Miljenko Pavešić)

● Tečaj za alpske vodiče u Chamonixu. Porast alpskog turizma naveo je planinarska udruženja iz Italije, Velike Britanije, Njemačke i Francuske da se sastanu i dogovore o osnovnom obrazovnom tečaju za planinarske vodiče. Zamisao je naime, da se svakom vodiču iz bilo koje zemlje članice Europske zajednice omogući da se bavi svojim zvanjem u bilo kojoj drugoj zemlji članici EZ, a u skladu s komunitarnom smjernicom o obvezatnom uzajamnom priznavanju školskih i stručnih diploma i zvanja. Želi se da korisnici usluga planinskih vodiča budu sigurni da će ih u planine voditi osoba koja je stručna i posjeduje potrebna znanja i iskustva, bez obzira iz koje zemlje EZ potječe. (A. Miler)

Markacije i vezni putevi

● Iz komisije za planinarske puteve i obilježavanje HPS. Novi planinarski put "Kolijevkom hrvatske državnosti" otvoren je 6. ožujka. Po lošem vremenu okupilo se 50 planinara. U domu na Koritima, Ćićarija, održan je 13.-14. ožujka sastanak na kojem se razgovaralo o održavanju puteva, graničnim prijelazima IPP-a i školovanju kadrova. Domaćin je bilo PD "Glas Istre" iz Pule. Uskoro će biti izradene iskaznice za markaciste, dok su značke u pitanju zbog skupe izrade. Novi "Kružni put po Moslavackoj gori" Komisija još nije registrirala jer joj nije dostavljena potrebna dokumentacija. Republička transverzala "Po planinama SR Hrvatske" je ukinuta, a zasad se ne mogu obilaziti putevi: "Petrova gora", Planinarski put Kornati, Planinarski put Vis, Stazama 1. šibenskog partizanskog odreda i Vrhovima Papuka. Za druge puteve nismo još dobili podatke. (Tomislav Pavlin)

● Nova pravila "Nagrade planine". "Nagrada planine" je proizvoljno točkasti planinarski put kojim upravlja Planinarsko društvo "Kamenjak" Rijeka. Kontrolne točke su svaki vrh, visinska kota-trigonometar koji se mogu dokazati pečatom ili fotografijom, pri čemu područje teritorijalno nije ograničeno to jest važe vrhovi i izvan Republike Hrvatske. Takmičenje također vremenski nije ograničeno. Uvjet za dodjelu trofeja Počasna značka "Nagrada planine" je obavezno ispenjati ukupan zbroj visine vrhova 100 000 m. nv. pri čemu je za svaki jasno vidljiva visina ispenjanog vrha dok se pečati pl. domova ne računaju ako se ne nalaze na vrhu. Kada takmičar ispunii uvjet, dužan je na stranicama 40, 41 i 42 dnevnika sačiniti specifikaciju i ukupan zbroj visina vrhova, te na stranici 42 ispuniti i potpisati zahtjev za dodjelu trofeja i tako zaključeni dnevnik dostaviti na pregled, potvrdu i dodjelu trofeja na adresu: Planinarsko društvo "Kamenjak" Rijeka – Plan.

putevi, 51000 Rijeka – Korzo 40/I. Nepotpuno zaključen dnevnik vraća se takmičaru na dopunu na njegov trošak, a zbog neurednosti dnevnika može Odbor zaključiti da je nevažeći. Prestaju važiti pravila utvrđena 1987. godine, te od 1. siječnja 1993. godine stupaju na snagu ova pravila. Rubriku "Datum i kratak opis uspona" više ne treba ispunjavati i nema više "obaveznih vrhova".

● **Prilog vodiču "Kroz Samoborsko gorje".** HPD "Japetić" iz Samobora izdalo je Prilog broj 3 Kružnom pl. putu "Kroz Samoborsko gorje". Opisane su sve promjene zanimljive posjetiocu Samoborskog gorja nastale od tiskanja petog izdanja dnevnika u ožujku 1990. Na dvije stranice opisane su novosti iz naših domova, telefonski brojevi domara, promjene na autobusnim linijama ZET-a, nove i obnovljene markacije. Poučna staza Otruševac, popis novoizdanih knjiga o Samoboru i popis mjesta gdje se prodaje dnevnik "Kroz Samoborsko gorje". Prilog broj 1 izdan je u rujnu 1992. godine i svakih nekoliko mjeseci izlazi novi broj dopunjeno novim podacima. Dnevnik se sastoji od vodiča, karte i dnevnika transverzale i priloga a prodaje se za 4 DEM (u dinarskoj protuvrijednosti). Sam prilog može se dobiti besplatno a naručuje se na adresi: HPD "Japetić", p.p. 31, 41430 Samobor (uz prilog

marke za povrat). Prilog broj 3 tiskan je u ovom broju na str. 82.

(Zdenko Kristijan)

● **Novosti s E-puteva.** Na križanju E-6 i E-7 na Mačkovcu nalazi se rezbareno spomen-obilježje austrijskog kipara Karla Hermanna. Njegova udovica prepustila je dom u Gmündu "Prijatelju prirode" iz Austrije. Dvije prostorije bit će muzejska zbirka Karla Hermanna. Dana 5. rujna sastaju se u manastiru Rila, Bugarska, Initiative der Weit- und Fern-Wanderer iz Erdinga u Njemačkoj. Na dionicu E-7 između Razora i Storžiča u Sloveniji, novi je odvojak u seoce Rut sa starim zaštićenim stablom lipe, gostonicom i trgovinom. XI. susret obilaznika E-puteva održava se 25. rujna u Bistri kod Verhničke. E-6 posjećuje malo ljudi, još manje E-7. Ipak, sve je više mladih iz Koruške i to na brdskim biciklima. Komisija za E-puteve pri EWV u Torrekulli, Švedska, raspravlja je o prelazu državne granice između Slovenije i Hrvatske na putu E-6. Stajalište komisije je da unatoč novoj granici, prelaz treba biti na Gomancima iznad Rijeke i na Trdinovom vrhu (Sv. Geri). Komisija za mlade sastaje se 16–19. rujna na Maljovici, Bugarska. E-6 i E-7 gube dosadašnju oznaku YU. Ostala je još samo na rezbariji Karla Hermanna na križanju E-6 i E-7 u Mačkovcu.

(Dr. Ante Starčević)

Orijentacijski sport

● **O-sport u Rijeci 1992.** Rijeka je poslije Zagreba najjači centar orijentacijske aktivnosti u Republici Hrvatskoj. Pri OPS Rijeka djeluje Komisija za orijentaciju, a od društava vrlo je aktivno u orijentaciji PD "Torpedo", malo manje "Kamenjak" i "Platak". POK "Rijeka" prednjači u svim djelatnostima. Organizirane su 4 trke bedovane za Kup Hrvatske, te 4 trke na lokalnoj razini. U natjecanju za Kup Hrvatske i Kup Rijeke sudjelovali su POK "Rijeka", "Torpedo", "Kamenjak" i "Platak". Škole orijentacije održane su u POK "Rijeka" i "Torpedo". Naši su najistaknutiji natjecatelji Ivan Radić i Kristijan Matešić, POK "Rijeka", te član "Torpede" Predrag Babić. Zasluzni su djelatnici Zoran Lazić, Alen Tadijančić, Simon Radić, Mario Stipaničić, Dinko Fištrek i Dražen Štifter. POK "Rijeka" je u 1992. organizirao trening-natjecanje na Lisini, Motala-natjecanje na Biviu, Otvoreno prvenstvo Rijeke i "Slobodnu Hrvatsku '92" u Rovinju. Napravili smo najviše od svih klubova i društava u Hrvatskoj! Pored toga, sudjelovali smo na svim natjecanjima u državi koja su se bodovala za Kup Hrvatske te osvojili solidno 6. mjesto s

rekordna 302 boda. Na Kupu Hrvatske osvojeno je mnoštvo medalja, a najbolji rezultat postigli su mladi: Ivan Radić osvojivši 1. mjesto s maksimalnih 700 bodova, te Kristijan Matešić koji je u kategoriji M14 osvojio 2. mjesto sa 655,60 bodova. PD "Torpedo" uspješno je organiziralo i sprovelo 26. Trofej "Torpedo", bodovan za Kup Hrvatske i Kup Rijeke. Sudjelovalo je 118 natjecatelja iz Hrvatske i Finske. Društvo je u 1992. osvojilo 10 prih, 11 drugih i 12 trećih mesta. PD "Kamenjak" je u 1992. sudjelovalo na pet takmičenja ("Lisina '92", "Pokal Gorskog zdruga", "Otvoren prvenstvo Rijeke", "Učka '92" i "Slobodna Hrvatska"), a "Platak" na tri. Organizirana je "O" škola za podmladak u OŠ Zamet, gdje je od 22 polaznika školu završilo 11. U 1992./93. otpočeli smo s novom "O" školom za podmladak koju vodi g. Mario Stipaničić. Zanimljivo je da nisu problem financije već mali broj članova. Ostali smo sa svega 3–4 stara člana Kluba na kojima je praktično sav teret.

(Miljenko Pavešić)

● Planinarstvo u "Glasniku Srca Isusova i Marijina". Od ožujka ove godine ovo glasilo Družbe Isusove, koje izlazi u Zagrebu već 84 godine, uvelo je rubriku "Hrvatske planine i visovi". Namijenjene su joj zadnje dvije stranice omota tiskanog na papiru za umjetni tisak. Na jednoj je tekst, a na drugoj reprodukcija odabranе slike u boji. Tekstove piše dr. Zvonimir Sličević (u broju 3, npr.: Velikom Paklenicom na Rujnu), a tema je u oba dosadašnja broja Velebit. Spomenimo da je među isusovcima odavna razvijen smisao za planinsku prirodu. Tako je npr. pater Josip Müller bio inicijator izgradnje Sljemenske kapelice (danasa Sljemenske župe), pater Krist je 1939. godine organizirao ljetovanje na Fruškoj gori za učenike, članove Marijine kongregacije, prije dvadesetak godina je vlč. Božidar Nagy, u vrijeme koje je bilo vrlo teško za religiozne ljude, organizirao u isusovačkom samostanu u Palmotičevoj ulici planinarsko djelovanje, s izletima i

na visoke planine (Triglav), ali mu je bilo sprječeno organiziranje planinarskog društva. Uz to je pater Nagy, koji je poslije morao emigrirati, napisao i dvije planinarske knjige o dvojici preminulih planinara vjernika. To su knjige "Ratko Čapek, osvajač Bijelih stijena" (Zagreb 1975) i "Planinar Stanko" (Zagreb 1973). Čapek je kao član PDS "Velebit" poginuo u Špiku i u njegov spomen velebitaši su nazvali svoje sklonište na Samarskim stijenama u Gorskem kotaru, a Stanko Kempny poginuo je u prometnoj nesreći u Zagrebu i njegovo ime danas nosi Planinarsko društvo u Kustošiji. Glasnik izlazi 11 puta na godinu, a može se naručiti na adresi: Glasnik SIM, Zagreb, Palmotićeva 31. Spomenimo, na kraju, da je isusovac i župnik sljemenski pater Bogoljub Jelinek gotovo po svojoj funkciji planinar, a njegov župni ured popularna planinarska točka. Za planinarske zasluge odlikovan ga je Hrvatski planinarski savez Srebrnim znakom. (Ž.P.)

Vijesti

● Rat u planinama BiH. Uslijed ratnih zbijanja, planine, planinarski objekti i čitav planinarski pokret u BiH pretrpjeli su goleme štete. Mnogi planinari su uključeni u jedinice armije BiH i HVO gdje se naročito ističu alpinisti. Naužlost, među planinarama borcima ima poginulih i ranjenih. Planinska priroda je na mnogim mjestima uništena, ali također i čitavi parkovi, npr. u Sarajevu, gdje su zbog nestašice ogrjeva posjećeni. Planine oko Sarajeva (npr. Trebević) naročito su stradale, a kako javljaju planinari iz Jablanice, veliki dijelovi Prenja (Boračka draga, Vlasni do, Tisovica) minirani su, tako da će proći dugi niz godina da bi se uopće pomislio na kretanje tim predjelima. To se odnosi i na Jahorinu, Velež, Trebević, Romaniju, Igman itd. Bestijalnost srpsko-crnogorskog agresora naročito je došla do izražaja u namjernom uništavanju planinarskih objekata. Mnogi planinarski objekti su uništeni ili teško stradali. Tako je u podmetnutom požaru izgorio najljepši planinarski objekt, Dom "Josip Sigmund" na Treskavici, također i kuća na Sustavcu, te većina planinarskih kuća na Trebeviću. Četnici su zapalili i uništili na Prenju kuće Jezerce i Bijele vode, a najvjerojatnije je i dom Rujište slično prošao, kao i planinarski objekti na Bukoviku, Skakavcu, Ravnoj planini,

Romaniji i Jahorini. Za dom na Risovcu (Dugo polje podno Čvrsnice) zna se da je opljačkan još početkom rata, kuća na Vilincu je provaljena ali je, izgleda, ostala sačuvana. Kuće na Bjelašnici i Igmanu su manje-više također oštećene, a posebno je tragična situacija s olimpijskim objektima na planinama oko Sarajeva. Avioni bivše JNA bombardirali su padinska naselja Sarajeva na obroncima Trebevića, vrh Bjelašnice i dijelove Igmana. Ovo nisu potpuni podaci, jer se za veći dio BiH još ne zna koliko su štete pretrpjeli planinari. Planinarski savez BiH radio je svo proteklo vrijeme rata, napravljeni su planovi za revitalizaciju planinarstva u BiH nakon prestanka rata, a planinari BiH očekuju naročito pomoć od planinara i prijatelja iz Hrvatske i Slovenije. Treba napomenuti da je 19. prosinca 1992. godine u sarajevskom hotelu Holiday Inn svečano obilježeno 100. godišnjica planinarstva u BiH. (S.Z.)

● SO "Dubovac" u Karlovcu objavio je prvi broj svog glasila "Speleozin" (o njemu izvještava na 90. stranici V. Božić). U njemu su opisana istraživanja u kamenolomu u Mrzlotom Polju (4 km od središta Karlovca). Zatim je istražena 65 m dugačka špilja Gornji briješ kod Vukove Gorice. U njoj su planinari našli glinenog posuda, dva jezera, nekoliko kaskada i špiljskih cvrčaka. U

Prilišću (22 km od Karlovca) istražena je jama Vepar (nazvana tako jer su u njoj nadene kosti veprja) i Pavčićeva jama koja je od Jame Vepar udaljena samo 5 m. (Dr. Ante Starčević)

● **HPD "Dubovac" Karlovac** postiglo je u 1992. godini vrijedne uspjehe. Unatoč ratnoj situaciji članovi su se počeli sastajati u društvenim prostorijama odmah iza Nove 1992. godine. U to vrijeme društvo napuštaju tajnica, dopredsjednik i blagajnica te sav teret pada na leda dr. Ante Starčevića. na planinarskom izletištu Kalvarija izmijenjene su dotrajale daske na podu, uređena je taverna, električna instalacija, okoliš i voćnjak, sanitarni čvor i drvarnica, nabavljena su drva, nasut put što vodi prema izletištu, počišćeno smeće, uređen prostor za roštilj. Dom je sada otvoren svakodnevno, a domari su članovi društva Jadranko Grčić i Dražen Furač. Održano je i 18 predavanja. U Gradskoj čitaonici pod pokroviteljstvom društva prikazana je knjiga "Jame kao grobnice" dr. Srećka Božičevića. Velikih društvenih izleta nije bilo, bilo je puno individualnih i manjih izleta. Članovi SO izabrali su za pročelnika Hrvoja Cvitanovića, Renatu Riss za tajnika, Borisa Bukovčaka za blagajnika i za oružara Viktora Pavlića. Članovi transverzalne sekcije pod vodstvom dr. Ante Starčevića obišli su niz planinarskih puteva. Na "Karlovackoj transverzali" obnovljene su neke zapuštene markacije. Na Župnom dvoru u Završju postavljena je nova metalna kutija sa žigom i upisnom knjigom a izradio ju je g. Zdenko Kulaš. Na domu Vodice u toku rata boravile su postrojbe HOS-a, nakon njihova odlaska prionulo se uređenju. Otvoren je vikendom. Počeo je izlaziti časopis SO pod nazivom "Speleozin". Redovito su na radiju objavljivane vijesti. Članovi GSS Karlovac sudjelovali su u ratnim operacijama na području Karlovca. Petorica su život položili za domovinu, dok su trojica ranjena. Ostvarena je i suradnja sa Turističkim društvom, Gljivarskim društvom te PD "Vinica" iz Duge Rese. Članovi Orientacijske sekcije sudjelovali su na "Kupu Sljemena". Na Kalvariji, na društvenoj večeri, uz evociranje postignutih speleoloških uspjeha, bili su nazočni i gradonačelnik Karlovca g. Benić te M. Laić. Petorica članova HPD "Dubovac" predloženi su za nagrade HPS-a, a desetorica za značke markacist. (Dr. Ante Starčević)

● **PD "Sljeme" Zagreb.** Dana 6. ožujka održana je nakon tri godine izborna godišnja skupština PD HPT "Sljeme" iz Zagreba. Društvo je 1990. proslavilo 40 godina uspješnog planinarskog rada i za to dobilo brojna priznanja. U 1991. je ostalo bez svojih prostorija i od tada se snalazimo na razne načine. Najprije smo boravili u prostorijama PD INA-OKI, zatim u prostorijama PD "Vihor", a sada u prostorijama HPT Šahovskog kluba u Ilici 37, u Zagrebu. Ovakvi uvjeti su utjecali da se broj članova smanjio od preko tisuću na manje od tristo. Kompletna imovina društva pospremljena

je i čeka bolja vremena. Rad društva odvijao se u skladu s nametnutim okolnostima. Rijetke su bile nedjelje bez naših članova u planinama, nije bilo orientacijskih takmičenja bez naših natjecatelja, a često smo susretali naše članove s bijelom i crvenom bojom na planinarskim putevima. Novi upravni odbor znatno je pomlađen. Odali smo priznanja našim dugogodišnjim aktivistima. Članica Maslov Marija je od osnutka društva pune 43 godine besplatno obavljala dužnost blagajnice. Osim osiguranja prostorija Upravni odbor treba prikupljati nove članove i povezivati sva HPT planinarska društva u Hrvatskoj. Nastojat ćemo i dalje održavati planinarske škole i škole orientacije. Naši markacisti će kao i do sada imati pune ruke posla jer ove godine slavimo i 30 godina postojanja "Planinarskog puta Medvednicom" koji smo mi osnovali i redovno ga održavamo. Uvjereni smo da ćemo nesebičnim zalaganjem naših članova vratiti našem društvu prijašnji visoki ugled. (Ladislav Janeš)

● **12. pohod "Žene u planinu".** Manifestacija PD "Kamenjak" pod motom "Žene u planinu" solidno je zaživjela. U nedjelju 7. ožujka sa ž/st. Rijeka krenulo je 76 planinarki i planinara vlakom do ž/st. Meja. Od Meje počeo je Pohod. Najmladi Franko Pavelić (5,5 g.) na čelu kolone diktirao je tempo, a Petra Cuculić (također 5,5 g.) davala mu je solidnu podršku. Radovan Zdravković (81 g.) nosio je zastavu planinarskih veterana. Dame su bile raznih godina, ali sve su bile mlade! Naša se kolona kretala stazom na Svir (614 m) obasjana suncem i gotovo bez daška vjetra. Na vrhu Sviru uživali smo gledajući snježnu mećavu na jednoj i osunčani Riječki zaliv na drugoj strani. Vidici prekrasni na sve strane. Po završenom odmoru spuštamo se dobro izgrađenom mulatijerom na cestu Meja-Gornje Jelenje pa nakon pola kilometra kretanja s nje na Panoramski put, najljepši dio trase. Ide gotovo vodoravno južnim padinama Trebestina (610 m) oko 2 km. Cijelom dužinom puta veličanstveni vidici. Duž puta visibabe, ljubice i jaglaci. Posvemašnja tišina. Zar je to moguće, tu u neposrednoj blizini Rijeke? Stazom idu svježi tragovi medvjeda. Lijepo se vide stopala, prste i kände. Počinje "škljocanje" foto aparata. Mnogi to vide prvi puta. Mladež je očarana, počinju najrazličitiji komentari u stilu 1001 noći. Slijedi silaz u Škrlevo gdje je iznenadenje: vlasnik gostionice "Pu Maretesa" Ivo Rošić sve ugošćuje čajem i istarskim teranom. Zar je to moguće danas, ljeta gospodnjeg 1993? Da, i to je moguće! Tu gdica Sava Šepić ovjerava dnevničke Pohoda. Za dva pohoda dobiva se brončana, za četiri srebrna, a za šest zlatna značka. Deseti pohod donosi spomen-diplomu, koju dobiva Marija Rikel. Završni dio pohoda pravi je užitak. Dolina Draškog potoka pošumljena je grabom, topolom i hrastom, a uz potok vijuga dobro ugažena staza. Obilje visibaba, ljubica i jaglaca. Šteta što smo sve bliže Rijeci, no iduće nedjelje eto nas ponovo na planinarskoj stazi. (Miljenko Pavelić)

● Započela škola PD "Kamenjak" u Rijeci. Dana 8. ožujka otvorena je Planinarska škola pri PD "Kamenjak" Rijeka. Predsjednik društva dr. Ivica Richter krajem je govorom pozdravio polaznike, njih 27, a voditelj škole, vodič Božidar Butković, ujedno i predavač, upoznao je polaznike s programom školovanja. Vrlo slikovito opisao je praktični dio školovanja. Uvodno predavanje, povijest planinarstva održao je Miljenko Pavešić. Praktični dio školovanja bit će u Grobničkim Alpama s bazom u domu Hahlić. Predavači su još dr. Ivica Richter, Vladimir Paušić, Boris Matejčić i Zoran Lazić. Polaznici su na prvom satu bili vrlo pažljivi i ostavili dobar dojam. Poželimo im uspjeh, a zatim pregršt planinarskih trofeja.

(Miljenko Pavešić)

● Nove prostorije PD "Bilo" Koprivnica. Početkom godine srušena je zgrada u kojoj su bile društvene prostorije, ali je uskoro, zahvaljujući upravitelju Uprave šuma Koprivnica ing. Andelku Serdarušiću i upravitelju Šumarije Koprivnica ing. Marijanu Šajfaru, društvo dobilo lijepu podrumsku prostoriju u zgradici Šumarije, Šenoina ul. 1. HE "Elektra" svojim je kamionom pomogla preseljenje pokretnina, a članovi su zidove prostorija dekorirali dokumentom društva i povijesnim slikama. U novoj prostoriji je i planinarska knjižnica koja je na usluzi članovima. (ŽP)

● 10 godina koordinacije planinara INE. "Planinarska aktivnost radnika INE odvija se u četiri dobro organizirana društva i to u radnim organizacijama Inženjering, OKI, Rafinerija Rijeka i Naftaplin. Oni okupljaju oko 1500 planinara. Radi bolje zajedničke aktivnosti odlučeno je da se održi radni sastanak predstavnika svih planinarskih društava INE", tako je prije desetak godina govorio i pisao planinarski entuzijast g. Marijan Novinc. Na sastanku 16. ožujka 1983. bila je formirana "Koordinacija planinara INE" i dogovoren da se jednom godišnje održava SU-SRET PLANINARA INE. Za izradu Pravilnika o radu formiran je odbor u koji su ušli: Marijan Makovac, Ivo Jeričević i Stjepan Živojković iz INA-Inženjeringa, Zvonimir Sličević, Vesna Domínež i Dragutin Žučko iz INA-OKI, Milan Zrnić i Stanko Horvat iz INA-Rafinerije Rijeka, te Vlado Galinec, Meja Poje i Mladen Veseli iz INA-Naftaplina. Podsetimo se na program Koordinacije za 1984. godinu: - u travnju "Susreti na Učki" u organizaciji Rafinerija Rijeka; - u svibnju "Partizanski marš" u organizaciji Naftaplina; - u lipnju "Po otoku Visu" u organizaciji INA-OKI; - u rujnu "INAŠI na Kleku" u organizaciji INA-OKI; - u listopadu "Kestenijada na Petrovoj gori" u organizaciji INA-OKI. Prva planinarska škola za djecu održana je 17.-23. lipnja 1984. na Japetiću u organizaciji INA-Inženjeringa. Prvi Slet planinara INE održan je 4. i 5. listopada 1986. na Ponikvama na Medvednici. Obitelj planinara INE sve se više povećavala. Pristupili su joj "Yeti" iz Kutine, "DINA-Petrokemija" Omišalj, "INA-Lendava", "INA-Trgovina-Bjelolasica"

iz Zagreba i "INA-Rafinerija" Zagreb. Tako se Koordinacija sastojala od osam društava INE. Organizirala je mnoge nezaboravne izlete. Slavimo 10. godišnjicu rada. Iako osiromašeni ratom i ekonomskom situacijom u zemlji, nastavljamo svoj plemenit i koristan rad, doduše smanjenim intenzitetom, ali i dalje uspješno na zadovoljstvo svih planinara INE. (Zvonimir Sličević)

● 500 predavanja u HPD "INA-OKI" Slavimo, skromno i simbolično, 500. predavanje u našem društvu. Već 15. godina predavaju nam dobrovoljno, bez materijalne naknade, poznati planinari, alpinisti, speleolozi, eminentni znanstvenici i svjetski putnici. Ta su predavanja postala prava "tribina" građana grada Zagreba. Upoznavanjem bogatstava prirode i ljudskog stvaralaštva, kroz živu riječ i sliku, planinari i građani obogatili su svoju kulturu. Zahvaljujući predavačima putovali smo po cijelom svijetu besplatno. Tako smo posjetili 38 puta Afriku, 94 puta Aziju, 47 puta Sjevernu, 15 puta Južnu i 2 puta Srednju Ameriku, 9 puta Australiju, 150 puta razne gradove i države Europe, a 3 puta "bili smo" na "Putu oko svijeta". Zaista su to impozantne brojke. Imali smo čak 20 predavanja o "Nacionalnim parkovima Amerike". O Himalaji i Mount Everestu održana su 22 predavanja, zatim po 10 predavanja o Kini i Dolomitima. Španjolsku, Italiju i Grčku obišli smo po 10 puta, Francusku 13, Austriju 11 puta itd. A koliko smo puta bili u planinama širom bivše Jugoslavije (140)! U tih 500 predavanja imali smo 145 predavača. Sedmoro od njih, nažalost, napustilo nas je zauvijek. Neka im je slava i mnogo hvala. Među predavačima s velikim brojem predavanja na prvom mjestu je dr. Vladimir Pajac sa 62 predavanja, što čini 1/8 od 500 predavanja ili 12,4%. Slijede ga dipl.oec. Marijan Wilhelm (36 predavanja), ing. Vladimir Kovačić (26), dr. Zlatko Pepeonik (20), dipl.oec. Darko Berljak (18), dr. Zvonimir Sličević (11), Krešo Ormanec (10), dr. Dragutin Kremzir i dr. Slobodan Pfeifer (po 9), dr. Klara Kiš-Basta, dr. Vesna Kantura-Gjurčević i Tomislav Đurić (po 8), dr. Ignac Munjko, dr. Željko Poljak i prof. Mladen Brkić (po 7) itd. Hvala svima koji su nam omogućili da uživamo i upoznamo prirodu, planine, gradove, ljude i običaje cijelog svijeta. Hvala i svima vama, dragi planinari i građani grada Zagreba, koji ste dolazili i još dolazite na ove naše večeri svake srijede. Hvala i onim građanima koji su potiho otišli iz ove dvorane i jednog dana tiho nestali. Saznamo sasvim slučajno da su umrli, a da im ni imena nismo znali. Hvala svima koji su mi pomogli i olakšali da se ovaj rad i program odvijaju bez poteškoća na zadovoljstvo svih nas. Ovaj broj 500 obvezuje me da ne posustanem, da s voljom i s ljubavlju i nadalje vodim naša predavanja. Kroz ovih 15 godina godine svake dobivam od HPD "INA-OKI" "Poslovni dnevnik" u koji upisujem sve o radu društva tokom

godine. Ispunio sam već 15 takvih dnevnika i kada zatvorim stranice svojeg planinarstva, po-klonit će ih "Muzeju hrvatskog planinarstva" u gradu Samoboru. (Z. Sliječević)

● Novosti s Biokova. TV toranj na Sv. Juri (1762 m), koji su oštetili neprijateljski zrakoplovi granatama, obnovljen je i dotjeran. Koncem 1992. Hrvatska vojska ustupila je PD "Biokovo" iz Makarske objekt s gornje strane Troglava. S desetak radnih akcija zgrada je uređena i to je sada naš treći objekt na Biokovu, uz kuću "Slobodan Ravlić" na Lokvi i Baraku pod Jurom. Nazvana je "Na malom pogledu", jer je zaklonjena, a na Sl pruža pogled na biokovsku zagoru. Dana 13. listopada 1992. Biokovska partizanska staza je preimenovana u Biokovsku planinarsku stazu, a s nje su uklonjene crvene petokrake zvijezde. Sedam članova društva bilo je na tečaju za GSS na Ravnoj gori. Na 19. novogodišnjem pohodu na Biokovo (3. siječnja) bilo je po velikoj buri 7 odvaznih članova. Na 12. komemoraciji Slobodanu Ravliću 17. siječnja bilo je 19 članova, a govorio je Drago Erceg. U knjigu posjetilaca na Lokvi upisano je već više tisuća imena.

(Ivo Puharić)

● Mosor i "Mosor". Planinarski dom "Umberto Girometta" na Mosoru otvoren je subotom, nedjeljom i blagdanom; radnim danom je otvoren samo uz prethodni dogovor s domarom. Poželjna je najava većih skupina planinara zbog rezervacije smještaja. Domar je Špiro Gruica (tel. 058/562-635) a Dom je stalno opskrbljen.

(I. T. Marinov)

Smještajni kapacitet iznosi 30 ležaja u sobama i 70 mjesta u skupnom ležištu. Veza autobusom iz Splita: linija br. 28 (Obala Lazareta – Sitno Gornje – Dubrava) subotom, nedjeljom i blagdanom 6 puta dnevno. Od Sitna Gornjeg do Doma 45 min pješačenja. U Domu se prodaju društvene znake i monografije te grebenske karte planinā srednje Dalmacije. S Doma je moguće poduzeti niz tura: do Sv. Jure (Kozik, 1318 m), 4 sata, do Velikog Kabla (1339 m) 2 sata, do Vickovog stupa (1325 m) 1,5 sata, do Omladinske kuće (Lugarnica) 2 sata, do špilje Vranjače (preko Vickovog stupa) 5 sati. Omladinska kuća (Lugarnica) je u fazi renoviranja, nije opskrbljena a posjeta i noćenje mogući su samo uz prethodni dogovor s pročelnikom Gospodarske komisije na tel. 058/561-589 (Željko Balov). Špilja Vranjače u Kotlenicama svakodnevno je otvorena za posjete. Ima električnu rasvjetu i vodičku službu. Vodič Mirko Punda živi u zaseoku Punde nedaleko od špilje. Vranjača je izuzetno atraktivna zbog prostranosti i ljepote. Informacije i upis u Društvo utorkom od 18 do 19 sati u društvenim prostorijama u Marmontovoj ulici br. 2.

(D. Mamula)

DAN HRVATSKIH PLANINARA 10–11. srpnja na Javorovoj kosi u Gorskem kotaru

Ovogodišnji Dan hrvatskih planinara održava se iznad slikovitog gorskokotarskog mjesača Ravna Gora, kod planinarske kuće na Javorovoj kosi (1016 m).

Domaćin je PD "Višnjevica" iz Ravne Gore koja taj dan slavi 60. obljetnicu osnutka.

Program počinje u subotu 10. srpnja i završava idući dan, a osim uobičajenog "službenog" programa, predviđeni su atraktivni izleti na vrhove u lijepoj okolini Ravne gore: Bjelolasicu (1533 m), Veliku Višnjevicu (1376 m), Turmin (1085 m), jamski sustav Kicljeve jame, prirodni perivoj Vrijenac, te Bukovsku stijenu i Ledenu jamu.

U blizini Ravne Gore su dvije planinarske kuće, Javorova kosa i Lokanda koje su otvorene prema dogovoru, a povezuje ih "Ravnogorski planinarski put" o kojem možete u ovom broju pročitati prikaz na str. 76. Vodič, kartu i obavijesti možete dobiti kod PD "Višnjevica", 51314 Ravna Gora (tel. 051/810-440).

Pristup Ravnoj Gori: autobusom iz Zagreba, Rijeke, Delnice, Kupjaka i Vrbovskog ili vlakom do Delnice iz Zagreba i Rijeke.

DOBRO DOŠLI U GOSTOLJUBIVU RAVNU GORU!

GORSKA SLUŽBA SPAŠAVANJA HPS (uz članak na str. 89)

Tablica 1.

Ozljeda	Broj
prijelom potkoljenice	6
uganuće koljena	3
oderotine i rane na licu	2
razne rane nastale rubnicima skija	3
porezotina zapešća, rezane tetive, jako krvarenje	1
kontuzija kuka	1
uganuće gležnja	1
prijelom lopatice	1

Tablica 2.

Datum	Unesrećeni	Prebiva- lište	Član	Mjesto nesreće	Ozljeda	Uzrok nesreće	Stanica GSS
16.2.	H.A. m 43	Split	ne	Mosor	ataka lumboishialgije (uklještenje)	nagli pokret pri pješačenju po neravnom plan. putu	Split
17.2.	P.I. ž 17	Zagreb	ne	Medvednica	kontuzija lica i nosne kosti	sudar na sanjanju	Zagreb
17.2.	M.S. ž 18	Zagreb	ne	Medvednica	kontuzija lica i nosa	sudar na sanjanju s prethodnom osobom	Zagreb
17.2.	S.B. m 50	Zagreb	ne	Medvednica, Medvedgrad	potraga, bez ozljeda	pod utjecajem alkohola odvojio se i izgubio na silazu	Zagreb
4.5.	T.V. m 48	Zagreb	ne	Medvednica iznad Markuševca	potraga, bez uspjeha	otišao od kuće, posljednji put viden iznad Markuševca	Zagreb
10.5.	K.A. m ?, K.V. ž ?	Split, Split	ne, ne	Vrulje, ispod jadranske ceste	mnogostruke ozljede, smrt; mnogostruke ozljede, smrt	automobilska nesreća, sletili u provaliju	Split
31.6.	J.G. m 37	Šine	PD Biokovo	Biokovo, stijena Sibenika	lom potkoljenice	pad pri penjanju	Split, Makarska (helikopterom)
21.7.	M.Z. m ?	Zagreb	?	Japetić	potraga, bez ozljeda	zbog olujnog, nevremena nije se na vrijeme vratio	Samobor
4.8.	V.Z. ž ?	Zagreb	ne	Palačnik	iščašenje gležnja	krivo stala na planinarskom putu	Samobor
4.8.	K.K. ž ?	Zagreb	PD Zanatlija	Rude – Cerje	prijelom potkoljenice	krivo stala pri pješačenju	Samobor
25.11.	V.J. m 42	Vrgorac	ne	Slivno – Velim, jama	kontuzije i oderotine glave i potkoljenice	pokušaj samoubojstva, pao 25 m	Makarska, Split
22.12.	K.E. m 29	Podgora	ne	Biokovo	napad bubrežih kolika	bolest, bubrežni kamenci	Makarska
29.12.	P.M. ž 20	Zadvarje	ne	Kanjon Cetine, Gubavica	mnogostruke ozljede, smrt	nepoznat, nađena mrtva u stijeni	Split

regeneracija

PODUZEĆE NETKANO TEKSTILA, TKANINA, TEPIHA I ELEKTRONIKE p. o. 41210 ZABOK K. Š. DALSKOG 4

**Predstavljamo sklopivu sjedalicu:
... pakirajte i ... sjednite gdje god želite!**

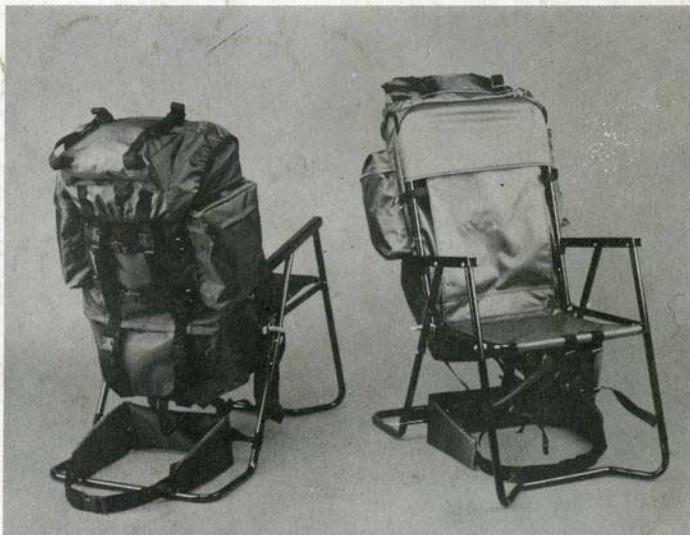
Za ugodan boravak u prirodi, ljubitelji prirode mogu kupiti u našim prodajnim centrima u Osijeku, Zagrebu, Splitu, Rijeci, Zaboku, Puli, Tomislavgradu i Ljubljani sljedeće proizvode:

- ruksak stolica
- vreće za spavanje sa i bez gumirane podloške
- ležaljke
- PVC kišne kabanice
- torbe za različite namjene
- ukrasno prošivene materijale za prsluke i vjetrovke
- posteljno rublje za jednokratnu upotrebu
- ekonomik svjetiljke
- ručnu automobilsku svjetiljku
- akumulatorsku svjetiljku
- solarnu svjetiljku

LAGANO:

ukupna težina 3 kg

- kapacitet naprtnjače 60 l
- vodonepropusno
- aluminijski okvir
- brzo skidanje
- garancija 1 god.
- prilagodljive fine trake za pridržavanje
- trake za ramena
- trake oko pojasa
- trake za prsnii koš

Tel. centrala 049/23-255
Telex 23119 REGINT HR
Telefax 049/21-418

Maloprodajni centar Zabok, K. Š. Đalskog 4, Tel.: 049/23-567

Maloprodajni centar Zagreb, Boškovićeva 7b, Tel.: 041/431-116

Maloprodajni centar Zagreb, Gajeva 23, Tel.: 041/427-628

Izložbeno prodajni salon i predstavništvo Split, Sutjeska 162a, Tel.: 058/525-105

Maloprodajni centar Rijeka, Štrosmajerova 1, Tel.: 051/422-672

Regeneracija Commerce Ljubljana, Celovška 149a, Tel.: 061/558-487